

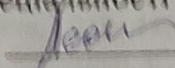
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра економіки підприємства і виробничого менеджменту

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Управління підвищенням рентабельності власного капіталу у приватному акціонерному товаристві «ПлазмаТек»».

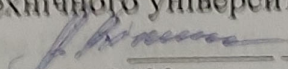
Виконав: здобувач другого рівня вищої освіти
студент 2-го курсу магістратури,
групи 2МПОУ-22м
спеціальності 073 – «Менеджмент»

Мамашвілі Л.О.

Керівник: к.е.н., професор кафедри ЕПВМ
Козловський В.О.

01 грудня 2023 р.

Опонент: к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
маркетингу та економіки Вінницького національного технічного університету

Вітюк А.В.

«05» грудня 2023 р.

Допущено до захисту
Завідувач кафедри ЕПВМ
к.е.н., професор Лесько О.Й.

«12» грудня 2023 р.

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра економіки підприємства та виробничого менеджменту
Рівень вищої освіти II-й (магістерський)
Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 073 «Менеджмент»

Світсько-професійна програма – Менеджмент підприємств, організацій і установ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ЕПВМ,
професор

О.Й.Лесько

16.09.2023 р

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ МАМАШВІЛІ ЛЕОНІДУ ОЛЕГОВИЧУ

1. *Тема роботи:* «Управління підвищенням рентабельності власного капіталу у приватному акціонерному товаристві «ПлазмаТек»».

керівник роботи: к.е.н., професор кафедри ЕПВМ Козловський В.О. затверджені наказом вищого навчального закладу від 18.09.2023 р., № 247.

2. *Строк подання студентом роботи:* 01 грудня 2023 року.

3. *Вихідні дані до роботи:* а) Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання. Тернопіль, ТНЕУ, 2019. 105 с.; б) Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д.е.н., проф. М.І.Круцьки ; Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.; в) Лучко М.Р., Жукевич. Економіка підприємства: навчальний посібник / О. М.Бандурка, Є. В. Ковальов, М. А. Садиков, О. С. Маковоз. Харків. ХНУВС, 2017. 192 с.; г) Фінансовий менеджмент : підручник / [А. М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.; д) Методичні вказівки до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентами спеціальності «Менеджмент організацій» освітньої програми «Менеджмент підприємств, організацій і установ». Вінниця : ВНТУ, 2021. 63 с.; е) Закони України, нормативні документи Кабінету Міністрів України, матеріали наукових конференцій, монографії та статті у наукових журналах, фінансова звітність підприємства ПрАТ «ПлазмаТек», інформаційні ресурси Інтернет тощо.

4. *Зміст текстової частини:*

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи формування, функціонування та управління власним капіталом підприємства.

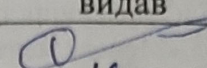
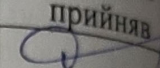
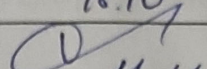
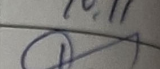
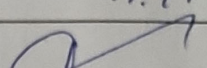
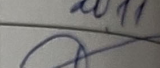
Розділ 2. Аналіз результатів діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки.

Розділ 3. Управління підвищенням рентабельності власного капіталу на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек».

Висновки. Додатки.

5. *Перелік ілюстративного матеріалу:* Мета і задачі, наукова новизна дослідження. Підходи до тлумачення терміну «капітал підприємства». Сутнісні характеристики капіталу підприємства. Основні види капіталу підприємства. Задачі управління капіталом підприємства. Джерела формування капіталу підприємства. Підходи до розуміння змісту терміну «власний капітал підприємства». Сутнісні риси власного капіталу підприємства. Структура власного капіталу підприємства. Структура позичкового (залученого) капіталу підприємства. Відмінності в управлінні власним і позичковим капіталом підприємства. Схема управління власним капіталом підприємства. Критерії оптимізації співвідношення між власним і позичковим капіталом підприємства. Економічні і фінансові результати діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки. Змакетована нова організаційна структура управління підприємством. Алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства. План рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рентабельності власного капіталу підприємства. Розрахунок економічного ефекту від впроваджених рекомендацій. Моделювання отриманих результатів.

Консультанти розділів роботи:

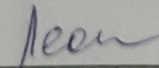
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	Козловський В.О., професор кафедри ЕПВМ	 16.10	 10.11
Розділ 2	Козловський В.О., професор кафедри ЕПВМ	 11.11	 20.11
Розділ 3	Козловський В.О., професор кафедри ЕПВМ	 21.11	 30.11

Дата видачі завдання 16.10 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

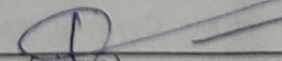
№	Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1	Розділ 1. Теоретико-методологічні основи формування, функціонування та управління власним капіталом підприємства.	Жовтень	
2	Розділ 2. Аналіз результатів діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки.	Жовтень-листопад	
3	Розділ 3. Управління підвищенням рентабельності власного капіталу на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек».	Листопад	
4	Здача оформленої роботи на кафедру	Грудень	

Студент

(підпис)

Мамашвілі Л.О.

Керівник роботи

(підпис)

Козловський В. О.

АНОТАЦІЯ

УДК 658.155

Мамашвілі Л.О. Управління підвищенням рентабельності власного капіталу у приватному акціонерному товаристві «ПлазмаТек». Магістерська кваліфікаційна робота зі спеціальності 073 – Менеджмент; освітня програма – Менеджмент підприємств, організацій і установ, Вінниця : ВНТУ, 2023. 116 с.

На укр. мові. Бібліогр.: 97 назв; рис. : 41; табл. : 17.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні та практичні питання формування, функціонування та управління на підприємствах власним капіталом та підвищення його рентабельності. Обґрунтовано вибір показників і методів оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

В практичній частині проаналізовано результати діяльності та ефективність управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на підприємстві «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, вивчено організаційну структуру управління підприємством та його власним капіталом.

Обґрунтовано обрання для підприємства базової стратегії розвитку під назвою «стратегія стабілізації», а також принципів і методів управління його власним капіталом. Складено план заходів з підвищення ефективності управління рентабельністю власного капіталу підприємства та розраховано їх ефективність. Розроблено рекомендації щодо використання на підприємстві методу фінансового левериджу. Проведено моделювання отриманих результатів.

Ключові слова: підприємство, капітал, концепції, власний капітал, позичковий капітал, функції, принципи, управління, рентабельність, ефективність, оборотність, фінансовий леверидж, фінансова стійкість, стратегії та принципи управління капіталом тощо.

ABSTRACT

Mamashvili L.O. Management of increasing the profitability of own capital in the private joint-stock company "PlasmaTech". Master's qualification thesis on specialty 073 - Management; educational program - Management of enterprises, organizations and institutions, Vinnytsia: VNTU, 2023. 116 p.

In Ukrainian speech Bibliography: 97 titles; Fig. : 41; table : 17.

The master's thesis examines the theoretical and practical issues of formation, functioning and management of own capital at enterprises and increasing its profitability. The choice of indicators and methods of assessing the level of profitability of the company's own capital is substantiated.

In the practical part, the results of activity and the effectiveness of management of increasing the level of return on equity at the "PlasmaTech" enterprise for the years 2019-2022 were analyzed, the organizational structure of the enterprise and its equity management was studied.

The choice of the basic development strategy called "stabilization strategy" for the enterprise, as well as the principles and methods of managing its own capital, is substantiated. A plan of measures to increase the efficiency of the management of the company's own capital profitability was drawn up and their effectiveness was calculated. Recommendations on the use of the financial leverage method at the enterprise have been developed. Simulation of the obtained results was carried out.

Keywords: enterprise, capital, concepts, equity capital, debt capital, functions, principles, management, profitability, efficiency, turnover, financial leverage, financial stability, capital management strategies and principles, etc.

З М І С Т

В С Т У П	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1 Капітал підприємства: економічна сутність, концепції, види, стратегії, принципи і функції управління	8
1.2 Власний капітал підприємства: сутність, структура, рентабельність, особливості формування і управління	30
1.3 Обґрунтування вибору показників та методик оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства	50
1.4 Висновки до першого розділу	55
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПЛАЗМАТЕК за 2019-2022 роки.	58
2.1 Характеристика галузі, продукції, підприємства	58
2.2 Аналіз основних економічних і фінансових показників діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки	59
2.3 Розрахунок показників рентабельності (ефективності) власного капіталу підприємства	75
2.4 Аналіз організаційної структури управління ПрАТ «ПлазмаТек»	82
2.5 Висновки до другого розділу	85
РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПрАТ «ПЛАЗМАТЕК»	88
3.1 Обґрунтування вибору базової стратегії розвитку підприємства та стратегії, принципів і методів управління його власним капіталом.	88
3.2 Макетування нової організаційної структури управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек» та підвищенням рентабельності його власного капіталу.	95

3.3 Рекомендований план заходів з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» та розрахунок їх економічної ефективності	98
3.4 Моделювання отриманих результатів	103
3.5 Висновки до третього розділу	105
ВИСНОВКИ	106
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110
Додаток А. Протокол перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень	117
Додаток Б Технічне завдання	118
Додаток В. Річний звіт про фінансові результати за 2020 рік	119
Додаток Г. Річний звіт про фінансові результати за 2021 рік	121
Додаток Д. Річний звіт про фінансові результати за 2022 рік	123
Додаток Е. Баланс підприємства станом на 31.12.2020 р.	125
Додаток Ж. Баланс підприємства станом на 31.12.2021 р.	128
Додаток И. Баланс підприємства станом на 31.12.2022 р.	131
Додаток К. Ілюстративна частина	134

В С Т У П

В сучасних умовах господарювання формування, функціонування і ефективного використання власного капіталу підприємства є однією з важливих задач його менеджменту, від рівня компетенції якого залежить вибір як самих джерел фінансування підприємства, так і забезпечення ефективного використання власного капіталу підприємства.

Сьогодні низка дослідників вважає, що через неефективне управління власним капіталом підприємств економіка окремих галузей України розвивається не так стрімко і все ще не може вийти на стабільний шлях розвитку. Прискорити процес розвитку економіки України можна за допомогою створення такої системи управління власним капіталом підприємств, яка б відповідала сучасним умовам ринкової економіки, спиралася на досягнення науки, враховувала світову практику подолання кризових економічних явищ тощо.

Актуальність теми. Динамізм, неоднозначність, складність економічних процесів, що сьогодні відбуваються у світі, посилення конкуренції на всіх ринках тощо вимагають уточнення не лише сутності та змісту поняття власного капіталу підприємства, а й удосконалення концептуальних засад управління цим капіталом та визначення шляхів підвищення ефективності його використання.

Тому, не дивлячись на значну кількість досліджень з цієї тематики, питання формування та ефективного використання на підприємствах власного капіталу потребують свого подальшого всебічного дослідження, а обрана тема магістерської кваліфікаційної роботи є актуальною і своєчасною.

Мета і задачі дослідження. Метою магістерської кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних та методологічних основ управління власним капіталом підприємства та розроблення рекомендацій з підвищення ефективності управління рівнем рентабельності власного капіталу підприємства.

Для досягнення поставленої мети було поставлено такі задачі:

- дослідити сутність поняття «капітал» та його основні концепції а також сформулювати власну позицію з цього питання;

- розглянути та проаналізувати існуючі в економічній літературі основні наукові підходи до визначення терміну «капітал підприємства» та сформулювати власну точку зору з цього питання;
- вивчити та проаналізувати зміст основних сутнісних характеристик капіталу підприємства;
- встановити і проаналізувати існуючі основні види капіталу підприємства, пояснити їх зміст та скласти їх класифікацію;
- дослідити сутність поняття «управління капіталом підприємства», сформулювати власну точку зору з цього питання та встановити і проаналізувати зміст основних задач управління капіталом підприємства;
- встановити та проаналізувати зміст основних стратегій, принципів і функцій управління капіталом підприємства;
- визначити та проаналізувати джерела формування капіталу підприємства;
- проаналізувати існуючі критерії оптимізації структури капіталу підприємства;
- дослідити існуючі системи управління капіталом підприємства та зміст їх підсистем (складових);
- визначити основні підходи до розуміння терміну «власний капітал підприємства»;
- дослідити сутність поняття «власний капітал» підприємства, встановити та вивчити його основні сутнісні характеристики;
- проаналізувати основні функції, що їх відіграє власний капітал підприємства в діяльності цього підприємства;
- дослідити склад елементів та структуру власного та позичкового капіталу підприємства;
- встановити та проаналізувати задачі, що є відмінними в управлінні власним і позичковим капіталом підприємства;
- вивчити існуючі структурні схеми управління власним капіталом підприємства і рентабельністю його власного капіталу;
- проаналізувати основні напрями, за якими може здійснюватися управління

рентабельністю власного капіталу підприємства;

- вивчити сутність, умови та переваги застосування фінансового левериджу у підвищенні рентабельності власного капіталу підприємства;

- систематизувати та обґрунтувати вибір показників оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства та методів їх розрахунку;

- проаналізувати основні економічні та фінансові показники діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки;

- розрахувати показники, що характеризують рівень рентабельності використання власного капіталу підприємства;

- проаналізувати організаційну структуру управління підприємством;

- обґрунтувати обрання для підприємства базової стратегії розвитку;

- змакетувати нову організаційну структуру управління підприємством та систему управління підвищенням рівня рентабельності його власного капіталу;

- запропонувати алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства;

- розробити рекомендації щодо підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства та розрахувати їх ефективність;

- провести моделювання отриманих результатів та зробити узагальнюючі висновки.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є власний капітал підприємства як базова економічна категорія.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є розроблення системи управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

Методи дослідження: методи системного аналізу і синтезу; абстрактно-логічні методи; табличні та графічні методи; методи порівняння і узагальнення; методи економічного аналізу; монографічні методи та інші.

Інформаційною базою для виконання магістерської кваліфікаційної роботи є навчальні підручники та посібники; монографії та статті у наукових журналах, матеріали наукових конференцій, бухгалтерська звітність підприємства ПрАТ «ПлазмаТек», інформаційні ресурси Інтернет тощо.

Новизна одержаних результатів полягає у тому, що запропоновано власне тлумачення терміну «капітал підприємства», яке має певні елементи наукової новизни. *Капітал підприємства* – це фінансові ресурси, які вкладені їх власниками та іншими зацікавленими особами у придбання матеріальних, трудових, інтелектуальних та інших цінностей з метою організації на підприємстві виробництва певної продукції (товарів, послуг) і створення нової (доданої) вартості, формуючи при цьому відповідну систему економічних (виробничих) відносин між учасниками процесу виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ.

Іншими словами, *капітал підприємства* – це загальна вартість засобів виробництва у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються власником підприємства у формування його активів з метою створення на підприємстві нової (доданої) вартості.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що зроблені в роботі теоретичні висновки і практичні рекомендації можуть бути використані менеджерами інших виробничих підприємств.

Самостійність виконання роботи. Робота виконана студентом самостійно під керівництвом наукового керівника і є завершеною працею. Теоретична частина роботи зроблена з використанням наукових праць інших дослідників, а практична частина роботи зроблена на матеріалах досліджуваного підприємства.

Апробація результатів. За результатами виконаної роботи підготовлена доповідь на Міжнародну науково-практичну Інтернет-конференцію студентів, аспірантів та молодих науковців «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2024) 15.10.2023-20.05.2024. на тему: «Підвищення ефективності управління власним капіталом підприємства».

Текст пояснювальної записки викладений на 133-х сторінках (основний – на 116-ти сторінках), у 17-ти таблицях та на 41-му рисунку. Пояснювальна записка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, який налічує 97 джерел, та 8-ми додатків.

Магістерська кваліфікаційна робота виконана відповідно до рекомендацій ВНТУ [2] та методичних вказівок кафедри ЕПВМ [3].

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Капітал підприємства: економічна сутність, концепції, види, стратегії, принципи і функції управління

Як відомо, само слово «капітал» походить від латинського слова «capitalis», що означає «головний, основний». А останні означення, на думку низки дослідників [4], беруть свій початок від слова «caput».

Капітал як багатоаспектна економічна категорія має тривалу і суперечливу історію досліджень, яка починається, як стверджується в [5], з наукових праць стародавнього мислителя Аристотеля (384 р. до н.е. – 322 р. до н.е.), який писав, що «гроші – це «мистецтво наживати статок» ... і цей процес пов'язаний з нагромадженням грошового і торговельного капіталів...[5]».

Сьогодні в економічні теорії сформувалися різні концепції і підходи до визначення сутності поняття «капітал». Наприклад, в [6] виокремлюються такі основні концепції капіталу: предметно-функціональна, монетаристська і соціально-економічна. В [7], [8], [9] розглядаються і інші концепції визначення сутності капіталу, які нами наведено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 –Деякі основні концепції визначення сутності терміну «капітал»

Дамо коротку характеристику наведеним нижче концепціям.

Представники *предметно-натуралістичної концепції* ототожнювали капітал з накопиченими людиною матеріальними благами (машинами, матеріалами, сировиною тощо), які використовуються для подальшого виробництва продукції з метою отримання доходу. Якщо ці матеріальні блага не використовуються в

процесі виробництва продукції – то вони утворюють так званий скарб. Так, на думку всесвітньо відомого вченого Франсуа Кене, який до того ж вважається засновником економічного аналізу, «капітал – це не гроші, а ті засоби виробництва, які можна придбати за гроші» ([10]). Ідеї Ф.Кене поділяли багато інших видатних вчених: А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршалл, Дж. Б. Кларк, С. Сисмонді, Дж. Р. Хікс, Т. Мілль та інші. Ідеї Ф.Кене підтримуються і сьогодні багатьма сучасними дослідниками. Так, Лауреат Нобелівської премії з економіки (1970) Пол Самуельсон (1915-2009 рр.) також вважав, що капітал — це сукупність засобів виробництва, які приносять дохід їхньому власникові [11].

Представники *монетаристської концепції* капіталу вважали капітал фінансовим ресурсом, що приносить його власнику дохід у вигляді відсотків. У цьому напрямі працювати такі відомі вчені, як Дж.М. Кейнс, Д. Стоун, К. Хітчинг, Д. Бегг, Б. Мінц, А. Маршал, А. Пігу, М. Шварц, Дж. Робінсон, І. Фішер та інші. На їх думку, «капітал – це гроші або їх замітники – кредитні гроші, які пов'язані з отриманням доходу (цит. по [6]). Не випадково, один із відомих представників такого підходу Дж. М. Кейнс розробив теоретичну концепцію «керованих грошей», яка ґрунтується на системі їх державного регулювання і використання з метою формування ефективного платоспроможного попиту... Гроші – писав Дж. М. Кейнс – «виконують самостійну роль в розвитку економіки» [12].

Представники *економічної концепції капіталу* (К. Маркс та його прихильники) трактували капітал як специфічні суспільні *відносини* між людьми, що виникають між ними за певних історичних умов, і робили наголос на тому, що капітал – це гроші і в той же час це не гроші. Гроші перетворюються в капітал за певних обставин, а саме ... в умовах найму позбавленої засобів виробництва робочої сили. Тобто капітал, на думку представників економічної концепції капіталу – це «вартість, що приносить додаткову вартість» [13].

Представники *концепції соціального* (або так званого «людського») капіталу стверджують, що знання і здібності людини є елементом капіталу, причому до поняття «людського капіталу» включаються не лише знання і вміння людей, а й їх фізичні, психологічні, інтелектуальні і культурні якості ([8], [9] та інші). Кон-

цепція людського капіталу є досить «молодою» порівняно з іншими концепціями капіталу і представлена такими вченими, як Г. Беккер, Дж. Мінцер, Т. Шульц, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі та іншими. Як зазначає Т.А. Фонарьова [14], такі відомі вчені, як Т. Шульц і Г. Беккер вважали, що «інвестиції в освіту ...приносять 12–14 відсотків річного прибутку» [14].

Після розгляду сутності терміну «капітал» як економічної категорії перейдемо до аналізування поняття «капітал підприємства». Слід зазначити, що трактування терміну «капітал підприємства» різними дослідниками суттєво різняться між собою за формою подання, що можна пояснити тим, що саме поняття капітал є надто складним, багатоплановим та суперечливим явищем, і в той же час сутність цього терміну так чи інакше є єдиною – це один із факторів, який лежить в основі створення нової вартості.

Керуючись низкою наукових праць, нами зроблена спроба виписати деякі означення терміну «капітал підприємства» з метою знайти в цих означеннях типові і характерні риси (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Висловлювання сучасних дослідників про сутність терміну «капітал підприємства» (за [15], [16], [17], [18], [19], [20] та іншими))

Автор	Трактування сутності терміну «капітал підприємства»
1	2
Л.Л. Куц [15]	Капітал підприємства – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів з метою отримання прибутку (доходу)
С.А. Харчук [16]	Капітал (підприємства) – основний фактор виробництва . . .
Колектив акторів [17]	Капітал підприємства – вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів
Пігуль Н.Г., Дехтяр Н.А., Пігуль Є.І. [18]	Капітал підприємства – це кошти, якими володіє суб’єкт господарювання, ... тобто це частина фінансових ресурсів. Або капітал – це вартість, яка в процесі виробництва генерує нову додану вартість
І.Т. Балабанов (цит. за [19])	Капітал (підприємства) — це частина фінансових ресурсів..... пущених в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу
Д.В. Пономарьов (цит. за [19])	Капітал підприємства – загальна вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів....Це загальна сума фінансових ресурсів підприємства
А.І. Балабанов (цит. за [19])	Капітал... — це гроші, призначені для отримання прибутку

Продовження таблиці 1.1

1	2
С.В. Моїсєєв, В.І. Терьохін (цит. за [19])	Капітал підприємства — це грошові кошти підприємства, наведені в пасиві його бухгалтерського балансу. ... Капітал підрозділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних грошей, і позиковий, формування якого здійснюється за рахунок позикових фінансових джерел
В.В. Селезньов (цит. за [19])	Капітал (підприємства) – це певна сума грошей, що використовуються ... для купівлі засобів виробництва, ... сировини, товарів, ... робочої сили, інших елементів виробництва
Н.А. Русак, В.А. Русак (цит. за [20])	Капітал – ... це кошти, вкладені (в підприємство) для початку або продовження його діяльності з метою одержання доходу (прибутку)
А.В.Бондарчук [21]	Капітал (підприємства)... – це все, що здатне приносити дохід.... це частка власника у засобах підприємства... це вартість, що створює додану вартість; це початкова сума коштів, призначена для здійснення підприємницької діяльності
В.Г. Белоліпецький (цит. за [22])	Капітал (підприємства) – ... частина фінансових ресурсів, залучених підприємством в оборот, і нові доходи, що вони приносять від цього обороту.
І.О. Бланк та інші [23]	Капітал підприємства – загальна вартість коштів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай (цит. за [24])	Капітал (підприємства) – сукупність власних і позикових фінансових ресурсів (грошових коштів), що використовуються для фінансування активів підприємства з метою одержання підприємством доходу (прибутку)
В.М.Родіонова (цит. за [25])	Капітал підприємства – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в розпорядженні (підприємства) і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат з розширеного відтворення (виробництва) та економічного стимулювання працівників
В.М. Шелудько [26]	Капітал підприємства – це та частина фінансових ресурсів, яка спеціально сформована і призначена для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку
А.В. Бусигін [27]	Капітал (підприємства) – це все те, що допомагає реалізувати підприємницьку ідею та досягати цілей, які ставить підприємець
І.В. Зятківський [28]	Капітал (підприємства) – це сукупність фондів грошових засобів, доходів, відрахувань або надходжень, якими розпоряджається підприємство
Н.О. Пікалова, О.І. Бобирь [29]	Капітал підприємств – це засоби, які акумулюються підприємством із внутрішніх і зовнішніх джерел ... з метою забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів, а також з метою досягнення високих фінансових результатів
С.В. Мочерний, М.В. Довбенко [30]	Капітал – це виробничі відносини, при яких засоби праці, певні матеріальні блага, мінові вартості є засобом експлуатації, привласнення частки чужої неоплаченої праці

Проведене нами дослідження сутності поняття «капітал підприємства» (див. таблицю 1.1) показує, що, по-перше, в економічній літературі з цього приводу існує багато означень, а по-друге, перелік висловлювань різних вчених про сутність терміну «капітал підприємства» є далеко не повним. Разом з тим, потрібно підкреслити, що багато дослідників фіксують той факт, що цей термін є багатограним. Так, Лауреат Нобелівської премії з економіки 1972 року Джон Річард Хікс (1904-1989 рр.) визначав капітал як сукупність засобів виробництва та як грошову суму, яка використовується у господарських операціях з метою отримання доходу» (цит. за [29]).

Вітчизняні дослідники, як стверджується в [16], також відзначають, що «одні науковці вважають, що капітал – це кошти, якими володіє суб'єкт господарювання, інші – що це частина фінансових ресурсів. Ще одні автори зазначають, що капітал – це вартість, яка в процесі виробництва генерує нову додану вартість. Отже, поняття «капітал» є одним із найбільш багатограних категорій серед інших економічних термінів» [16].

Тому, керуючись науковими розробками Н.О. Пікалової та О.І. Бобирь [29], а також фінансово-економічним словником (автори А.Г.Загородній та А.Г. Вознюк [31]), нами зроблено систематизацію основних точок зору дослідників щодо сутності поняття «капітал підприємства», яку нами наведено на рис. 1.2.

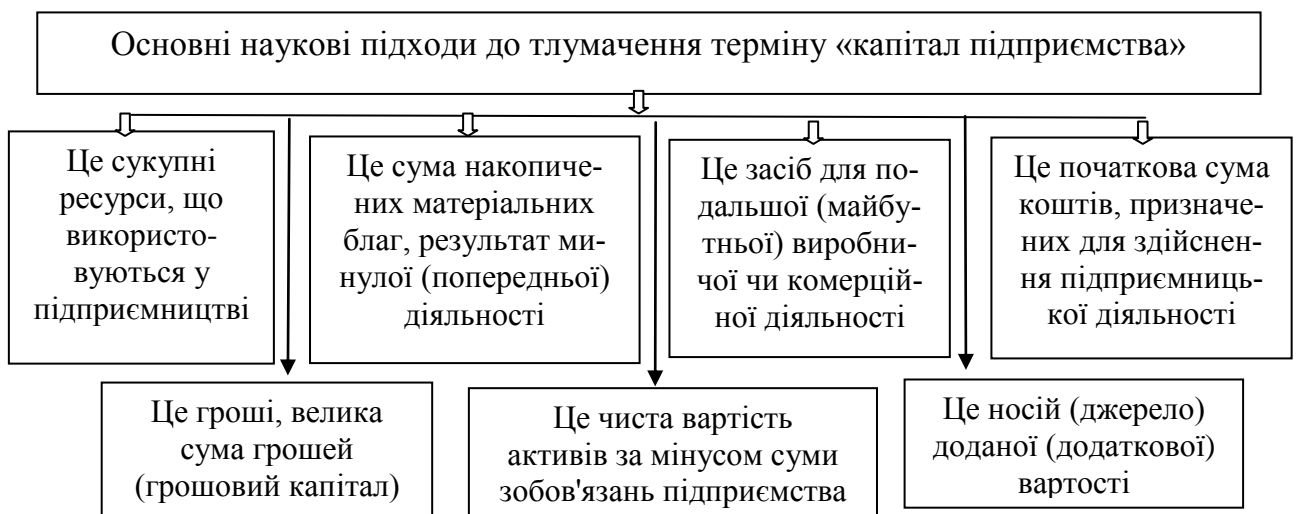

Рисунок 1.2 – Деякі основні підходи до тлумачення терміну «капітал підприємства» (Власна розробка з використанням [29], [31])

Аналіз всіх наведених на рис. 1.2 тлумачень показує, що основна увага всіх дослідників фокусується на тому, що капітал підприємства є *необхідною умовою* для здійснення підприємницької діяльності, *реальним джерелом* для отримання підприємствами своїх прибутків, і що капітал – *це об'єктивний фактор* будь-якого виробництва та *джерело* отримання доданої (додаткової) вартості.

Підсумовуючи все сказане вище, нами пропонується таке тлумачення терміну «капітал підприємства», яке, на наш погляд, має деякі елементи наукової новизни. *Капітал підприємства* – це фінансові ресурси, які вкладені їх власниками та іншими зацікавленими особами у придбання матеріальних, трудових, інтелектуальних та інших цінностей з метою організації на підприємстві виробництва певної продукції (товарів, послуг тощо) і створення нової (доданої) вартості, формуючи при цьому відповідну систему економічних (виробничих) відносин між учасниками процесу виробництва, розподілу і споживання матеріальних та інших благ.

Іншими словами, *капітал підприємства* – це загальна вартість засобів виробництва (на підприємстві) у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються власником підприємства у формування його активів з метою створення на підприємстві нової (доданої) вартості. Якщо нова вартість не створюється, то капітал підприємства набуває форму скарбу.

Далі розглянемо таке питання, як сутнісні характеристики капіталу підприємства, оскільки саме вони більш повно і широко характеризують зміст цієї складної економічної категорії.

Примітка. «Сутність (есенція) виражає головне, основне, визначальне в предметі або явищі, тобто таке, що зумовлене глибинними, необхідними, внутрішніми зв'язками і тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення» [32].

Проаналізувавши низку наукових праць (див. [16], [29], [33], [34], [35] та інші), нами складено укрупнену класифікацію основних сутнісних характеристик капіталу підприємства, які в наш час є найбільш важливими для розуміння місця і ролі капіталу підприємства у розвитку сучасних підприємств (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Основні сутнісні характеристики капіталу підприємства (Власна розробка)

Зробимо коротке пояснення деяких наведених на рис. 1.3 сутнісних характеристик капіталу підприємства [29], [33], [34], [35].

Так, *організаційний аспект* сутнісних характеристик капіталу підприємства полягає насамперед в тому, що капітал підприємства є основним фактором виробництва. Поряд з іншими факторами виробництва (землею, працею, підприємництвом) саме капіталу належить об'єднуюча роль в організації процесу виготовлення на підприємстві матеріальних та інших благ. Величина капіталу підприємства та низка показників, що його характеризують, свідчать про стан капіталу та ефективність його використання. Саме величина капіталу підприємства є

основою для встановлення ринкової вартості всіх товарів та послуг, що виробляються на підприємстві, а у сукупності з іншими факторами – капітал формує базу для оцінювання (формування) ринкової вартості самого підприємства а також перспективи його подальшого розвитку. Зростання вартості капіталу підприємства свідчить про економічний підйом, в якому перебуває підприємство, і, навпаки, зменшення вартості капіталу є сигналом того, що підприємство може перебувати у кризовому стані або в процесі ліквідації.

Управлінський аспект сутнісних характеристик капіталу підприємства полягає в тому, що він, відображаючи конкретну форму власності, є об'єктом управління його власників, які призначають керівний склад підприємства. Керівники підприємства, з одного боку, забезпечують виконання статутних цілей підприємства, а з іншого боку, розробляють та організують виконання завдань щодо подальшого розвитку підприємства тощо.

Стимулюючий аспект сутнісних характеристик капіталу підприємства полягає в тому, що він створює так звану накопичену вартість, тобто вартість, яка виявляється у формі основних засобів, цінних паперів, нематеріальних активів, інших товарно-матеріальних цінностей тощо. Окрім того, капітал підприємства створює додану вартість, яка, з одного боку, є джерелом формування добробуту його власників, оскільки її частина утворює особистий дохід власників підприємства, а з іншого боку, є джерелом подальшого розвитку підприємства, оскільки друга її частина накопичується (наприклад, купується нове обладнання, нові технології тощо), що забезпечує виробничі потреби підприємства, які необхідні для його розвитку як сьогодні, так і у майбутньому.

Далі проаналізуємо питання про види капіталу підприємства, які існують на підприємствах у сучасних умовах господарювання. Оскільки поняття «капітал підприємства» є надто різноплановим і всеохоплюючим, то на сьогодні існує багато класифікацій видів капіталу підприємства. На основі аналізування численних наукових розробок з цього питання (див. [34], [36], [37], [38] та інші), нами складено власну класифікацію видів капіталу, які можуть мати місце на сучас-

них підприємствах в існуючих економічних умовах господарювання, характерних для більшості вітчизняних підприємств (див. рис. 1.4).

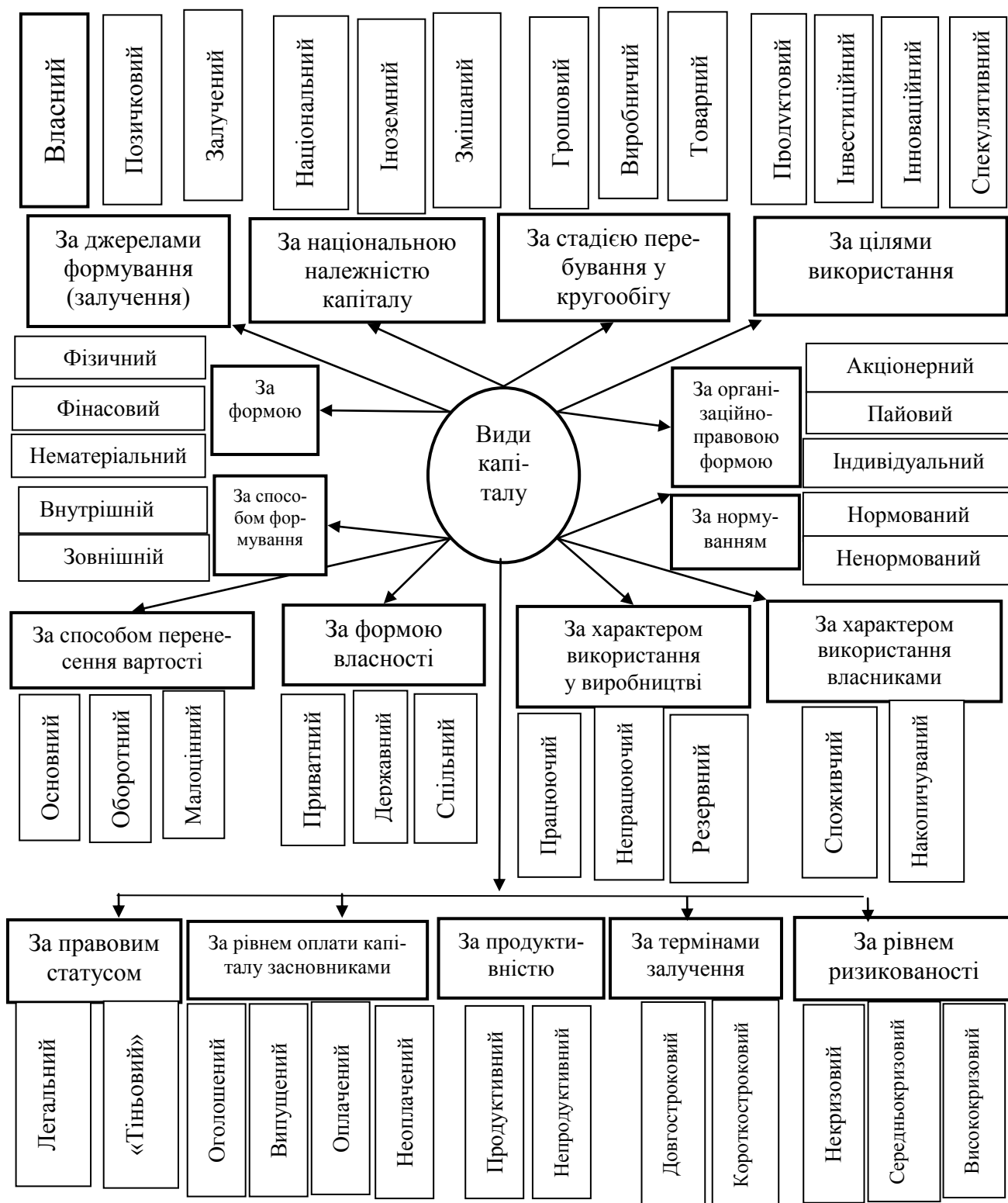

Рисунок 1.4 – Основні види капіталу підприємства та їх класифікація (Власна розробка з використанням [35], [36], [37], [38])

Зробимо коротке пояснення наведених на рис. 1.4 основних видів капіталу, які є характерними для сучасних підприємств.

Так, за *джерелами формування* капітал підприємства поділяється на власний, позичковий та залучений. *Власний капітал* характеризує загальну вартість підприємства, яка належить власникам підприємства і використовуються для формування його активів. *Позичковий капітал* характеризує вартість ресурсів, які було залучено на поворотній основі для фінансування діяльності підприємства. *Залучений* капітал зазвичай не належить підприємству, але знаходиться у його розпорядженні переважно на тимчасовій безоплатній основі.

За *національною належністю* капітал підприємства поділяється на національний, іноземний і змішаний. *Національний* капітал – це капітал, який належить громадянам цієї країни, *іноземний* – належить громадян інших країн, *змішаний* – належить громадянам різних країн.

За *стадією перебування* в кругообігу капітал підприємства виступає у грошовій, виробничій та товарній формах [36]. На першій стадії (грошова форма) капітал вкладається у придбання конкретних засобів виробництва, перетворюючись у так звану *виробничу* форму. Далі, виробничий капітал у процесі вироблення продукції поступово перетворюється в *товарну форму*, тобто у виготовлену продукцію, послуги тощо, а під час реалізації цієї продукції знову перетворюється у грошову форму (рис. 1.5).

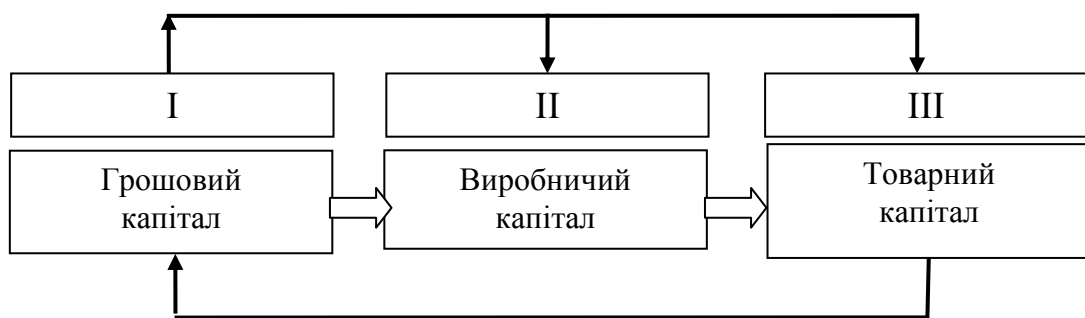

Рисунок 1.5 – Кругооборот капіталу підприємства (за [36])

За *цілями використання* капітал підприємства поділяється на продуктивний, інвестиційний, інноваційний та спекулятивний. *Продуктивний* капітал безпосередньо використовуються для виробництва конкретних товарів та послуг, *інвести-*

ційний – для будівництва певних об’єктів, *інноваційний* – для розробки нових видів продукції тощо, *спекулятивний* капітал – для здійснення спекулятивних фінансових (в тому числі біржових) операцій (ф’ючерси, опціони тощо).

За формою існування капітал підприємства перебуває у фізичній, фінансовій та нематеріальній формах. Ще Лауреат Нобелівської премії з економіки (1997 р.) Роберт Кархерт Мертон писав, «споруди, машини, обладнання та інші ресурси, ... називаються *фізичним* капіталом. А акції, облігації та кредити, що дозволяють фінансувати придбання фізичного капіталу, називаються *фінансовим* капіталом (цит. за [19])». Нематеріальну форму існування капіталу підприємства становлять патенти, ліцензії, наявність певних прав тощо.

За способом формування капітал підприємства поділяється на внутрішній і зовнішній. *Внутрішній* капітал підприємства – це капітал, який формується самим підприємством із своїх власних джерел (внесків учасників, прибутків, амортизаційних відрахувань, продажу активів тощо). *Зовнішній* капітал – надходить на підприємство з джерел, що безпосередньо не належать підприємству (безоплатна фінансова допомога від держави, спонсорів тощо [17]).

За організаційно-правовою формою капітал підприємства може бути *акціонерний* (для акціонерних товариств), *пайовий* (для товариств з обмеженою відповідальністю, повних та командитних товариств, кооперативів тощо) та *індивідуальний* капітал, який належить конкретним фізичним та юридичним особам.

За рівнем нормування капітал підприємства поділяється на нормований і ненормований. *Нормований* капітал формується на основі затверджених підприємством нормативних документів (іноді ці нормативи затверджуються державою), а *ненормований* – без будь-яких кількісних або якісних обмежень.

За способом перенесення вартості капітал підприємства поділяється на основний та оборотний. *Основний* капітал у процесі виробництва не змінює свою натуральну форму і переносить свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зношення, а *оборотний* капітал використовується у виробництві протягом тільки одного виробничого циклу і переносить свою вартість на готову продукцію повністю, одноразово і одразу.

За формою власності капітал підприємства поділяється на приватний, державний та спільний. *Приватний* капітал належить конкретним юридичним та фізичним особам, *державний* – державі, а *спільний* – об'єднанням, сформованим із різних фізичних і юридичних (в тому числі і державних) осіб (так зване приватно-державне партнерство).

За характером використання у виробництві капітал підприємства поділяється на працюючий та непрацюючий. *Працюючий* капітал бере безпосередню участь у формуванні доходів і забезпеченні всіх видів діяльності підприємства. *Непрацюючий капітал* не бере безпосередньої участі у здійсненні різних видів господарської діяльності підприємства і формуванні його доходів. *Резервний* капітал перебуває в запасі і використовується у випадку настання для підприємства тих чи інших непередбачених (або несприятливих) подій тощо.

За характером використання власниками капітал підприємства поділяється на споживчий та накопичуваний. *Споживчий* капітал спрямовується на задоволення певних потреб власників підприємства шляхом виплати їм дивідендів, процентів тощо. *Накопичуваний* капітал – це капітал, який шляхом капіталізації прибутку перетворюється у різні нові форми (наприклад, в нове обладнання тощо) і спрямовується на забезпечення подальшого розвитку підприємства.

За правовим статусом капітал підприємства поділяється на легальний та «тіньовий». *Легальний* капітал працює в правовому полі держави, дотримуючись існуючих законів та нормативно-правових актів, торгових традицій тощо. «Тіньовий» капітал працює поза межами правового поля (ухиляння від сплати податків, виплата працівникам заробітної плати у «конвертах» тощо), що негативно впливає як на розвиток країни загалом, так і на розвиток самого підприємства.

За рівнем оплати капіталу підприємства засновниками він поділяється на оголошений (номінальний), тобто встановлений засновниками в установчих документах; випущений, тобто такий, на який випущені акції (паї) для розподілу між потенційними акціонерами (пайовиками); оплачений, тобто такий, який вже оплачений акціонерами (пайовиками) за придбані акції (паї); неоплачений, який ще не оплачений акціонерами (пайовиками) за придбані акції (паї)[37].

За продуктивністю капітал підприємства поділяється на продуктивний і непродуктивний. *Продуктивний* капітал підприємства сприяє створенню нової доданої вартості та зростанню прибутку підприємства; *непродуктивний* капітал – тільки покриває витрачені підприємством фінансові ресурси на реалізацію тих чи інших заходів або на реалізацію заходів, позитивні результати від здійснення яких взагалі відсутні.

За термінами залучення капітал підприємства поділяється на короткостроковий та на довгостроковий. *Короткостроковий* капітал зазвичай складається з позичкового капіталу (з терміном використання до одного року), який використовується для придбання оборотних активів, що їх не вистачає підприємству для забезпечення своєї безперебійної роботи. *Довгостроковий* капітал складається з позичкового капіталу з великим терміном погашення (зазвичай, більше одного року) і призначається для придбання нових основних засобів, проведення модернізації підприємства, здійснення нового будівництва тощо.

За рівнем ризикованості капітал підприємства поділяється на неризиковий капітал; середньоризиковий капітал та високоризиковий капітал. *Неризиковий* капітал використовується для здійснення операцій, пов'язаних з традиційною виробничою діяльністю підприємства. *Середньоризиковий* капітал – для здійснення операцій виробничого або інвестиційного характеру, рівень ризику яких відповідає середньоринковому рівню. *Високоризиковий* капітал використовується для розробки принципово нових технологій, випуску принципово нових видів продукції (так званий «венчурний капітал») тощо. Високоризиковий капітал бере участь у здійсненні спекулятивних фінансових операцій на фондових та валютних біржах світу і належить до так званого «спекулятивного капіталу».

Далі розглянемо питання, пов'язані з управлінням капіталом підприємства, тобто розглянемо типові питання, які стосуються сутності та задач управління капіталом підприємства, стратегії, принципи та функції управління капіталом підприємства, а також основні підсистеми управління капіталом підприємства, які створюються і функціонують на вітчизняних підприємствах в загальній системі управління цими підприємствами.

Аналіз низки наукових праць [39], [40], [41] показав, що існує багато трактувань поняття «управління капіталом». Наприклад, к.е.н. Н.В. Сабліна, спираючись на наукові праці інших дослідників, наводить таке означення: «управління капіталом підприємства – це система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним ... формуванням (капіталу) із різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства». Аналогічне трактування терміну «управління капіталом підприємства» наводять також д.е.н., професорка Н.С. Танклевська та В.В. Ярмоленко [42].

Інша група дослідників: Н.Г. Пігуль, Н.А. Дехтяр, Є.І. Пігуль [18] вважає, що управління капіталом підприємства є важливою складовою частиною менеджменту підприємства і являє собою систему взаємопов'язаних заходів, націлених на формування оптимальної структури капіталу, яка б забезпечувала ефективне фінансування діяльності підприємства [18]. Аналогічне означення терміну «управління капіталом підприємства» наводиться також в [16].

Підсумовуючи вищенаведені підходи до означення поняття «управління капіталом підприємства», ми вважаємо, що доцільним буде використовувати таке означення: «Управління капіталом підприємства – це система стратегій, задач, принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням оптимальної структури капіталу підприємства та забезпеченням ефективного використання різних видів капіталу у діяльності підприємства; це система важелів впливу менеджменту підприємства на об'єкт управління (капітал) з метою оптимального його використання для забезпечення ефективного ведення господарської діяльності підприємства».

При цьому, як стверджується в [15] і з чим важко не погодитися, *головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства та забезпечення максимізації добробуту (доходів) власників підприємства як в поточному, так і в перспективному періодах. Для досягнення цієї мети підприємство має обрати адекватну існуючим реаліям стратегію управління капіталом підприємства.*

Як відомо, визнаний фахівець з менеджменту Г. Мінцберг (див. [43]) виокремив кілька основних стратегічних напрямів діяльності будь-якого підприємства: а) це план, який визначає логічну послідовність дій; б) це тактика дій; в) це перспектива, тобто майбутнє підприємства; г) це позиціонування підприємства на певному ринку тощо [43].

Проведений нами аналіз економічної літератури показав, що низка дослідників виокремлює таку низку основних стратегій управління капіталом підприємства, яку нами наведено на рис. 1.6 (див. [41], [42])

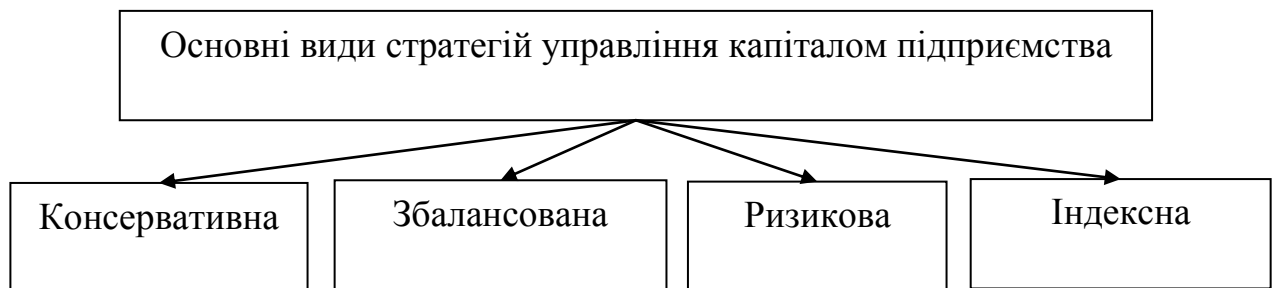

Рисунок 1.6 – Основні види стратегій управління капіталом підприємства (за [41], [42])

Так, *консервативна стратегія* передбачає отримання підприємством такого рівня прибутку, який був би вищим, ніж доходи за банківськими депозитами (при значно менших ризиках); *збалансована стратегія*, яка передбачає отримання такого ж середньоринкового рівня прибутку, що можуть дати найбільш ліквідні акції, але з меншим ризиком; *ризикова стратегія*, яка передбачає отримання максимального приросту активів підприємства; *індексна стратегія*, яку використовують інвестори, що вкладають кошти в інші підприємства (на основі розрахунку спеціального індексу), формуючи у себе портфель цінних паперів, який би забезпечував отримання максимального прибутку [42], [44].

Обґрунтовуючи вибір тієї чи іншої стратегії управління капіталом підприємства, а також виходячи із головної мети управління капіталом підприємства, перед менеджерами цього підприємства об'єктивно *постає низка задач*, які потрібно розв'язати для досягнення поставленої мети. Так, на думку к.е.н., доцентки Л.Л. Куц [15], основні задачі управління капіталом підприємства можна згрупувати у 2 групи: а) блок задач «управління формуванням капіталу»; б) блок задач

«управління використанням капіталу». На наш погляд, блок управління капіталом підприємства доцільно доповнити ще одним, третім блоком – блоком «управління ефективністю капіталу» (див. рис. 1.7).

Основні задачі «Управління капіталом підприємства»	
Перший блок задач: «Управління формуванням капіталу»	Другий блок задач: «Управління використанням капіталу»
Третій блок задач: «Забезпечення (управління) ефективності капіталу»	

Рисунок 1.7 – Основні блоки задач управління капіталом підприємства (Власна розробка)

Керуючись висновками, наведеним на рис. 1.7, а також низкою літературних джерел (див. [15], [18], [33], [42], [45] та інші) нами конкретизовано основні задачі, які можуть постати перед менеджерами сучасних підприємств у питаннях управління капіталом підприємства (див. рис. 1.8).

Рисунок 1.8 – Зміст основних задач управління капіталом підприємства (Власна розробка з використанням [33], [45])

Зробимо коротке пояснення деяких наведених на рис. 1.8 основних задач з управління капіталом сучасного підприємства.

Формування обсягу капіталу, достатнього для досягнення підприємством поставлених цілей, реалізується шляхом визначення загальної потреби в капіталі, який необхідний для фінансування активів підприємства, та розробкою заходів залучення різних видів капіталу з визначених (наявних або перспективних) джерел інвестування. Наприклад, як зазначають І.Г. Чалий та О.В. Тофанюк в [22], формування капіталу акціонерних товариств може здійснюватися у формі авансування, інвестування, кредитування, субсидювання і спонсорування.

В [36] наводиться розгорнута схема формування капіталу будь-якого підприємства, яку (з нашими доопрацюваннями) наведено на рис 1.9.

Рисунок 1.9 – Основні джерела формування капіталу будь-якого сучасного підприємства (Власна розробка)

Оптимізація структури капіталу підприємства може бути реалізована шляхом здійснення 2-х основних кроків: а) шляхом встановлення можливостей найбільш ефективного використання тих чи інших видів капіталу; б) формуванням відповідних пропорцій видів капіталу, встановлення яких має забезпечити найефективніше його функціонування і зростання ринкової вартості підприємства.

Тобто, як зазначається в низці наукових публікацій, оптимальна структура капіталу має забезпечити таке співвідношення видів капіталу, яке сприятиме досягненню головної мети діяльності підприємства. Деякі автори [18] виділяють три критерії, які можуть використовуватися для оптимізації структури капіталу підприємства: оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня рентабельності; оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації вартості капіталу; оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації фінансових ризиків.

Дещо інші критерії оптимізації капіталу підприємства розглядає д.е.н., професорка І.Ю.Спіфанова [46], яка на основі аналізування наукових праць таких вчених, як Ю. Бригхем, М. Ерхард, І.О. Бланк, В.О. Подольська, О.Т. Євтух та А.Г. Семенов, виокремлює 5 видів критеріїв, які можуть бути використані для оптимізації структури капіталу підприємства: 1) критерій досягнення максимальної вартості підприємства (або ціни акцій) при незмінних інвестиційних можливостях підприємства; 2) критерій забезпечення повного фінансування активів; 3) критерій забезпечення найефективнішого співвідношення між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства; 4) критерій, який найбільше відповідає вимогам забезпечення ефективної роботи підприємства; 5) критерій, який забезпечує максимальні прибуток та рентабельність діяльності підприємства [46].

В [47] зазначається, що *«оптимальною є така структура капіталу підприємства, яка дає змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, який сприяє залученню додаткових коштів на прийнятних для підприємства умовах»*.

Забезпечення максимальної дохідності капіталу (рис. 1.8) на стадії його формування здійснюється за рахунок мінімізації вартості сформованого капіталу, оптимізації співвідношення між власним і позиковим капіталом тощо. *Забезпечення максимальної дохідності капіталу* на стадії його використання передбачає проведення безперервного контролю за результатами використання всіх видів капіталу підприємства та розроблення і реалізацію заходів щодо покращення визначених показників оцінювання ефективності використання цих видів капіталу.

Забезпечення рівноваги всіх видів капіталу підприємства здійснюється шляхом формування оптимальної структури капіталу в конкретний період часу.

Забезпечення постійного контролю за використанням капіталу підприємства (рис. 1.8) здійснюється його власниками, які мають уважно стежити за тим, щоб залучення капіталу із зовнішніх джерел не призвело до втрати власниками підприємства фінансового контролю за діяльністю підприємства та можливого поглинання їхнього підприємства іншими суб'єктами ринку.

Забезпечення гнучкості капіталу (рис. 1.8) полягає у тому, що підприємство за певних умов повинно мати можливість швидко залучати необхідний обсяг додаткових фінансових ресурсів для забезпечення своєї діяльності, розв'язання інших незапланованих проблем, що несподівано виникли тощо. Гнучкість може забезпечуватися за рахунок оптимізації співвідношення власних і позикових видів капіталу, проведення своєчасних розрахунків із кредиторами тощо.

Оптимізація кругообороту капіталу (рис. 1.5) здійснюється забезпеченням синхронності у функціонуванні окремих видів капіталу, який бере участь у виробництві продукції, її реалізації, формуванні доходів тощо.

Своєчасне реінвестування капіталу підприємства (рис. 1.8) полягає у тому, що через постійну зміну зовнішнього та внутрішнього середовища окремі види капіталу підприємства можуть вже не гарантувати отримання запланованих рівнів прибутковості та рентабельності. У такому разі потрібно своєчасно реінвестувати капітал підприємства у більш прибуткові активи й операції, які зможуть забезпечити необхідний рівень ефективності капіталу в цілому.

На завершення розгляду цього питання проаналізуємо принципи, функції та системи управління капіталом підприємства.

Аналізуючи низку джерел (див. [15, [22], [33], [48] та інші), нами було встановлено, що, наприклад, О.Г. Стемблевська виокремлює 5 основних принципів управління капіталом підприємства [33]. Інші група дослідників: д.е.н., професорка Н.С. Танклевська і В.В. Ярмоленко [42] вважає за доцільне також виокремити 5 принципів управління капіталом підприємства, які за своїм змістом дещо відрізняються від тих, що були запропоновані в [33].

Проаналізувавши наведені вище літературні джерела, нами запропоновано власну систему принципів управління капіталом сучасного підприємства, яку наведено на рис. 1.10.

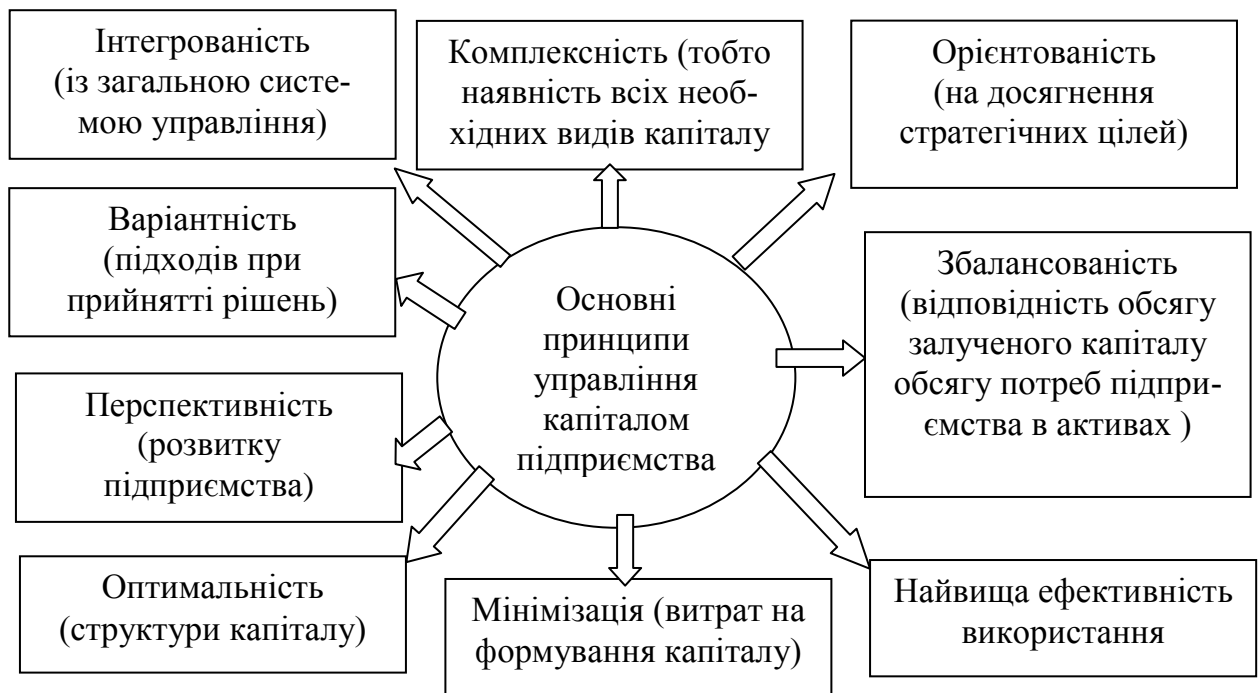

Рисунок 1.10 – Основні принципи управління капіталом підприємства (Власна розробка з використанням [22], [33], [42])

Наведені на рис. 1.10 принципи управління капіталом підприємства є достатньо зрозумілими і не потребують додаткового пояснення, оскільки зміст цих принципів безпосередньо вказаний на самому рисунку 1.10.

Далі проаналізуємо склад та зміст функцій, які є характерними для управління капіталом підприємства. З цього приводу в економічній літературі також існує низка підходів, які зумовлені, на наш погляд, різними економічними ситуаціями, в яких працюють сучасні підприємства.

Так, П. Круш і Д. Мастюк [48] ключовими і важливими функціями управління капіталом підприємства вважають такі функції, як стартову, гарантійну, захисну, регулювання та репрезентування. Інша група дослідників (Н.Г. Пігуль, Н.А. Дехтяр, Є.І. Пігуль) основними функціями управління капіталом підприємства вважають фінансову, виробничу, відтворювальну, накопичувальну, інвестиційну, вартісну функції [18].

На наш погляд, доцільніше керуватися висновками доцентки Л.Л. Куц, яка поділяє всі функції управління капіталом підприємства на дві основні групи [15]: а) загальні, які є характерними для будь-якої системи управління; і б) специфічні (конкретні), які є характерними тільки для системи управління капіталом підприємства. Напрацювання з цього питання наведено нами на рис. 1.11.

Рисунок 1.11 – Загальні та специфічні функції управління капіталом підприємства (Власна розробка з використанням [15])

І на завершення розгляду цього питання проведемо дослідження типових структур системи управління капіталом підприємства, які, зазвичай, складаються

ся з низки підсистем (елементів), взаємодія між якими має забезпечувати ефективність функціонування всього капіталу підприємства і зростання його рентабельності. Приблизний склад основних підсистем системи управління капіталом підприємства наведено нами на рис. 1.12 ([15], [49], [50], [51] та інші):

Рисунок 1.12 – Основні підсистеми (складові) системи управління капіталом підприємства (Власна розробка)

Дамо коротке пояснення змісту підсистем системи управління капіталом підприємства, які наведено на рис. 1.12.

Підсистема *управління і регулювання фінансової діяльності* підприємства складається із нормативно-правових актів держави; дії ринкових законів; статуту підприємства; внутрішніх нормативних документів підприємства; обраної стратегії формування і використання капіталу підприємства тощо.

Підсистема *зовнішньої підтримки фінансової діяльності* підприємства передбачає використання зовнішніх джерел фінансування підприємства; співпрацю з державними та іноземними фондами сприяння розвитку підприємництва; застосування кредитування, лізингу, страхування тощо.

Підсистема *фінансових методів* охоплює балансові методи; економіко-математичні методи; економіко-статистичні методи; експертні методи; методи дисконтування вартості; методи нарощування вартості (компаундингу); методи хеджування тощо, за допомогою яких розробляються та ухвалюються рішення з питань управління капіталом підприємства та його окремими видами.

Підсистема *фінансових важелів* базується на таких загальновідомих і загальноживаних економічних категоріях, як ціна, прибуток, чистий грошовий потік, дивіденди, пені, штрафи, неустойки тощо.

Підсистема *фінансових інструментів* являє собою сукупність різних платіжних доручень, чеків, акредитивів; договорів про кредитування; депозитних договорів, депозитних сертифікатів; акцій, інвестиційних сертифікатів; страхових договорів тощо, використання яких має забезпечити виконання підприємством своїх фінансових вимог та зобов'язань перед з іншими суб'єктами ринку.

Як зазначається в [22], [33], [45], створення на підприємстві ефективної системи управління капіталом підприємства дозволить йому успішніше розв'язувати задачі, які були вже наведені нами на рис. 1.8, а також забезпечити досягнення головної мети управління капіталом підприємства – максимізації ринкової вартості підприємства і забезпечення добробуту (високих доходів) власників підприємства у поточному і перспективному періодах.

1.2 Власний капітал підприємства: сутність, структура, рентабельність, особливості формування і управління

Як відомо (дивись рис. 1.4, підрозділ 1.1), одним із найголовніших видів капіталу підприємства є *власний капітал* підприємства. Проаналізувавши низку наукових джерел (див. [52], [53], [54], [55] та інші), нами було встановлено, що сьогодні, як підкреслюється в [56], існує два основних підходи до розуміння змісту терміну «власний капітал» підприємства, які наведено на рис. 1.13.

Рисунок 1.13– Підходи до розуміння змісту терміну «власний капітал підприємства» (Власна розробка з використанням [56])

Сучасні автори наводять різні тлумачення терміну «власний капітал підприємства». Так, д.е.н., професорка Г.Б. Погріщук та к.е.н. Р.Є. Волощук пропонують визначати власний капітал підприємства як «вартість, втілену в інвестованих і накопичених фінансових ресурсах, що належать підприємству на правах власності, та використовуються як джерело фінансування господарської діяльності» підприємства [56].

В [57] зазначається, що «власний капітал є фінансовою основою підприємства. Величина і динаміка власного капіталу є найважливішою ознакою стану підприємства і його надійності».

О. А. Сарапіна та Т. В. Шептіка [58] визначають «власний капітал підприємства» як один із найважливіших вартісних показників, оскільки він дає достатньо повне уявлення про забезпеченість підприємств необхідними коштами для їх функціонування, забезпечення їх фінансової стабільності, кредитоспроможності та платоспроможності».

Н.М. Ткаченко [59] наголошує, що «власний капітал – це частина коштів в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Тому умовою успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності на ринку і фінансової стійкості є ситуація, за якої власний капітал становить більшу частину фінансових ресурсів підприємства [59].

Д.е.н., професорка І. Ю. Єпіфанова та І. В. Дрозд пишуть, що «власний капітал – це сукупність фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, що належать йому на правах власності і були створені як за рахунок коштів власників підприємства, так і в результаті його ефективного господарювання [60]. При цьому, власник підприємства, створюючи капітал, частково втрачає прямий зв'язок з капіталом, який фактично стає власним капіталом підприємства, а не власника.

Таким чином, у фаховій літературі існують різні визначення поняття «власний капітал підприємства», що вказує на неоднозначність його економічного змісту та місця у забезпеченні діяльності підприємства.

Але однозначно можна стверджувати, що *власний капітал підприємства* – це сукупність всіх коштів (засобів) підприємства, що перебувають в його влас-

ності. Ці кошти підприємство використовує для формування своїх активів і використовує їх при здійсненні будь-яких фінансових та інших операцій без обмежень і умов. Іншими словами, власний капітал підприємства показує, яка частина активів підприємства профінансована його власними коштами.

Тобто, власний капітал підприємства – «це активи підприємства мінус зобов'язання підприємства».

Далі розглянемо основні сутнісні характеристики власного капіталу. Як зазначається в [56], «власний капітал, хоча і є складовою частиною капіталу підприємства, проте має свої специфічні характеристики». Проаналізувавши низку наукових праць (див. [49], [53], [56], [60] та інші), нами складено власну класифікацію (див. рис. 1.14) сутнісних характеристик власного капіталу підприємства, яка охоплює також сутнісні характеристики капіталу підприємства загалом, які були описані раніше (див. рис. 1.3).

Рисунок 1.14 – Основні сутнісні характеристики власного капіталу підприємства (Власна розробка)

Дамо коротке пояснення деяких основних сутнісних характеристик власного капіталу, наведених на рис. 1.14.

Відносна простота залучення капіталу полягає у тому, що всі рішення, які пов'язані із формуванням та збільшенням власного капіталу підприємства, приймаються його власниками практично без необхідності отримання дозволу або згоди інших суб'єктів.

Більша зацікавленість власників в отриманні якомога більшого прибутку впливає із об'єктивного бажання кожної людини мати певний зиск від своєї роботи, і тому власники капіталу підприємства будуть постійно стимулювати проведення заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи підприємства і отримання ним більшого прибутку.

Забезпечення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності в довгостроковому періоді полягає у тому, що власний капітал створює так званий фінансовий запас міцності підприємства, наявність якого дозволяє підприємству долати та нейтралізувати наслідки від настання тих чи інших негативних подій. Підприємства, що використовують тільки власний капітал, мають найвищу фінансову стійкість і їхній коефіцієнт автономії *дорівнює одиниці* [61]).

Наявність значного власного капіталу має *сильний вплив* на *перспективи та темпи розвитку підприємства*, оскільки це часто не потребує додаткових вкладень в розвиток підприємства і не вимагає залучення власниками підприємства додаткових ресурсів для розвитку підприємства, що є особливо важливим в умовах посилення конкуренції, кризових ситуацій в економіці тощо і не завжди може бути реалізовано.

Величина (вартість) *власного капіталу підприємства* відчутно характеризує рівень можливостей (або рівень потенціалу) підприємства залучати додаткові ресурси для свого розвитку. Чим більшою є вартість власного капіталу підприємства, тим легше підприємству буде залучати додаткові ресурси (кредити, гранти тощо) для свого розвитку.

Власний капітал підприємства є загальновизнаним *мірилом ліквідності та платоспроможності* підприємства загалом, оскільки характеризує спромож-

ність підприємства забезпечувати свою фінансову стійкість за рахунок внутрішніх джерел (що особливо важливо для партнерів, кредиторів тощо). І якщо величина власного капіталу підприємства буде зменшуватися, то це може свідчити про неефективну (і навіть) збиткову діяльність підприємства, що виявляється у падінні ліквідності підприємства, можливості його банкрутства тощо.

Все сказане вище дозволяє зробити висновок, що власний капітал підприємства у сукупності з його іншими сутнісними характеристиками, є базою для оцінювання *ринкової вартості підприємства*. При цьому також потрібно відзначити, що ринкова вартість підприємства може бути *вищою* за вартість його власного капіталу, оскільки охоплює ще таку складову, як *гудвіл* або рівень ділової репутації підприємства на цьому ринку.

Досліджуючи питання про сутнісні характеристики власного капіталу підприємства, нами були вивчені і проаналізовані основні функції власного капіталу, які вони відіграють в процесі діяльності підприємства. На основі опрацювання низки наукових праць (див. [55], [56] та інші) нами виокремлено такі основні функції власного капіталу, які учиняють сильний вплив на діяльність підприємства та його розвиток (див. таблицю 1.2).

Таблиця 1.2 – Основні функції, що їх відіграє власний капітал підприємства (Власна розробка з використанням [56])

Функції	Зміст функції власного капіталу
Створювальна	Пошук та акумуляція фінансових ресурсів для створення підприємства
Формувальна	Придбання необхідних основних засобів та оборотних активів
Гарантувальна	Забезпечення платоспроможності і кредитоспроможності підприємства. Гарантування повернення коштів кредиторам
Стимулювальна	Постійне спонукання власників капіталу на організацію ефективної роботи підприємства та зростання чистого прибутку
Управлінська	Забезпечення участі власників підприємства в управлінні, у виборі керівників підприємства тощо
Стабілізаційна	Забезпечення фінансової стійкості підприємства
Іміджева	Формування позитивної ділової репутації підприємства
Розподільча	Встановлення пропорцій у розподілу чистого прибутку між власниками
Захисна	Захист підприємства у випадку настання фінансової кризи і виникнення загрози банкрутства підприємства
Контролювальна	Контролювання всіх сторін діяльності підприємства шляхом голосування і участі власників у роботі ревізійних комісій тощо
Інформаційна	Відображення ринкової вартості підприємства тощо

В результаті проведеного нами аналізу було також встановлено, що, як підкреслюється в ([56], [60], [61] та інших публікаціях) власний капітал підприємства потрібно розглядати з двох сторін: 1) як частину загального капіталу підприємства, тобто як частку, яку займає власний капітал підприємства в його пасивах; 2) а також як окремий вид капіталу, який сам також має свою власну структуру (див. рис. 1.15).

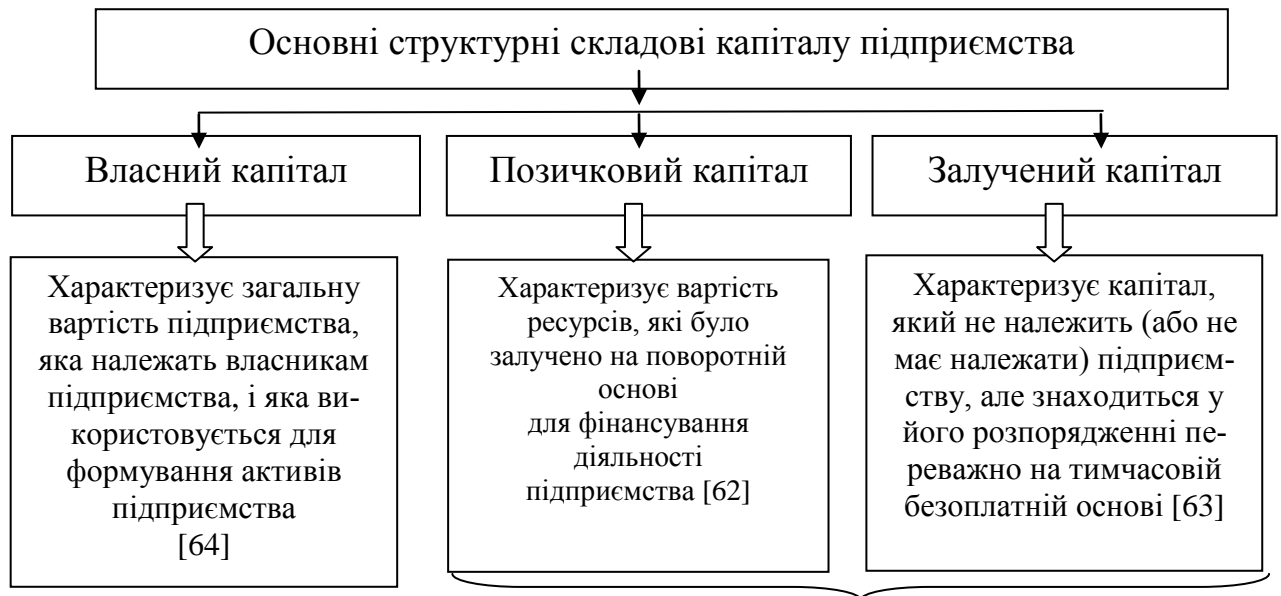

Рисунок 1.15 – Основні структурні складові капіталу підприємства

Якщо розглянути власний капітал підприємства як частку у загальному обсязі капіталі підприємства (або як частку власного капіталу у структурі його пасивів), то, як підкреслюється в [56], останніми роками (2014—2018 рр.) в Україні частка власного капіталу у загальному обсязі капіталу підприємств становила в середньому 25,4% [56], що є невисоким показником, і тому більшість підприємств України різною мірою залежить від їх можливості отримання певного обсягу позичкового капіталу.

Статистичні дослідження, які були проведені нами у 2023 році показали, що на кінець 2022 року із загальної вартості пасивів усіх підприємств України у розмірі 7,988 трлн грн тільки 2,226 трлн грн становив власний капітал підприємств [65], тобто частка власного капіталу підприємств у загальному обсязі капіталу підприємств становила $(2,226 : 7,988) \times 100\% = 27,86\%$, тобто за останні роки (2019-2022 рр.) ця частка практично не змінилася.

Така невелика частка власного капіталу підприємств в пасивах підприємств призводить, як підкреслюється в [65], до зменшення підприємствами можливостей вчасно запозичувати кошти, необхідні для розв'язання поточних та перспективних питань розвитку підприємств, до зростання фінансового ризику, до збільшення залежності підприємства від позичкового капіталу, до зниження показників фінансової стійкості підприємства тощо.

Далі проведено дослідження структури самого власного капіталу підприємства. Керуючись напрацюваннями низки дослідників (див. [56], [66] та інші), нами складено структурну схему власного капіталу підприємства (рис. 1.16).

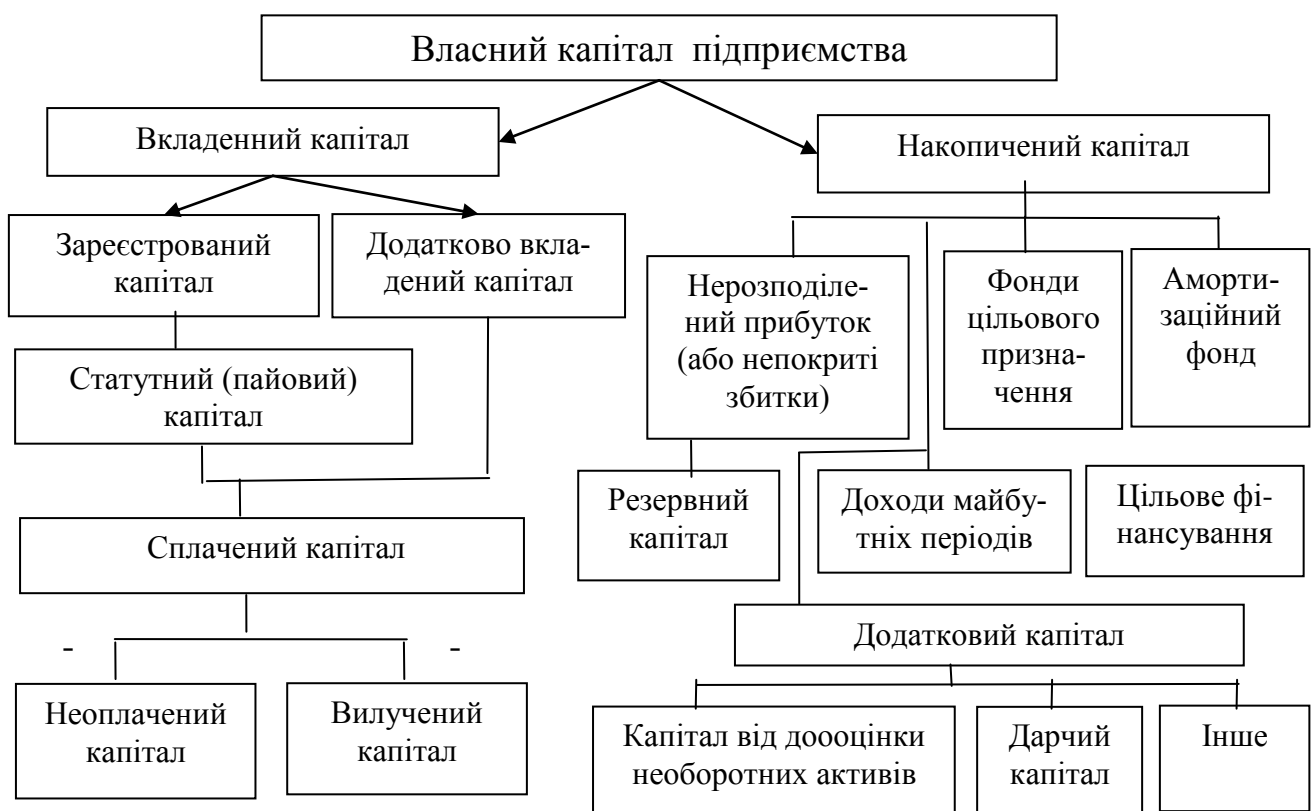

Рисунок 1.16 – Структурна схема власного капіталу підприємства (Власна розробка з використанням [19], [67], [68], [69])

Зробимо коротке пояснення деяких наведених на рис. 1.16 елементів структурної схеми власного капіталу підприємства.

Так, *власний капітал* підприємства характеризує загальну вартість активів підприємства, яка належить його власникам і яка залишається після вирахування всіх зобов'язань підприємства. *Вкладений капітал* – це капітал, сформований за

рахунок внесків власників (або засновників) підприємства, які було використано для формування реальних активів підприємства. *Зареєстрований капітал* – це юридично оформлена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства. Зареєстрований капітал включає *статутний* капітал (для акціонерних товариств) або *пайовий* капітал (для товариств з обмеженою відповідальністю, товариств з додатковою відповідальністю тощо).

Додатково вкладений капітал – це емісійний дохід підприємства від випуску акцій і облігацій, якщо вони були придбані іншими особами за ціною вищою за їх номінальну вартість, а також інші внески власників (засновників) підприємства понад величину зареєстрованого статутного капіталу.

Сплачений капітал – це та частина статутного капіталу підприємства, яка реально була оплачена власниками шляхом внесення коштів на відповідні рахунки. *Неоплачений капітал* – це сума заборгованості власників підприємства за їх внесками до статутного капіталу. *Вилучений капітал* – це фактична вартість акцій власної емісії або часток майна підприємства, викуплених підприємством у його власників (або учасників).

Накопичений капітал – це капітал, який було сформовано внаслідок виробничо-господарської діяльності підприємства. До накопиченого капіталу належать: нерозподілений прибуток; резервний капітал; різні фонди цільового призначення, що їх формує підприємство (фонд соціального розвитку колективу підприємства, фонд матеріального заохочення працівників підприємства, амортизаційний фонд та ін.); різні форми цільового фінансування (державна підтримка у вигляді надання субсидій, безповоротна фінансова допомога, що надходить від зацікавлених осіб, тощо), інший додатковий капітал.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – частина чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.

Резервний капітал [70] створюється на підприємстві відповідно до установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства. Резервний капітал є часткою нерозподіленого прибутку, який заборонено використовувати на виплату дивідендів власникам, які володіють простими акціями.

Інший додатковий капітал включає такі види капіталу, як *капітал від дооцінки необоротних активів*; *дарчий капітал* – вартість активів, безоплатно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб тощо.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що власний капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування відповідної частини активів підприємства.

Далі проведемо кількісне оцінювання вартості окремих складових власного капіталу підприємств України (див. таблицю 1.3 та рис. 1.17).

Таблиця 1.3 – Вартість окремих складових власного капіталу підприємств України (округлено, в млрд грн) [71]

	2018	2019	2020	2021
Вартість власного капіталу, млрд грн.	2706	3093	3340	4112
Зареєстрований капітал, млрд грн	1869	2230	2340	2219
в % від вартості власного капіталу	69,1	72,1	70	53,7
Додатковий капітал, млрд грн	1675	1529	1330	1404
Резервний, млрд грн	76	71	77	78
Нерозподілений прибуток, млрд грн	-765	-357	-21	+533
Неоплачений та вилучений, млрд грн	9,1	42,1	42,1	41,6

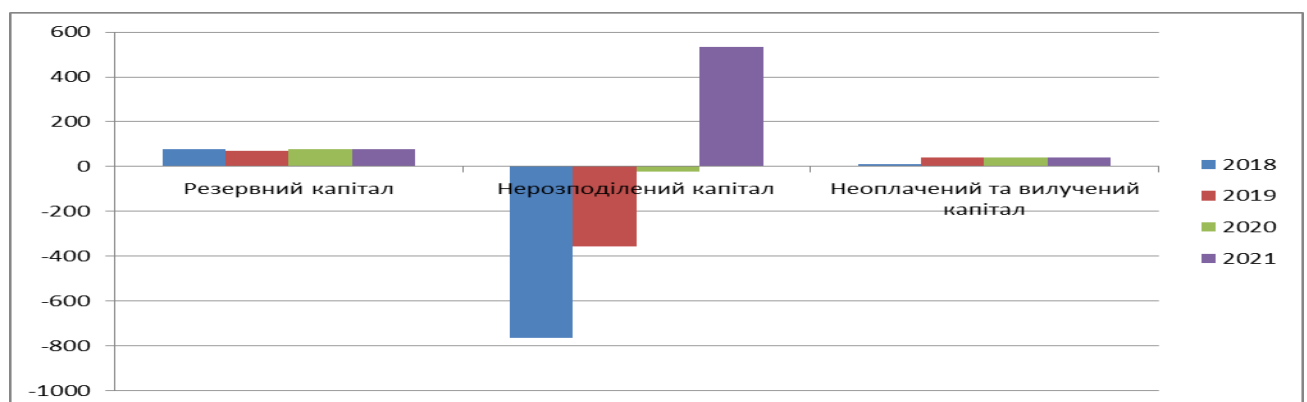
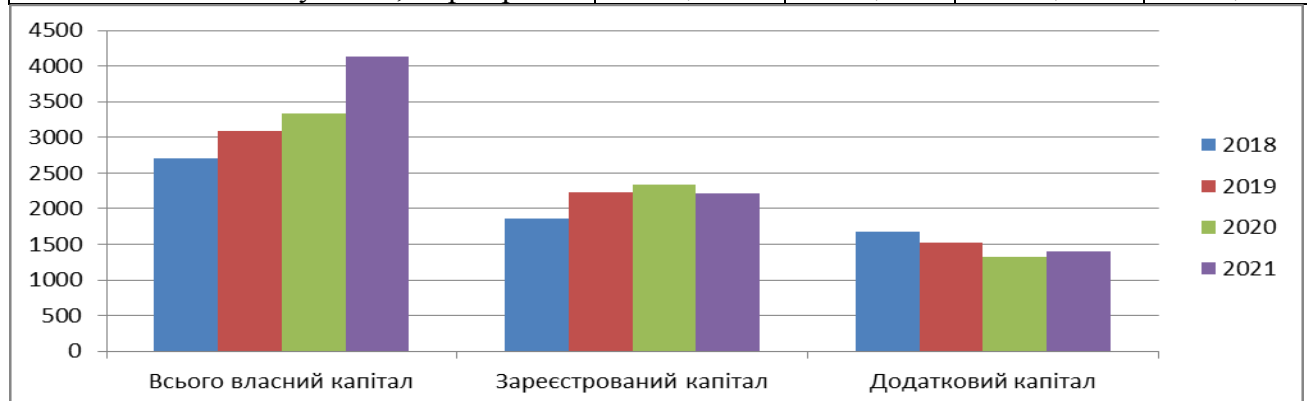

Рисунок 1.17 – Вартість окремих складових власного капіталу підприємств України, млрд грн (Власна розробка)

Аналіз інформації, наведеної в таблиці 1.3 та рис. 1.17, показує, що протягом 2018-2021 років вартість власного капіталу підприємств України постійно зростає, що, на наш погляд, є не тільки результатом ефективної діяльності підприємств, але й частково пояснюється зміною курсу національної валюти відносно долара США. В той же час вартість зареєстрованого капіталу перебуває практично на одному і тому ж рівні.

Так, якщо в 2018 році вартість власного капіталу підприємств України становила 2706 млрд грн, то в 2021 році – вже 4112 млрд грн, тобто за 4 роки зросла на $(4112-2706)=1406$ млрд грн або зросла на 52%. В той же час вартість зареєстрованого капіталу в 2018 році становила 1869 млрд грн, а в 2022 році – 2219 млрд грн, тобто зросла всього на $(2219-1869)=350$ млн грн або зросла на 18,7%. Динаміка зміни частки зареєстрованого капіталу у загальній вартості власного капіталу підприємств України показана на рис. 1.18.

В

Рисунок 1.18 – Частка зареєстрованого капіталу у вартості власного капіталу підприємств України (Власні дослідження)

Аналіз інформації, яку наведено на рис. 1.18, показує, що зареєстрований капітал підприємств України протягом 2018-2020 років становив (69,1...72,1)%, а в 2021 році суттєво зменшився до рівня 53,7%. Як підкреслюється в [57], таку тенденцію можна вважати негативною в діяльності вітчизняних підприємств, оскільки погіршуються сутнісні характеристики власного капіталу підприємств (див. рис. 1.14). А пояснити це можливо за рахунок суттєвого збільшення величини непокритих збитків, що їх отримали підприємства у 2018...2020 роках.

Далі проаналізуємо взаємозв'язок між власним і позиковим капіталом підприємства, оскільки раніше було зазначено [56], що частка власного капіталу вітчизняних підприємств у (2014-2018) роках у середньому становила 25,4%, а в (2019-2022-му) роках – 27,86%, [65]. А це означає, що суттєву роль у забезпеченні продуктивної діяльності підприємств відіграє так званий позичковий (а також і залучений) капітал (див. [42], [60], [61] та інші).

Приблизну структуру позичкового (та залученого) капіталу підприємства наведено нами на рис. 1.19.

Рисунок 1.19 – Структурна схема позичкового (залученого) капіталу підприємства (Власна розробка з використанням [19], [68], [69], [72])

Оскільки у практичній діяльності будь-якого підприємства завжди беруть участь як власний капітал підприємства, так і позичковий капітал, то доцільним, на наш погляд, є провести оцінювання позитивних та негативних характеристик позичкового капіталу підприємства, оскільки сутнісні характеристики власного капіталу підприємства (див. рис. 1.14) були описані раніше.

На основі аналізування низки наукових джерел (див. [42], [72], [73] та інші) нами складено таблицю (див. рис. 1.20) порівнянь, в яку зведено деякі важливі позитивні та негативні характеристики (якості) позичкового капіталу.

Рисунок 1.20 – Деякі позитивні та негативні характеристики (якості) позичкового (залученого) капіталу підприємства (Власна розробка)

Аналізуючи інформацію, наведену на рис. 1.20, можна зробити висновок, що підприємство, яке використовує разом із власним капіталом і позичковий капітал, має вищий фінансовий потенціал для свого розвитку і *більші можливості для зростання рентабельності власного капіталу* (за рахунок зростання обсягу випуску продукції і отримання більшої величини чистого доходу), хоча і збільшується ймовірність зниження фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності тощо і, як наслідок, збільшується загроза банкрутства підприємства, яка зростає у міру збільшення питомої ваги запозичених коштів у загальній вартості капіталу підприємства.

Доцільним, на наш погляд, є порівняння основних задач, які постають перед підприємством в питаннях управління власним та позичковим капіталом. Оскільки основний зміст задач управління капіталом підприємства було зроблено раніше (див. рис. 1.8), то наголос в наших подальших дослідженнях ми будемо робити саме на порівнянні тих задач управління, які є відмінними для власного та позичкового капіталу (див. рис. 1.21).

Рисунок 1.21 – Деякі відмінності в управлінні власним і позичковим капіталом підприємства (Власна розробка з використанням [42])

Ще одним актуальним питанням є *розробка системи управління власним капіталом підприємства та підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства*. Це питання є дуже важливим з двох точок зору, оскільки:

- підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства суттєво впливає на ефективність діяльності самого підприємства, збільшує його прибутковість тощо (в чому зацікавлені всі працівники підприємства);

- у підвищенні рівня рентабельності власного капіталу підприємства особливо *зацікавлені його власники*, які фінансують розвиток цього підприємства із своїх власних коштів. Власники підприємства зазвичай мають право брати участь (прямо або опосередковано) в управлінні цим підприємством і сподіваються на збільшення своїх доходів (наприклад, шляхом отримання більших дивідендів тощо) на вкладені у розвиток підприємства власні кошти.

Окрім того, як підкреслюється в [56], власний капітал підприємства формує основу діяльності кожного підприємства, забезпечує його фінансову стійкість та

фінансову стабільність і тому є головним об'єктом управління фінансових менеджерів будь-якого підприємства.

В економічній літературі існує багато рекомендацій щодо питання організації управління власним капіталом підприємства. Так, к.е.н. Є.В. Міщук та В.О. Міщенко [53] пропонують таку послідовність дій з формування та управління власним капіталом підприємства: 1) оцінювання реальної вартості підприємства; 2) визначення оптимальної частки власного капіталу у структурі капіталу підприємства; 3) створення ефективної концепції збереження власного капіталу підприємства, в основі якої є проведення постійного моніторингу за станом використання власного капіталу підприємства [53].

К.е.н., доцентка С.А. Харчук [16] пропонує дещо інший перелік етапів робіт з управління власним капіталом підприємства: 1) визначається вартість та питома вага наявного власного капіталу підприємства у сукупному капіталі підприємства, а також вивчається питання пошуку джерел можливого доформування власного капіталу; 2) здійснюється оцінювання вартості окремих видів власного капіталу за джерелами їх можливого залучення і робиться висновок про доцільність такого залучення; 3) визначається планова потреба у капіталі підприємства для фінансування необоротних і оборотних активів (згідно з наміченими планами); 4) здійснюється оптимізація співвідношення окремих частин як власного капіталу, так і сукупного капіталу підприємства загалом; 5) розробляються та ухвалюються рішення щодо залучення у відповідних обсягах тих чи інших фінансових ресурсів (із внутрішніх і зовнішніх джерел) для формування потрібного обсягу власного та сукупного капіталу підприємства.

Практично ідентичний перелік етапів управління власним капіталом підприємства наведено в [18].

В [45] пропонується таку послідовність дій з управління власним капіталом підприємства: 1) постановка цілей і завдань з питань управління власним та сукупним капіталом підприємством; 2) розроблення методики аналізу ефективності використання усіх видів капіталу підприємства; 3) встановлення напрямів оптимізації процесу управління власним та сукупним капіталом підприємства; 4)

розроблення загальної стратегії та методики оперативного управління власним та сукупним капіталом підприємства тощо.

Розгорнуту систему управління власним капіталом підприємства пропонують Н.А. Дехтяр і О.В. Дейнека [74] та Г.В. Сілакова і О.М. Петухова [75], основні складові якої з нашими доопрацюваннями наведено нами на рис. 1.22.

Рисунок 1.22 – Укрупнена і спрощена система управління власним капіталом підприємства і його рентабельністю (Власна розробка)

Аналіз інформації, яку наведено на рис. 1.22, показує, що існує дуже багато напрямів, за якими може здійснюватися управління власним капіталом підприємства, і ці напрями, які наведені вище, є далеко не повними. Тому в межах наших досліджень ми проаналізуємо тільки чотири основні напрями, а саме: 1) розрахунок потреби підприємства у власному капіталі; 2) встановлення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом підприємства; 3) управління підвищенням ефективності (рентабельності) використання власного капіталу підприємства; 4) застосування ефекту фінансового важеля у практичній діяльності сучасних підприємств.

1.2.1 Розрахунок потреби підприємства у власному капіталі

Існує багато рекомендацій щодо розрахунку потреби підприємства у власному капіталі (див. [19], [67] та інші).

Так, загальну вартість (потребу) підприємства у власному капіталі ВК можна розрахувати за формулою [19]:

$$ВК = \frac{K_{\text{кін}} \cdot \beta\%}{100\%} - ВК_{\text{поч}} + В, \quad (1.1)$$

де $K_{\text{кін}}$ – загальна потреба підприємства в капіталі на кінець планового періоду;
 β – питома вага власного капіталу у структурі капіталу підприємства, %;
 $ВК_{\text{поч}}$ – вартість власного капіталу на початок планового періоду;
 $В$ – виплати (із чистого прибутку) власниками підприємства.

Якщо користуватися підходом під назвою «модель постійних дивідендів», то вартість власного капіталу підприємства можна розрахувати за формулою [67]:

$$ВК = \frac{Д}{Ц_A \cdot (1 - \lambda)}, \quad (1.2)$$

де $Д$ – очікувана маса дивідендів, що перепадають на всі акції;
 $Ц_A$ – ринкова ціна акції,
 λ – витрати на емісію акцій, відн. одиницях від обсягу акцій.

Якщо користуватися підходом під назвою «дохідний підхід», то вартість власного капіталу підприємства можна розрахувати за формулою [67]:

$$ВК = \frac{\Pi_p}{Ц_A}, \quad (1.3)$$

де Pr – очікувана маса прибутків, що перепадають на всі акції;

C_A – ринкова ціна акції,

Завершуючи розгляд питання 1.2.1, потрібно підкреслити, що підходів до встановлення вартості власного капіталу підприємства є багато, і при оцінюванні (розрахунку) вартості залучення власного капіталу підприємства обов'язково має бути врахована наявність внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування. Причому спочатку розглядаються можливі шляхи формування власного капіталу підприємства за рахунок внутрішніх джерел. А залучення зовнішніх джерел відбувається тільки тоді, коли немає змоги сформувати потрібні фінансові ресурси підприємства за рахунок внутрішніх джерел фінансування.

1.2.2 Встановлення оптимального співвідношення між власним і позичковим капіталом підприємства

Загальновідомо, що сума власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства утворює так званий *інвестований капітал*, тому, як зазначається в [15], гостро постає питання знаходження оптимального співвідношення між власним та позичковим капіталом підприємства.

Справа в тому, що, по-перше, фінансові можливості власників (засновників) підприємства майже завжди є обмеженими (особливо в періоди економічного спаду і несприятливої кон'юнктури) і тому не можуть бути надійними і достатніми джерелами вкладень в розвиток підприємства; по-друге, без залучення додаткових ресурсів перспективи розвитку підприємства, особливо в умовах посилення конкуренції, також є досить проблематичними.

Так, такі дослідники, як І.Г. Чалий та О.В. Тофанюк [22] підкреслюють, що існують різні концепції, які можуть застосовуватися при встановленні оптимальної структури капіталу: традиціоналістська, індиферентності (або модель ММ); компромісна, теорія асиметричної інформації; сигнальна теорія; теорія моніторингових витрат та інші. Так, наприклад, компромісна концепція структури капіталу ґрунтується на твердженні, що вартість підприємства прямо пропорційно залежить від структури капіталу. А саме: чим вищою буде питома вага по-

зичкового капіталу підприємства, то тим більшою буде середньозважена вартість капіталу підприємства. Але це, у свою чергу, збільшує фінансові витрати підприємства на обслуговування боргу. Тому, як рекомендується в [67], питома вага позичкових ресурсів у структурі пасиву балансу підприємства не має перевищувати 40%.

На думку [15], [46], оптимальним є таке співвідношення власного та позикового капіталу підприємства, при якому забезпечується найефективніше досягнення обраного підприємством критерію оптимальності, а саме: а) досягнення максимального рівня рентабельності власного капіталу підприємства; б) або мінімізація вартості капіталу підприємства; в) або досягнення бажаного рівня фінансової стійкості і мінімізація рівня фінансових ризиків.

Порівняльну характеристику зазначених критеріїв оптимальності співвідношення між власним та позиковим капіталом зведено нами у таблицю 1.4.

Таблиця 1.4 – Порівняльна характеристика критеріїв оптимального співвідношення між величиною власного та позикового капіталу

Назва критерію	Сутність критерія
Максимізація рівня рентабельності власного капіталу	Визначається, при якій структурі капіталу буде досягнуто найвищий рівень рентабельності власного капіталу підприємства для різних випадків залучення позичкового капіталу.
Мінімізація вартості капіталу при створенні підприємства	Вибирається такий варіант структури капіталу, при якому загальна вартість капіталу буде мінімальною, що підвищує рівень рентабельності виробництва
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Передбачає поділ активів підприємства на групи: а) необоротні активи; б) оборотні активи; в) товарні запаси тощо, і кожна частина активів фінансується з такого джерела, який забезпечує мінімальний рівень ризику

Остаточне рішення щодо встановлення оптимального співвідношення між величинами (вартістю) власного та позикового капіталу приймається керівництвом підприємства шляхом врахування обраних критеріїв оптимальності.

1.2.3 Управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

Як підкреслюється в [73], важливим напрямком підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства є: а) аналіз (розрахунок) рівня ефективності використання власного капіталу підприємства; б) ухвалення відповідних управлінських рішень щодо його підвищення.

Як відомо, рентабельність власного капіталу R_{BK} підприємства може бути розрахована за формулою:

$$R_{BK} = \frac{\text{ЧП(ПОД)(ВП)}}{BK_{\text{ср}}} \cdot 100\%, \quad (1.4)$$

де ЧП – величина чистого прибутку підприємства за рік;
 ПОД – величина прибутку від операційної діяльності підприємства за рік;
 ВП – величина валового прибутку підприємства за рік;
 $BK_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість власного капіталу підприємства.

Як зазначається в [73], показник рентабельності власного капіталу підприємства має свої особливості: *по-перше*, він визначається результатами поточної діяльності підприємства; *по-друге*, він може нести у собі «подвійну» інформацію, тобто, з одного боку, може сигналізувати про ефективну роботу підприємства, а з іншого боку, «приховувати» для власників, кредиторів та інвесторів реальний стан справ на підприємстві (шляхом свідомого завищення менеджерами підприємства звітних показників); *по-третє*, частково може спотворювати ефективність діяльності підприємства, оскільки чисельник формули (1.4) визначається за рік, а знаменник – як середньозважена величина значень власного капіталу (або його складових) – протягом певного періоду часу (зазвичай за рік).

Тому для встановлення більш точного значення рентабельності (ефективності) використання власного капіталу підприємства потрібно проводити його факторний аналіз (див. підрозділ 2.3) [57].

1.2.4 Застосування ефекту фінансового важеля у практичній діяльності сучасних підприємств.

Як підкреслюють д.е.н., професорка І.Ю. Єпіфанова та О.Г. Стемблевська [46], сутність фінансового важеля полягає в тому, щоб збільшити рентабельність власного капіталу підприємства за рахунок залучення певної величини позичкових коштів.

Ефект фінансового левериджу (фінансового важеля) $E_{\text{ф-л}}$ може бути розрахований за формулою [15], [46]:

$$E_{\text{ф-л}} = (1 - \alpha) \cdot \left(\frac{ВК_{\text{сер}}}{A_{\text{сер}}} - \frac{\beta\%}{100\%} \right) \cdot \frac{ДЗ_{\text{сер}} + ПК}{ВК_{\text{сер}}} \cdot 100\%, \quad (1.5)$$

де $ВК_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість власного капіталу у попередньому році;

$A_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість активів підприємства;

α – ставка податку на прибуток, в Україні в 2023 році $\alpha = 0,18$;

β – середньозважена ставка за кредитами в Україні, %;

$ДЗ_{\text{сер}}$ – середньорічна величина довгострокових зобов'язань підприємства;

$ПК$ – вартість кредиту, який планує взяти підприємство для свого розвитку;

$ВК_{\text{сер}}/A_{\text{сер}}$ – валова рентабельність активів підприємства;

$\left(\frac{ВК_{\text{сер}}}{A_{\text{сер}}} - \frac{\beta\%}{100\%} \right)$ – диференціал фінансового важеля.

Тобто, здійснюючи запозичення коштів для свого розвитку ($ДЗ_{\text{сер}}+ПК$) за кредитною ставкою β , підприємство може підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства на величину $E_{\text{ф-л}}$.

Таким чином, ефект фінансового левериджу визначається диференціалом фінансового важеля. Якщо валова рентабельність активів підприємства буде більшою за середній розмір відсотка за взятий підприємством кредит, то диференціал фінансового важеля буде мати позитивне значення і застосування такої фінансової операції буде доцільним. За твердженням [46], якщо взятий кредит приносить підприємству не менше 30% додаткового прибутку, то залучення таких кредитів може мати місце.

Чим більшим буде позитивне значення диференціала фінансового важеля, тим вагомішим буде позитивний ефект від його застосування.

Але при цьому потрібно постійно слідкувати за тим, щоб підприємство не втратило свою фінансову стабільність, тобто щоб коефіцієнт фінансової заборгованості підприємства не вийшов за допустимі (нормативні) межі.

За негативного значення диференціала фінансового важеля залучення підприємством позичкового капіталу не буде мати практичного сенсу і не дасть позитивного ефекту.

1.3 Обґрунтування вибору показників та методик оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства

Сьогодні існує багато показників та методів оцінювання ефективності використання власного капіталу підприємства. Так, переважна більшість дослідників вважає [76], [77], [78], [79], що рівень рентабельності власного капіталу підприємства можна *опосередковано* встановити за допомогою розрахунку показників, що характеризують *ефективність діяльності підприємства загалом*. Такий підхід, на наше переконання, має право на існування хоча б тому, що у вартості основного та оборотного капіталу підприємства, наприклад, завжди є частка (а інколи дуже значна) власного капіталу.

До таких показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства загалом, можна також віднести: а) капіталовіддачу (відношення чистого доходу підприємства до середньорічної вартості основного капіталу); б) коефіцієнт амортизації (відношення величини амортизаційних відрахувань до первісної вартості основного капіталу); в) коефіцієнт придатності (відношення залишкової вартості основного капіталу до первісної вартості основного капіталу); г) коефіцієнт оборотності оборотного капіталу (відношення чистого доходу підприємства до середньорічної величини оборотних активів); д) коефіцієнт завантаження оборотного капіталу (відношення середньорічної величини оборотного капіталу до чистого доходу підприємства), е) рентабельність чистих активів (відношення величини чистого прибутку до суми середньорічної вартості основних засобів та середньорічної вартості поточних активів за мінусом середньорічної вартості поточних зобов'язань); та багато інших показників.

Г.В. Фурик та І.М. Кулик [77], [78] пропонують для оцінювання рентабельності власного капіталу підприємства використовувати такі загальновідомі фінансові показники, як: а) коефіцієнт фінансової незалежності; б) коефіцієнт фінансової залежності; в) коефіцієнт фінансової стабільності; коефіцієнт платоспроможності; г) коефіцієнт фінансового ризику; д) коефіцієнт оборотності власного капіталу; е) рентабельність власного капіталу та інші.

Проведений нами аналіз показав, що пропоновані для аналізування показники оцінювання ефективності (рентабельності) власного капіталу підприємства можна згрупувати у 3 групи:

1-а група: це показники, що характеризують *ефективність джерел* формування капіталу, до яких відносять: а) величину коштів кожного із джерел, за рахунок яких здійснюється фінансування капіталу підприємства; б) коефіцієнт платоспроможності (співвідношення вартості власного капіталу до вартості запозиченого капіталу); в) коефіцієнт фінансової незалежності (відношення вартості власного капіталу до величини пасивів підприємства) тощо.

2-а група: це показники використання *функціонуючого власного* капіталу, до яких відносять: а) динаміка вартості власного капіталу; б) рентабельність власного капіталу (відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу); в) частку власного капіталу у пасивах підприємства; г) співвідношення статутного капіталу та власного капіталу підприємства; д) коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства та інші.

3-я група: це показники, що визначають динаміку зростання всіх видів прибутку (валового, прибутку від операційної діяльності, чистого прибутку), рентабельність виробництва (активів, основного капіталу тощо) та багато інших.

Під час дослідження цього питання нами було встановлено, що в проаналізованих джерелах пропонується багато показників, за допомогою яких можна прямо або опосередковано здійснювати оцінювання рівня ефективності (рентабельності) власного капіталу підприємства.

Насамперед, це такі показники, як: коефіцієнт оборотності авансованого капіталу (відношення чистого доходу підприємства до вартості активів; коефіцієнт оборотності власного капіталу (відношення чистого доходу підприємства до вартості власного капіталу); коефіцієнт оборотності (або коефіцієнт окупності) власного капіталу, який показує, скільки підприємство одержало чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в розрахунку на 1 грн середньорічної вартості власного капіталу; період окупності власного капіталу (в роках), який розраховується як відношення середньорічної вартості власного капіталу

до величини чистого прибутку, що його отримало підприємство в цьому році; коефіцієнт захисту власного капіталу (відношення суми додаткового та резервного капіталу до вартості власного капіталу); коефіцієнт ризику власного капіталу (відношення величини власного капіталу за вирахуванням суми додаткового та резервного капіталу до суми додаткового та резервного капіталу); коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства (відношення величини резервного капіталу до величини власного капіталу) та інші.

Проаналізувавши сутність всіх вищезазначених показників, а також враховуючи *тематику наших наукових досліджень* та можливість отримання на підприємствах достовірної інформації для розрахунку цих показників, нами пропонується для прямого чи опосередкованого оцінювання ефективності (рентабельності) власного капіталу використовувати низку показників, наведених нижче.

1). Динаміка зміни частки власного капіталу підприємства ΔBK у пасивах підприємства:

$$\Delta BK = \frac{BK_{\text{сер}}}{P_{\text{сер}}}, \quad (1.6)$$

де $BK_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість власного капіталу у цьому році;

$P_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість пасивів підприємства у цьому році

2). Динаміка зміни частки статутного капіталу підприємства ΔSK у власному капіталі підприємства:

$$\Delta SK = \frac{SK_{\text{сер}}}{BK_{\text{сер}}}, \quad (1.7)$$

де $SK_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість статутного капіталу підприємства у цьому році;

$BK_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість власного капіталу у цьому році.

3). Коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства $K_{\text{сф}}$:

$$K_{\text{сф}} = \frac{\Delta BK_{\text{сер}}}{\Delta A_{\text{сер}}}, \quad (1.8)$$

де $\Delta BK_{\text{сер}}$ – збільшення середньорічної вартості власного капіталу у цьому році;

$\Delta A_{\text{сер}}$ – збільшення середньорічної вартості активів у цьому році.

4). Коефіцієнт оборотності основних засобів $K_{об-ОЗ}$:

$$K_{об-ОЗ} = \frac{ЧД}{ОЗ_{сер}}, \quad (1.9)$$

де ЧД – чистий дохід підприємства у цьому році;

$ОЗ_{сер}$ – середньорічна вартість основних засобів у цьому році.

5). Коефіцієнт оборотності активів підприємства $K_{об-А}$:

$$K_{об-А} = \frac{ЧД}{А_{сер}}, \quad (1.10)$$

де $А_{сер}$ – середньорічна вартість активів підприємства у цьому році.

6). Коефіцієнт оборотності оборотних активів $K_{об-ОА}$:

$$K_{об-ОА} = \frac{ЧД}{ОА_{сер}}, \quad (1.11)$$

де $ОА_{сер}$ – середньорічна вартість оборотних активів підприємства у році.

7). Коефіцієнт оборотності власного капіталу підприємства $K_{об-ВК}$:

$$K_{об-ВК} = \frac{ЧД}{ВК_{сер}}, \quad (1.12)$$

де $ВК_{сер}$ – середньорічна вартість власного капіталу підприємства у цьому році.

8). Коефіцієнт оборотності авансованого капіталу $K_{об-АВК}$:

$$K_{об-АВК} = \frac{ЧД}{ВК_{сер} + ДЗ_{сер}}, \quad (1.13)$$

де $ДЗ_{сер}$ – середньорічна вартість довгострокових зобов'язань підприємства

9). Рентабельність чистих активів підприємства $R_{ЧА}$ розраховується за так:

$$R_{ЧА} = \frac{ЧП}{ОЗ_{сер} + ОА_{сер} - ПЗ_{сер}} \cdot 100\%, \quad (1.14)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства у цьому році;

$ОА_{сер}$ – середньорічна вартість оборотних активів підприємства у році;

$ПЗ_{сер}$ – середньорічна вартість поточних зобов'язань підприємства.

10). Рентабельність власного капіталу підприємства $R_{ВК}$:

$$R_{ВК} = \frac{ЧП}{ВК_{сер}} \cdot 100\%. \quad (1.15)$$

11). *Коефіцієнт захисту власного капіталу підприємства* $K_{\text{зах-ВК}}$:

$$K_{\text{зах-ВК}} = \frac{ДК_{\text{сер}} + РК_{\text{сер}}}{ВК_{\text{сер}} - НП_{\text{сер}}}, \quad (1.16)$$

де $ДК_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість додаткового капіталу;

$РК_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість резервного капіталу;

$НП_{\text{сер}}$ – середньорічна вартість нерозподіленого прибутку підприємства.

Зростання цього коефіцієнта свідчить про наявність значного резервного та додаткового капіталу, який може бути використаний у випадку виникнення непередбачуваних подій та при погіршенні фінансового стану підприємства.

12). *Коефіцієнт ризику власного капіталу підприємства* $K_{\text{риз-ВК}}$:

$$K_{\text{риз-ВК}} = \frac{(ВК_{\text{сер}} - НП_{\text{сер}}) - (ДК_{\text{сер}} + РК_{\text{сер}})}{ДК_{\text{сер}} + РК_{\text{сер}}}. \quad (1.17)$$

Цей коефіцієнт визначає рівень ризику втрати підприємством свого статутного капіталу та накопиченого нерозподіленого прибутку. Зростання цього коефіцієнта свідчить про зростання ризику вкладень коштів у розвиток цього підприємства.

13). *Коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства* $K_{\text{зах-СК}}$:

$$K_{\text{зах-СК}} = \frac{РК_{\text{сер}}}{ВК_{\text{сер}} - НП_{\text{сер}}}. \quad (1.18)$$

Цей коефіцієнт вказує на захищеність статутного капіталу підприємства у випадку настання непередбачуваних ситуацій. Нормативний коефіцієнт захищеності $K_{\text{зах-СК}} > 0,25$. Якщо значення цього коефіцієнта є меншим, то рекомендовано збільшувати резервний капітал підприємства щорічно на 5%.

Застосування вищезазначених показників в практичній діяльності підприємств дозволить, на наш погляд, робити більш якісний аналіз ефективності (рентабельності) використання власного капіталу підприємства.

Доцільним, на наш погляд, є також проведення так званого факторного аналізу впливу окремих факторів на рівень рентабельності власного капіталу підприємства [57], [67] та інші.

1.4 Висновки до першого розділу

В цьому розділі було досліджено сутність поняття «капітал», його основні концепції; розглянуто та проаналізовано існуючі в економічній літературі основні наукові підходи до визначення терміну «капітал підприємства»; вивчено та проаналізовано зміст основних сутнісних характеристик капіталу підприємства; встановлено і проаналізовано існуючі основні види капіталу підприємства, пояснено їх зміст та складено їх класифікацію; досліджено сутність поняття «управління капіталом підприємства», проаналізовано зміст основних задач управління капіталом підприємства; встановлено і проаналізовано зміст основних стратегій, принципів і функцій управління капіталом підприємства; визначено та проаналізовано джерела формування капіталу підприємства; проаналізовано існуючі критерії оптимізації структури капіталу підприємства; досліджено існуючі системи управління капіталом підприємства та зміст їх підсистем (складових); визначено основні підходи до розуміння терміну «власний капітал підприємства»; досліджено сутність поняття «власний капітал» підприємства»; встановлено та вивчено основні сутнісні характеристики власного капіталу підприємства; проаналізовано основні функції, що їх відіграє власний капітал підприємства; досліджено склад елементів та структуру власного та позичкового капіталу підприємства; запропоновано структурну схему управління власним капіталом підприємства і рентабельністю його власного капіталу; проаналізовано основні напрями, за якими може здійснюватися управління рентабельністю власного капіталу підприємства; вивчено сутність, умови та переваги застосування фінансового левериджу у підвищенні рівня рентабельності власного капіталу підприємства; обґрунтовано вибір показників оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства та методів їх розрахунку.

Зокрема, було зроблено висновок, що основними концепціями визначення сутності терміну «капітал» є предметно-натуралістична, монетаристська, економічна та соціальна концепції. Було встановлено, що капітал підприємства є необхідною умовою для здійснення підприємницької діяльності, реальним джерелом для отримання підприємствами своїх прибутків, і що капітал – це об'єктив-

ний фактор будь-якого виробництва та джерело отримання суб'єктами господарювання доданої (додаткової) вартості.

Ретельно було вивчено основні види капіталу, які мають місце на сучасному підприємстві, та складено їх класифікацію. Основними класифікаційними ознаками визнані: джерела формування; національна належність капіталу; цілі використання; способи формування, організаційно-правові форми; форми власності; способи перенесення вартості; характер використання; етапи перебування у кругообігу; рівень ризикованості капіталу та багато інших.

Головною метою управління капіталом було визначено максимізацію ринкової вартості підприємства та забезпечення максимальних доходів власників підприємства в поточному і перспективному періоді.

Проаналізовано основні задачі управління капіталом підприємства. Такими задачами визнані: формування достатнього обсягу капіталу; оптимізація розподілу капіталу за напрямками використання; забезпечення максимальної дохідності капіталу на стадії його формування та використання; оптимізація співвідношення власного і позикового капіталу та залучення його в таких обсягах, які в конкретних умовах господарювання зможуть забезпечити для підприємства отримання найвищого рівня прибутку тощо.

Було визначено основні види стратегій управління капіталом підприємства, до яких віднесено консервативну, збалансовану, ризикову та індексну стратегії, а також основні принципи управління капіталом підприємства: інтегрованість, комплексність, динамізм, гнучкість, варіантність, оптимальність, перспективність, найвища ефективність, збалансованість та інші.

Було досліджено функції управління капіталом підприємства, які були об'єднані у дві основні групи: а) загальні, які є характерними для будь-якої системи управління; б) специфічні функції управління, які є характерними тільки для системи управління капіталом підприємства.

Проведено дослідження систем управління капіталом підприємства та зміст їх підсистем, які взаємопов'язані між собою і взаємозалежать одна від одної, забезпечуючи ефективність функціонування капіталу підприємства в цілому.

При дослідженні поняття «власний капітал» було доведено, що власний капітал – це сукупність всіх коштів підприємства, що знаходяться в його власності, а величина власного капіталу – одна із важливих характеристик фінансової стійкості будь-якого підприємства.

Ретельно було вивчено структуру власного капіталу підприємства та дано пояснення таким його складовим, як вкладений капітал, зареєстрований капітал, додатково вкладений капітал; сплачений капітал; неоплачений капітал; вилучений капітал; накопичений капітал; нерозподілений прибуток; резервний капітал; капітал від дооцінки необоротних активів; дарчий капітал.

Було виокремлено характерні риси власного капіталу підприємства, до яких віднесено: відносну простоту залучення; високу здатність генерувати збільшення прибутку підприємства; забезпечення фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності в довгостроковому періоді; формування потенціалу підприємства для залучення додаткових ресурсів; створення бази для оцінювання ринкової вартості підприємства тощо.

Було проаналізовано функції, які виконає власний капітал на підприємстві. До таких функції віднесено: створювальну, формувальну, гарантувальну, стимулювальну, стабілізаційну, іміджеву, управлінську, розподільчу, захисну, контролювальну, інформаційну.

На основі аналізу низки наукових праць було наведено формули для розрахунку загальної потреби підприємства у власних фінансових ресурсах, а також складено порівняльну характеристику критеріїв для встановлення оптимального співвідношення між вартістю власного та позикового капіталу підприємства. Такими критеріями було обрано: а) максимізацію рівня рентабельності власного капіталу; б) мінімізацію вартості капіталу при створенні підприємства; в) мінімізацію рівня фінансових ризиків тощо.

Було обгрунтовано вибір показників, за якими доцільно оцінювати рівень рентабельності (ефективності) власного капіталу підприємства, та наведено формули розрахунку цих показників.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПЛАЗМАТЕК» за 2019-2022 роки

2.1 Характеристика галузі, продукції, підприємства

Підприємство ПрАТ «ПлазмаТек» зареєстровано 31.07.1995 року за юридичною адресою Україна, 21036, Вінницька обл., Вінницький р-н, місто Вінниця, вул. Праведників світу, будинок 18.

Керівником Підприємства є Слободянюк Віктор Петрович. Розмір статутного капіталу складає 3 522 360,00 грн. На момент останнього оновлення даних 23.09.2023 стан підприємства: «Не перебуває в процесі припинення» [80].

Основний вид діяльності:

25.93 – Виробництво виробів із дроту, ланцюгів і пружин.

Інші види діяльності:

24.34 – Холодне волочіння дроту;

24.10 – Виробництво чавуну, сталі та феросплавів та інше;

ПрАТ «ПлазмаТек» займається виробництвом зварювальних електродів. Використовуючи новітні технології, підприємство випускає сучасну і якісну продукцію, яка має попит не лише на території України, але і за її межами.

Підприємство постійно удосконалює якість обслуговування, ретельно відбирає постачальників, а також контролює виробничі процеси по багатьох видах сировини. Продукція підприємства захищена від підробок індивідуальним маркуванням: електроди, що виготовляються на підприємстві, мають надійну тришарову упаковку.

Роботи з обслуговування основного виробництва виконуються низкою допоміжних підрозділів: відділом постачання, який закуповує якісну сировину; відділом продажів, який реалізує готову продукцію; дослідницькою лабораторією, яка здійснює хімічний і механічний аналіз сировини та продукції; західно-каоліновою компанією, яка займається постачанням деяких видів сировини; підрозділом «Прагмафактор», який займається виробництвом нестандартного обладнання; ПП «ПлазмаТек-Транс», що надає послуги логістики і транспорту [81].

2.2 Аналіз основних економічних і фінансових показників діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019 - 2022 роки

Проаналізуємо динаміку зміни основних економічних і фінансових показників діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за останні 4 роки: з 2019-го по 2022-й, а саме визначимо: динаміку зміни величини чистого доходу підприємства, динаміку зміни собівартості реалізованої продукції та динаміку зміни матеріальних витрат підприємства.

Інформацію з цього приводу візьмемо з даних бухгалтерського балансу підприємства (див. [82]). При проведенні розрахунків будемо користуватися інформацією, наведеною в [83], [84] та інш.

Примітка. Показники звіту бухгалтерського балансу за 2020 рік було незначно скориговано відповідно до більш пізніх звітів 2021 та 2022 років

Зроблені розрахунки зведено в таблицю 2.1 та показано на рисунку 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні економічні показники діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, млн грн. (Округлено до цілих чисел)

Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Чистий дохід	999	1230	1370	1005	+231	+23	+140	+11	-365	-27
2. Собівартість реалізованої продукції	777	1002	1161	768	+225	+29	+159	+16	-393	-34
3. Матеріальні витрати	641	787	942	643	+146	+23	+155	+20	-299	-32

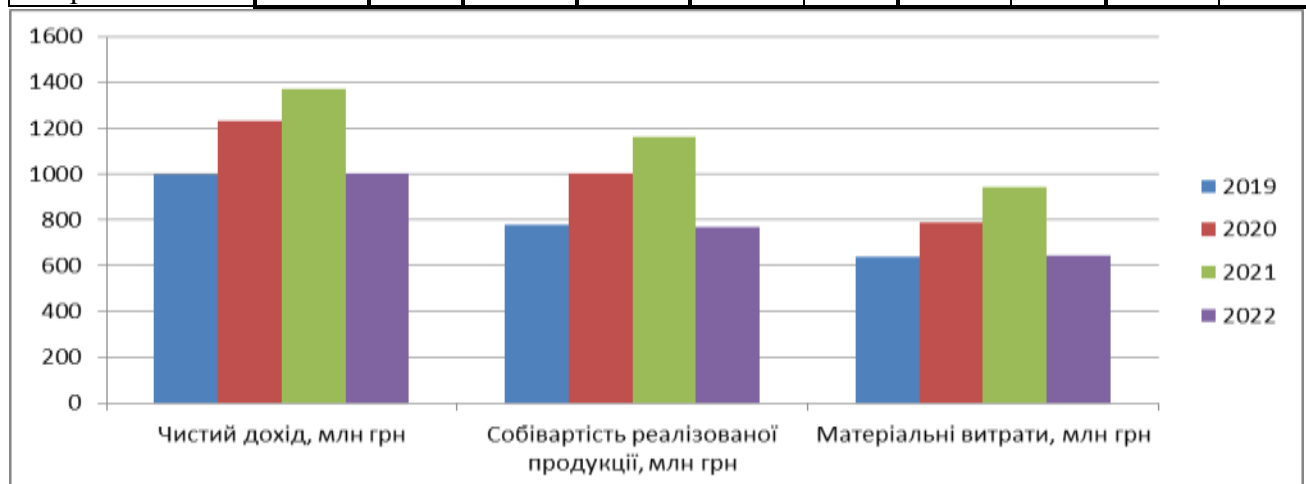

Рисунок 2.1 – Динаміка зміни основних економічних показників діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, млн грн

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.1, показує, що протягом 2019-2022 років величини чистого доходу, собівартості реалізованої продукції та матеріальних витрат підприємства мають нестабільну динаміку. Якщо протягом 2019-2021 років чистий дохід підприємства постійно зростав: з 999 млн грн у 2019 році до 1370 млн грн у 2021 році, тобто зріс на $(1370-999)=371$ млн грн або на 37,1%, то у 2022 році спостерігається значне падіння величини чистого доходу підприємства: з 1370 млн грн у 2021 році до 1005 млн грн у 2022 році, тобто падіння становило $(1005-1370)=-365$ млн грн, або 26,6%. Тобто практично величина чистого доходу підприємства у 2022 році повернулася до рівня чистого доходу, який було отримано підприємством у 2019 році (а саме 999 млн грн). Це може свідчити про появу в роботі підприємства значних проблем, викликаних край несприятливими подіями, які виникли в Україні з 24 лютого 2022 року.

Подібна тенденція характерна і для собівартості реалізованої продукції. Так, якщо протягом 2019-2021 років собівартість реалізованої продукції підприємства постійно зростала: з 777 млн грн у 2019 році до 1161 млн грн у 2021 році, тобто зросла на $(1161-777)=384$ млн грн або на 49,1%, то у 2022 році спостерігається значне падіння величини собівартості реалізованої продукції підприємства: з 1161 млн грн у 2021 році до 768 млн грн у 2022 році, тобто падіння становило $(768-1161)=-393$ млн грн, або 33,8%. Тобто практично величина собівартості реалізованої продукції підприємства у 2022 році повернулася до рівня собівартості реалізованої продукції, яка була у 2019 році (а саме: 777 млн грн). Тобто динаміка собівартості реалізованої продукції практично повторює динаміку чистого доходу підприємства.

Динаміка зміни матеріальних витрат на підприємстві також синхронно повторює динаміку зміни собівартості реалізованої продукції. Так, якщо протягом 2019-2021 років матеріальні витрати підприємства постійно зростали: з 641 млн грн у 2019 році до 942 млн грн у 2021 році, тобто зросли на $(942-641)=307$ млн грн або на 46,9%, то у 2022 році спостерігається значне зменшення матеріальних витрат на підприємстві: з 942 млн грн у 2021 році до 643 млн грн у 2022 році, тобто падіння становило $(643-942)=-299$ млн грн, або 31,7%. Тобто практично

величина матеріальних витрат підприємства у 2022 році повернулася до рівня матеріальних витрат, який був у 2019 році (а саме: 641 млн грн). Тобто динаміка матеріальних витрат на підприємстві практично повторює динаміку собівартості реалізованої продукції.

Далі проаналізуємо динаміку зміни основних фінансових показників, які характеризують результативність діяльності підприємства: величини валового прибутку підприємства, величини прибутку від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування і величини чистого прибутку (див. [85]).

Зроблені розрахунки значень зазначених вище різних показників прибутку зведено в таблицю 2.2 та показано на графіках рис. 2.2.

Таблиця 2.2 – Основні фінансові показники діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, млн грн. (Округлено до цілих чисел)

Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1.Валовий прибуток	221	228	208	237	+7	+3	-20	-9	+29	+14
2.Прибуток від операційної діяльності	95	166	104	222	+71	+75	-62	-37	+118	+113
3.Прибуток до оподаткування	53	51	61	65	-2	-4	+10	+20	+4	+7
3.Чистий прибуток	41	41	50	51	0	0	+9	+22	+1	+2

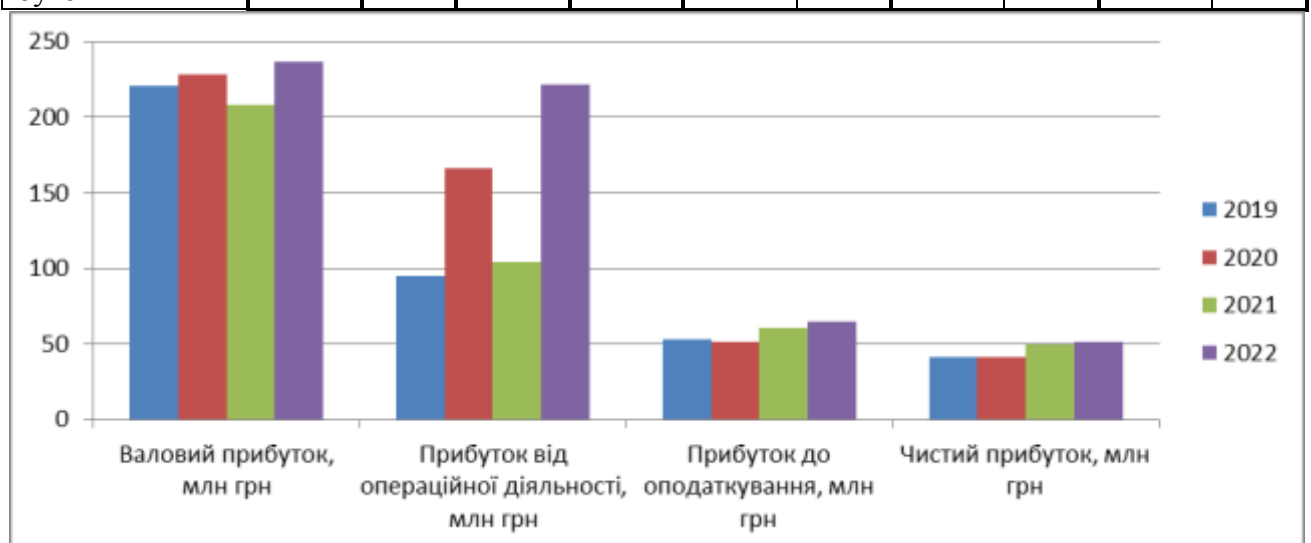

Рисунок 2.2 – Динаміка зміни величини основних видів прибутку підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках, млн грн

Аналіз динаміки основних видів прибутку підприємства, наведених в таблиці 2.2 та на рис. 2.2, в цілому вказує на позитивні тенденції їх змін. Так, величина валового прибутку підприємства у 2022 р. порівняно з 2019 роком зросла з рівня 221 млн грн до 237 млн грн, тобто зросла на $(237 - 221) = 16$ млн грн або зросла на 7,2%, хоча в 2021 році спостерігалось незначне зменшення валового прибутку до рівня 208 млн грн.

Значно динамічніше відбувалася зміна величини прибутку від операційної діяльності підприємства. Якщо в 2020 році величина прибутку від операційної діяльності порівняно з 2019 роком зросла з 95 млн грн до 166 млн грн, чи зросла на $(166 - 95) = +71$ млн грн або на 74,7%, то в наступному 2021 році величина прибутку від операційної діяльності підприємства суттєво скоротилася до величини 104 млн грн, тобто скоротилася на $(104 - 166) = -62$ млн грн та на 37,3%. А в наступному 2022 році величини прибутку від операційної діяльності підприємства знову стрімко зросла: з 104 млн грн у 2021 році до 222 млн грн у 2022 році, тобто росла на $(222 - 104) = +118$ млн грн або на 113,4%. Це може свідчити про те, що у підприємства виникли певні проблеми з реалізацією виготовленої продукції, тобто виготовлену підприємством продукцію було відвантажено, а кошти від засновників вчасно не надійшли.

Значно меншими темпами зростали величини прибутку до оподаткування та чистого прибутку підприємства. Так, величина прибутку до оподаткування у 2022 році зросла порівняно з 2019 роком з 53 млн грн до 65 млн грн, тобто зросла на $(65 - 53) = 12$ млн грн або зросла на 22,6%, хоча в 2020 році і спостерігалось незначне падіння її величини до рівня 51 млн грн або на $(51 - 53) = -2$ млн грн чи приблизно на 4,0%,

Протягом 2019-2022 років величина чистого прибутку підприємства мала незначне, але стабільне зростання: з величини 41 млн грн у 2019 році до величини 51 млн грн у 2022 році, тобто за 4 роки величина чистого прибутку зросла на $(51 - 41) = 10$ млн грн або на 24,3%, хоча в 2020 році зростання величини чистого прибутку підприємства практично не відбулося: 41,258 млн грн у 2019 році і 41,383 млн грн у 2020 році.

Далі проаналізуємо динаміку зміни таких важливих витратних показників діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек», як динаміка зміни витрат на оплату праці працівників підприємства, динаміка зміни адміністративних витрат та динаміка зміни витрат на збут продукції [86].

Результати проведеного аналізу та відповідні розрахунки показано в таблиці 2.3 та на графіках рисунка 2.3.

Таблиця 2.3 – Величина деяких витратних статей діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» (за 2019-2022 роки), млн грн (Округлено до цілих чисел)

Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Витрати на оплату праці	66	118	112	91	+52	+79	-6	-5	-21	-19
2. Адміністративні витрати	32	33	38	46	+1	+3	+5	+15	+8	+21
3. Витрати на збут	39	49	63	55	+10	+26	+14	+29	-8	-13

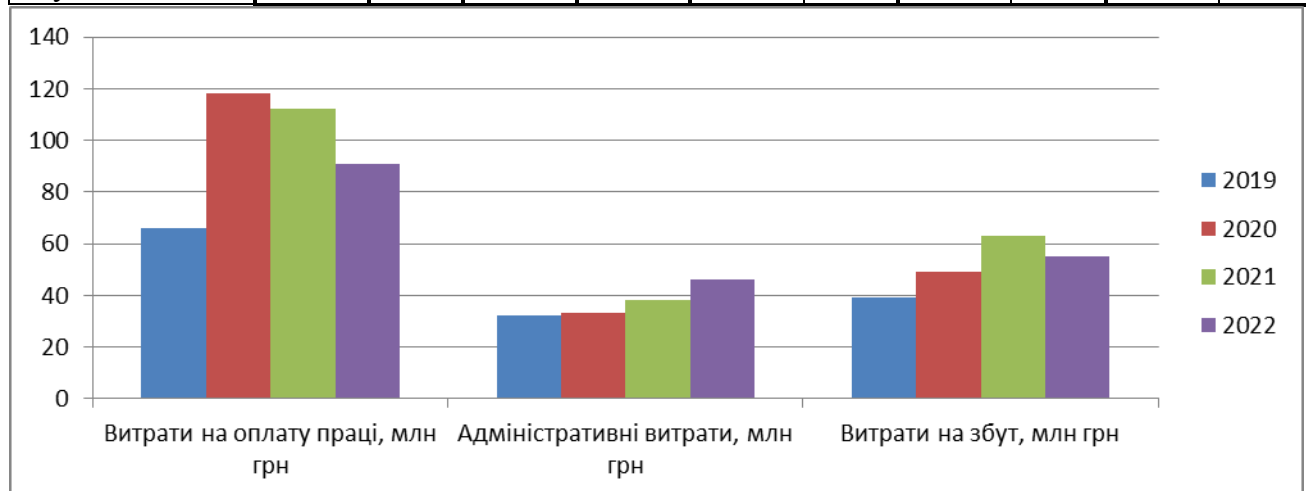

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни витрат на оплату праці, адміністративних витрат та витрат на збут на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 р., млн грн

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.3, показує, що тільки протягом 2020 року витрати на оплату праці працівників підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» зросли з 66 млн грн до 118 млн грн, тобто зросли на $(118 - 66) = +52$ млн грн або зросли на 78,8%. В наступні роки спостерігається падіння витрат на оплату праці працівників: з 118 млн грн у 2020 році, до 112 млн грн у 2021 році та до 91 млн грн

у 2022 році, тобто за 2020-2022 роки витрати на оплату праці працівників підприємства скоротилися на $(91-118)=-27$ млн грн, або на 24,1%. Це пов'язано з запровадженням в Україні у 2022 році воєнного стану та зменшенням кількості працівників підприємства: з 927 осіб у 2022 році до 607 осіб у 2020 році [82].

Протягом 2019-2022 років на підприємстві спостерігається повільне і стабільне зростання величини адміністративних витрат: з 32 млн грн у 2019 році, до 33 млн грн у 2020 році, до 38 млн грн у 2021 році та до 46 млн грн у 2022 році. Тобто за 4 роки (2019-2022 рр.) адміністративні витрати підприємства зросли на $(46 - 32) = +14$ млн грн чи на 43,8%. Причому найбільше зростання адміністративних витрат підприємства відбулося у 2022 році, коли вони зросли порівняно з попереднім 2021-м роком на 8 млн грн чи на 21%.

Що стосується витрат на збут продукції підприємства, то протягом 2019-2021-го років вони стабільно і впевнено зростали: з 39 млн грн у 2019 році до величини 49 млн грн у 2020-му році та до величини 63 млн грн у 2021-му році, тобто за 3 роки витрати на збут зросли з 39 млн грн до 63 млн грн, тобто зросли на $(63-39)=+24$ млн грн або на 66,7%. А в 2022-му році витрати на збут продукції різко зменшилися до рівня 55 млн грн, тобто зменшилися на $(55-63)=-8$ млн грн або на 12,7%. Це ще раз свідчить про порушення логістичних зв'язків (які були напрацьовані підприємством у попередні роки) при придбанні матеріальних і інших ресурсів та при реалізації власної продукції, і які були спричинені руйнівними військовими діями на території України.

Далі проаналізуємо динаміку зміни деяких основних статей активу бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки.

Примітка. Розрахунки будемо здійснювати за вартісними значеннями показників активу, які мали ці статті на кінець кожного року.

Величини досліджуваних показників активу бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки [82], до яких ми віднесли динаміку зміни активу, оборотних засобів та основних засобів, а також зроблені розрахунки абсолютних та відносних відхилень (з відповідними округленнями) зведено в таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 – Величини статей активу бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках (на кінець року), млн грн та %. (Округлено до цілих чисел)

Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Активи	968	1353	1466	1610	+385	+40	+113	+8	+144	+10
2. Оборотні активи	431	641	660	788	+210	+49	+19	+3	+128	+19
3. Основні засоби	504	606	755	754	+102	+20	+149	+25	-1	-0,1

На підставі даних, наведених в таблиці 2.4, побудуємо графіки, що характеризують динаміку зміну показників активу підприємства, оборотних активів та основних засобів, які були обрано для аналізування (див. рис. 2.4).

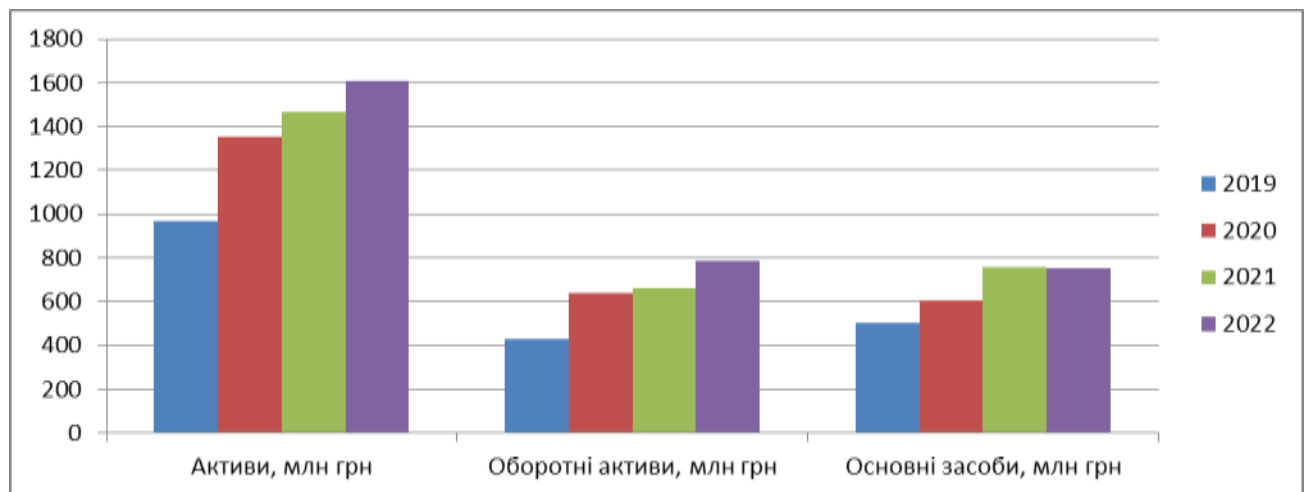

Рисунок 2.4– Динаміка зміни вартості (на кінець року) деяких статей активу бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках, млн грн (на кінець року)

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.4, показує, що протягом останніх 4-х років (2019-2022 рр.) величина вартості активів підприємства (на кінець року), величина оборотних активів підприємства (на кінець року) стабільно зростали, що може опосередковано свідчити не тільки про покращення діяльності підприємства, а скоріше за все, про зростання цін на матеріальні ресурси.

Так, вартість активів підприємства за 4 роки зросла з 968 млн грн у 2019-му році, до 1353 млн грн у 2020-му році, до 1466 млн грн у 2021-му році та до рівня 1610 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на $(1610-968)=+642$ млн грн

або зросла на 66,3%. Вартість оборотних активів підприємства за 4 роки (на кінець року) зросла з величини 431 млн грн у 2019-му році, до 641 млн грн у 2020-му році, до 660 млн грн у 2021-му році та до 788 млн грн у 2022-му році. Тобто вартість оборотних активів зросла за 4 роки на $(788-431)=+357$ млн грн або зросла на 82,8%.

Що ж стосується вартості основних засобів підприємства, то протягом 2019-2021 років вона динамічно зростала: з 504 млн грн у 2019 році, до 606 млн грн у 2020 році та до 755 млн грн у 2022 році, тобто за 2019-2021 роки вартість основних засобів підприємства зросла на величину $(755-504)=251$ млн грн, або на 49,8%. В 2022 році вартість основних засобів підприємства практично залишилася на рівні 2021 року, тобто досягла рівня 754 млн грн.

Далі проаналізуємо динаміку зміни деяких статей пасиву бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, взявши для аналізу такі показники, як пасиви підприємства, власний капітал підприємства, поточні та довгострокові зобов'язання підприємства.

Розрахунки будемо здійснювати за значеннями, які мали ці статті балансу на кінець кожного року. Величини досліджуваних показників пасиву [82] та зроблені розрахунки (з відповідними округленнями) зведено в таблицю 2.5.

Таблиця 2.5 – Величини статей пасиву бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках (на кінець року), млн грн та %.
(Округлено до цілих чисел)

Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Пасиви	968	1353	1466	1610	+385	+40	+113	+8	+144	+10
2. Власний капітал	175	245	264	315	+70	+40	+19	+8	+51	+19
3. Поточні зобов'язання	707	1005	1038	1175	+298	+42	+33	+3,3	+137	+13
4. Довгострокові зобов'язання	86	103	163	120	+17	+20	+60	+57	-43	-26

На підставі даних, наведених в таблиці 2.5, побудуємо графіки, що характеризують зміну величини (вартості) обраних для аналізу статей пасиву бухгалтерського балансу ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках (див. рис. 2.5).

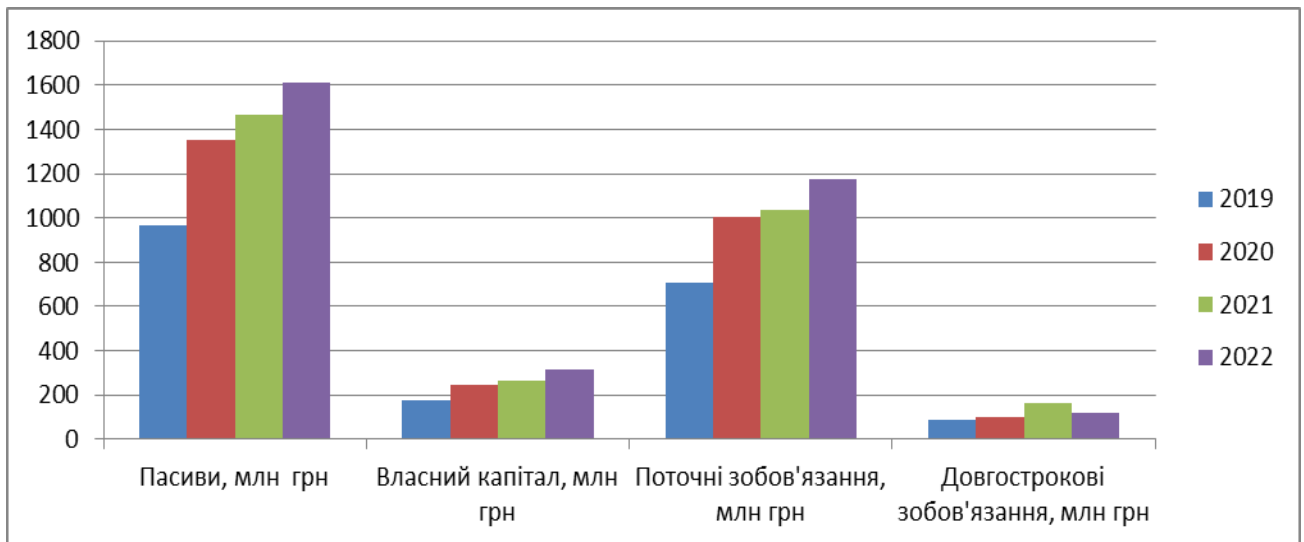

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни вартості (на кінець року) деяких статей пасиву бухгалтерського балансу ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках, млн грн (на кінець року)

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.5 показує, що протягом останніх 4-х років вартість пасивів, власного капіталу та поточних зобов'язань підприємства (на кінець року) поступово і стабільно зростала.

Так, вартість пасивів підприємства за 4 роки зросла з 698 млн грн у 2019-му році, до 1353 млн грн у 2020-му році, до 1466 млн грн у 2021-му році та до рівня 1610 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на $(1610-968)=+642$ млн грн або зросла на 66,3%.

Вартість власного капіталу підприємства за 4 роки (в розрахунку на кінець року) зросла з величини 175 млн грн у 2019-му році, до 245 млн грн у 2020-му році, до 264 млн грн у 2021-му році та до 315 млн грн у 2022-му році. Тобто вартість власного капіталу підприємства в розрахунку на кінець року зросла за 4 роки на $(315-175)=+140$ млн грн або зросла на 80%.

Величина поточних зобов'язань підприємства (в розрахунку на кінець року) зросла з величини 707 млн грн у 2019-му році, до 1005 млн грн у 2022-му році, до 1038 млн грн у 2021-му році та до 1175 млн грн у 2022-му році. Тобто за 4 роки (2019-2022 рр.) величина поточних зобов'язань підприємства зросла на величину $(1175-707)=+468$ млн грн чи зросла на 66,2%.

Дещо інша тенденція спостерігається з динамікою довгострокових зобов'язань підприємства. Так, протягом 2019-2021 років величина довгострокових зо-

бов'язань підприємства зросла з 86 млн грн у 2019-му році до 103 млн грн у 2020-му році та до 163 млн грн у 2021-му році. В 2022 році відбулося суттєве зменшення величини довгострокових зобов'язань підприємства до рівня 120 млн грн, тобто зменшення становило $(120-163)=-43$ млн грн, або 26,4%. Таке зменшення величини довгострокових зобов'язань підприємства можна вважати позитивним моментом в роботі підприємства, оскільки підприємство почало активно повертати взяті раніше в комерційному банку кредити.

Далі проведемо аналіз показників, що характеризують рентабельність окремих сторін діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек». Взнявши до уваги рекомендації, які наведено в [3], [87], [88], [89] тощо, розрахунок рентабельності R_i окремих сторін діяльності підприємства будемо здійснювати за формулою (2.1):

$$R_i = \frac{\text{ЧП}}{Q_i} \cdot 100\%, \quad (2.1)$$

де ЧП – чистий прибуток, що його отримувало підприємство у цьому році;

Q_i – величина конкретного показника діяльності підприємства на кінець року, який досліджується.

Інформацію для розрахунку показників рентабельності активів, власного капіталу та основних засобів підприємства [82] наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Інформація для розрахунку показників рентабельності окремих сторін діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек», млн грн (Округлено)

Показники	2019	2020	2021	2022
1. Вартість активів підприємства на кінець року	968	1353	1466	1610
2. Вартість власного капіталу підприємства на кінець року	175	245	264	315
3. Вартість основних засобів підприємства на кінець року	504	606	755	754
4. Чистий прибуток підприємства	41	41	50	51

Тоді рентабельність активів R_A підприємства по роках становила:

$$R_A^{2019} = \frac{41}{968} \cdot 100\% \approx 4,2\%; \quad R_A^{2020} = \frac{41}{1353} \cdot 100\% \approx 3,0\%;$$

$$R_A^{2021} = \frac{50}{1466} \cdot 100\% \approx 3,4\%; \quad R_A^{2022} = \frac{51}{1610} \cdot 100\% \approx 3,2\%.$$

Рентабельність власного капіталу R_{BK} підприємства по роках становила:

$$R_{BK}^{2019} = \frac{41}{175} \cdot 100\% \approx 23,4\%; \quad R_{BK}^{2020} = \frac{41}{245} \cdot 100\% \approx 16,7\%;$$

$$R_{BK}^{2021} = \frac{50}{264} \cdot 100\% \approx 18,9\%; \quad R_{BK}^{2022} = \frac{51}{315} \cdot 100\% \approx 16,2\%.$$

Рентабельність основних засобів R_{O3} підприємства по роках становила:

$$R_{O3}^{2019} = \frac{41}{504} \cdot 100\% \approx 8,1\%; \quad R_{O3}^{2020} = \frac{41}{606} \cdot 100\% \approx 6,7\%;$$

$$R_{O3}^{2021} = \frac{50}{755} \cdot 100\% \approx 6,6\%; \quad R_{O3}^{2022} = \frac{51}{754} \cdot 100\% \approx 6,8\%.$$

Динаміку зміни розрахованих показників рентабельності активів, власного капіталу та основних засобів підприємства (на кінець року) показано на рис. 2.6.

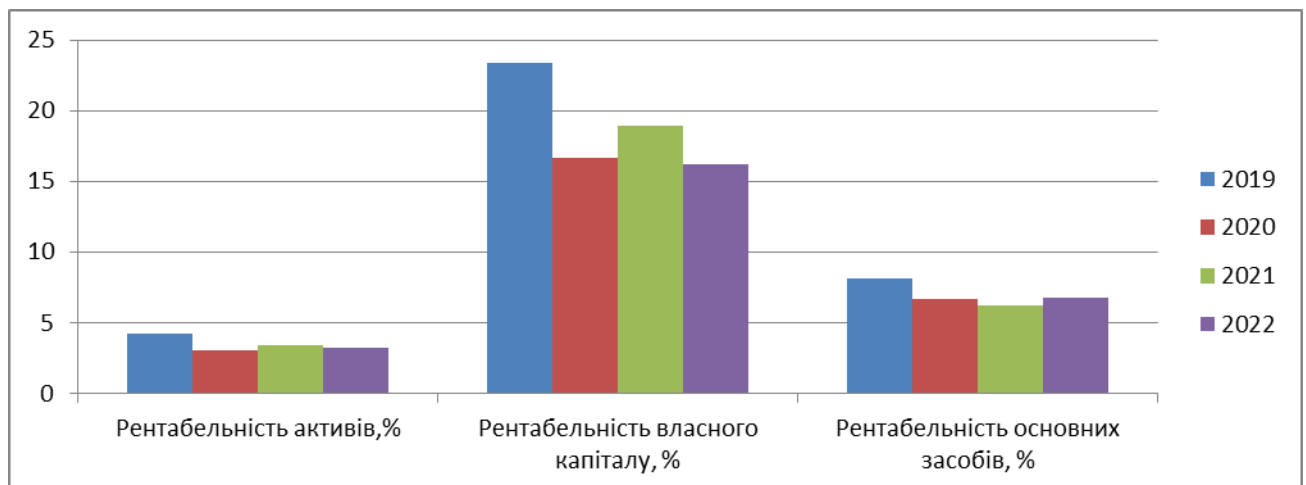

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни показників окремих видів рентабельності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» (на кінець року) у 2019-2022 роках (%)

Аналіз графіків, які наведено на рис. 2.6, показує, що протягом 4-х років (2019-2022 рр.) динаміка показників рентабельності окремих сторін діяльності підприємства, які досліджувалися, була нестійкою. Так, рентабельність активів підприємства у 2019-2022 роках перебувала практично на одному і тому же рівні (3,0...4,2)% при найвищому рівні у 2019 році у 4,2%. Загалом рентабельність активів підприємства у 2022-му році зменшилася відносно 2019 року з 4,2% до 3,2%, тобто зменшилася на 1 процентний пункт.

Рентабельність власного капіталу підприємства у 2019-му році, яка дорівнювала 23,4%, була максимальною. У подальшому рентабельність власного капіта-

лу підприємства застabilізувалася на рівні (16,2...18,9)%. У підсумку, рентабельність власного капіталу підприємства у 2022-му році зменшилася відносно 2019-го року з 23,4% до 16,2%, або зменшилася на $(23,4 - 16,2) = 7,2$ процентних пунктів.

Рентабельність основних засобів підприємства у 2019-2022 роках також практично перебувала на одному і тому ж рівні (6,6...8,1)%. Загалом рентабельність основних засобів підприємства у 2022 році зменшилася відносно 2019-го року з 8,1% до 6,8%, або зменшилася на $(8,1 - 6,8) = 1,3$ процентних пунктів.

Далі проведено аналіз динаміки низки загальновідомих фінансових коефіцієнтів, які характеризують фінансовий стан підприємства. Керуючись рекомендаціями, наведеними в [3], [87], [89], [90], оберемо для аналізування такі фінансові коефіцієнти: коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт платоспроможності, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт фінансової незалежності та коефіцієнт фінансової заборгованості.

Інформацію, яка потрібна для розрахунку вище зазначених фінансових коефіцієнтів, наведено в табл. 2.7 [82].

Таблиця 2.7 – Початкова інформація для розрахунку обраних для аналізування фінансових коефіцієнтів (в розрахунку на кінець року) підприємства ПрАТ «ПлазмаТек», млн грн

Показники	2019	2020	2021	2022
1. Вартість активів (пасивів) підприємства на кінець року	968	1353	1466	1610
2. Вартість оборотних активів на кінець року	431	641	660	788
3. Величина поточних зобов'язань підприємства	707	1005	1038	1175
4. Величина довгострокових зобов'язань підприємства	86	103	163	120
5. Вартість власного капіталу підприємства	175	245	264	315

Першим визначимо коефіцієнт *загальної ліквідності* підприємства $K_{\text{ЗАГ}}$, який розраховується за формулою (2.2):

$$K_{\text{ЗАГ}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}}, \quad (2.2)$$

де ОА – вартість оборотних активів підприємства (на кінець року);

ПЗ – вартість поточних зобов'язань підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт загальної ліквідності $K_{\text{ЗАГ}}$ підприємства на кінець року становив:

$$K_{3AG}^{2019} = \frac{413}{707} \approx 0,58; \quad K_{3AG}^{2020} = \frac{641}{1005} \approx 0,64;$$

$$K_{3AG}^{2021} = \frac{660}{1038} \approx 0,64; \quad K_{3AG}^{2022} = \frac{788}{1175} \approx 0,67.$$

Нормативне значення коефіцієнта загальної ліквідності $K_{H-3AG} > 2$. Тобто коефіцієнт загальної ліквідності підприємства (в розрахунку на кінець року) суттєво не досягає свого нормативного рівня і застабілізувався на рівні (0,58...0,67).

Коефіцієнт *платоспроможності підприємства* $K_{ПЛАТ}$ розраховується за формулою (2.3):

$$K_{ПЛАТ} = \frac{A}{ПЗ + ДЗ}, \quad (2.3)$$

де A – вартість (величина) активів підприємства (на кінець року);

ПЗ – величина поточних зобов'язань підприємства (на кінець року);

ДЗ – величина довгострокових зобов'язань підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт платоспроможності підприємства $K_{ПЛАТ}$ на кінець року становив:

$$K_{ПЛАТ}^{2019} = \frac{968}{707 + 86} = \frac{968}{793} = 1,22; \quad K_{ПЛАТ}^{2020} = \frac{1353}{1005 + 103} = \frac{1353}{1108} \approx 1,22;$$

$$K_{ПЛАТ}^{2021} = \frac{1466}{1038 + 163} = \frac{1466}{1201} \approx 1,22; \quad K_{ПЛАТ}^{2022} = \frac{1610}{1175 + 120} = \frac{1610}{1295} \approx 1,24.$$

Нормативне значення коефіцієнта платоспроможності підприємства становить $K_{H-ПЛАТ} > 2$. Тобто на підприємстві коефіцієнт платоспроможності на кінець року ще не досяг свого нормативного рівня.

Коефіцієнт *фінансової стабільності* підприємства $K_{ФС}$ в розрахунку на кінець року визначається за формулою (2.4):

$$K_{ФС} = \frac{ВК}{ПЗ + ДЗ}, \quad (2.4)$$

де $ВК$ – вартість власного капіталу підприємства (на кінець року);

ПЗ – величина поточних зобов'язань підприємства (на кінець року);

ДЗ – величина довгострокових зобов'язань підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт фінансової стабільності підприємства $K_{\text{ФС}}$ (або коефіцієнт фінансування) в розрахунку на кінець року становив:

$$K_{\text{ФС}}^{2019} = \frac{175}{707 + 86} = \frac{175}{793} \approx 0,22; \quad K_{\text{ФС}}^{2020} = \frac{245}{1005 + 103} = \frac{245}{1108} \approx 0,23;$$

$$K_{\text{ФС}}^{2021} = \frac{264}{1038 + 163} = \frac{264}{1201} \approx 0,22; \quad K_{\text{ФС}}^{2022} = \frac{315}{1175 + 120} = \frac{315}{1295} \approx 0,24.$$

Середнє нормативне значення коефіцієнта фінансової стабільності підприємства перебуває в межах $K_{\text{Н-ФС}} = (0,65 \dots 1,5)$. Тобто на ПрАТ «ПлазмаТек» коефіцієнт фінансової стабільності підприємства (в розрахунку на кінець року) перебуває поза межами нормативних значень і є дуже низьким.

Коефіцієнт *фінансової стійкості підприємства* $K_{\text{ФСТ}}$ (в розрахунку на кінець року) розраховується за формулою (2.5):

$$K_{\text{ФСТ}} = \frac{\text{ВК} + \text{ДЗ}}{\text{П}}, \quad (2.5)$$

де ВК – вартість власного капіталу підприємства (на кінець року);

ДЗ – вартість довгострокових зобов'язань підприємства (на кінець року);

П – величина пасивів підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт фінансової стійкості підприємства $K_{\text{ФСТ}}$ (в розрахунку на кінець року) становив:

$$K_{\text{ФСТ}}^{2019} = \frac{175 + 86}{968} = \frac{261}{968} \approx 0,27; \quad K_{\text{ФСТ}}^{2020} = \frac{245 + 103}{1353} = \frac{348}{1353} \approx 0,26;$$

$$K_{\text{ФСТ}}^{2021} = \frac{264 + 163}{1466} = \frac{427}{1466} \approx 0,29; \quad K_{\text{ФСТ}}^{2022} = \frac{315 + 120}{1610} = \frac{435}{1610} \approx 0,27.$$

Середнє нормативне значення коефіцієнта фінансової стійкості підприємства перебуває в межах $K_{\text{Н-ФСТ}} = (0,7 \dots 0,9)$. Тобто на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» коефіцієнт фінансової стійкості в розрахунку на кінець року перебуває поза межами нормативних значень і є дуже низьким.

Коефіцієнт *фінансової незалежності* (або коефіцієнт автономії) підприємства $K_{\text{ФН}}$ на кінець року розраховується за формулою (2.6):

$$K_{\text{ФН}} = \frac{\text{ВК}}{\text{П}}, \quad (2.6)$$

де ВК – вартість власного капіталу підприємства (на кінець року);

П – величина пасивів підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт фінансової незалежності підприємства $K_{\text{ФН}}$ в розрахунку на кінець року становив:

$$K_{\text{ФН}}^{2019} = \frac{175}{968} \approx 0,18; \quad K_{\text{ФН}}^{2020} = \frac{245}{1353} \approx 0,18; \quad K_{\text{ФН}}^{2021} = \frac{264}{1466} \approx 0,18; \quad K_{\text{ФН}}^{2022} = \frac{315}{1610} \approx 0,20.$$

Середнє нормативне значення коефіцієнта фінансової незалежності становить: $K_{\text{Н-ФН}} > 0,5$. Тобто на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» коефіцієнт фінансової незалежності на кінець року перебуває значно нижче нормативних значень.

Коефіцієнт *фінансової заборгованості* підприємства $K_{\text{ЗАБ}}$ в розрахунку на кінець року визначається за формулою (2.7):

$$K_{\text{ЗАБ}} = \frac{\text{ПЗ} + \text{ДЗ}}{\text{А}}, \quad (2.7)$$

де ПЗ – величина поточних зобов'язань підприємства (на кінець року);

ДЗ – вартість довгострокових зобов'язань підприємства (на кінець року);

А – вартість активів підприємства (на кінець року).

Для 2019-2022-х років коефіцієнт фінансової заборгованості підприємства $K_{\text{ЗАБ}}$ становив:

$$K_{\text{ЗАБ}}^{2019} = \frac{707 + 86}{968} = \frac{793}{968} \approx 0,82; \quad K_{\text{ЗАБ}}^{2020} = \frac{1005 + 103}{1353} = \frac{1108}{1353} \approx 0,82;$$

$$K_{\text{ЗАБ}}^{2021} = \frac{1038 + 163}{1466} = \frac{1201}{1466} \approx 0,82; \quad K_{\text{ЗАБ}}^{2022} = \frac{1175 + 120}{1610} = \frac{1295}{1610} \approx 0,80.$$

Середнє нормативне значення коефіцієнта фінансової заборгованості підприємства має перебувати в межах: $K_{\text{Н-ЗАБ}} < (0,4..0,6)$. Тобто на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» коефіцієнт фінансової заборгованості в розрахунку на кінець року перебуває значно вище нормативних значень.

Примітки. Сума коефіцієнтів фінансової незалежності (автономії) $K_{\text{ФН}}$ та фінансової заборгованості $K_{\text{ЗАБ}}$ повинна дати «1», що повністю підтверджується нашими розрахунками.

Розраховані вище фінансові коефіцієнти підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» на кінець року зведено в таблицю 2.8 і показано на графіках рисунка 2.7.

Таблиця 2.8 – Розраховані фінансові коефіцієнти (на кінець року), що характеризують діяльність підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках

Фінансові коефіцієнти	Роки			
	2019	2020	2021	2022
1. Коефіцієнт загальної ліквідності, $K_{ЗАГ}$	0,58	0,64	0,64	0,67
2. Коефіцієнт платоспроможності, $K_{ПЛАТ}$	1,22	1,22	1,22	1,24
3. Коефіцієнт фінансової стабільності, $K_{ФС}$	0,22	0,23	0,22	0,24
4. Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{ФСТ}$	0,27	0,26	0,29	0,27
5. Коефіцієнт фінансової незалежності $K_{ФН}$	0,18	0,18	0,18	0,2
6. Коефіцієнт фінансової заборгованості, $K_{ЗАБ}$	0,82	0,82	0,82	0,8

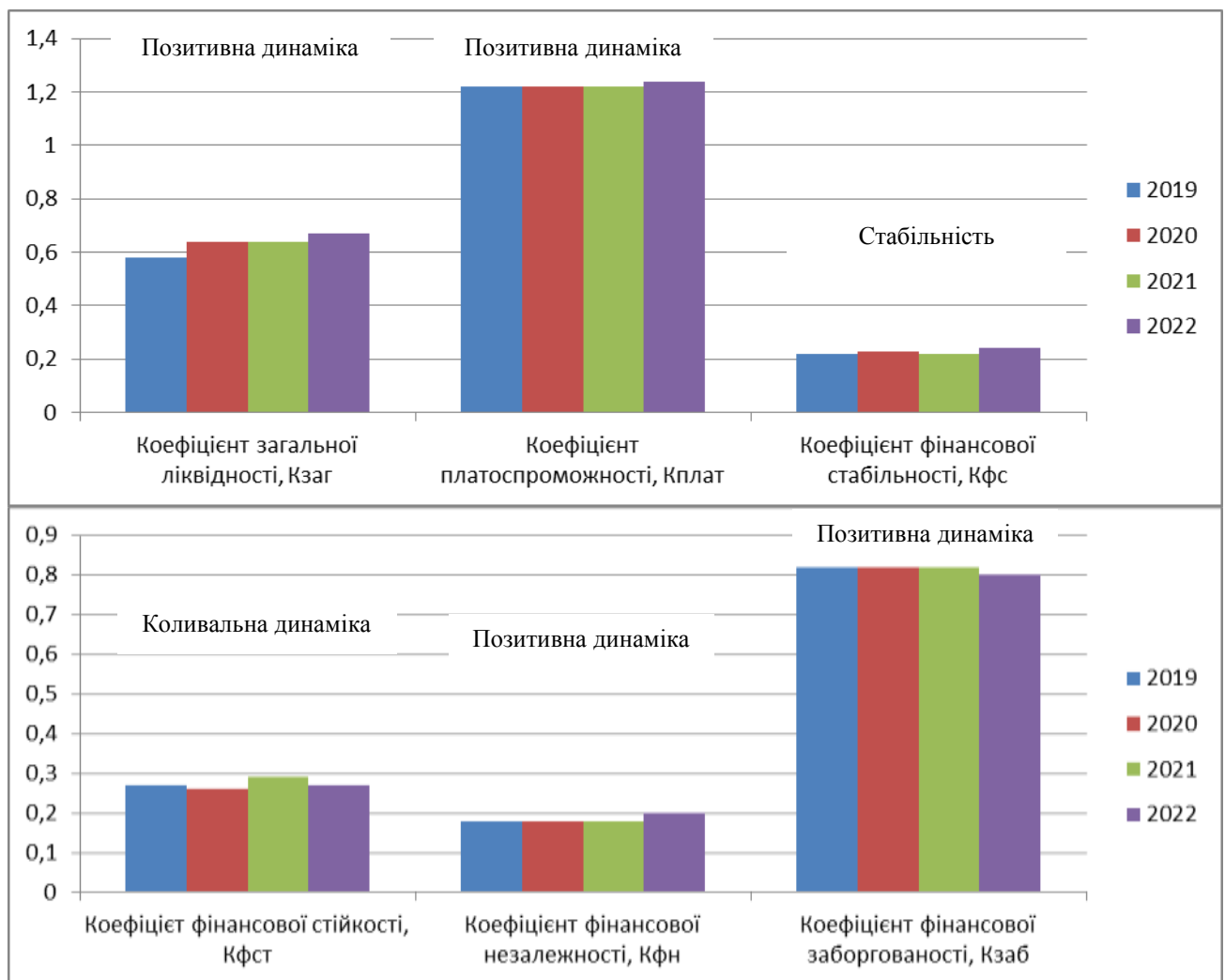

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни фінансових коефіцієнтів підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках на кінець року (у відносних одиницях)

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.7, показує, що протягом 2019-2022 років всі фінансові коефіцієнти, які аналізувалися і які характеризують фінансову сторону діяльності ПрАТ «ПлазмаТек», мали значення, яке було значно гіршим відносно встановленого загальносереднього нормативного рівня, що можна вважати недоліком в роботі цього підприємства. Хоча для фінансових коефіцієнтів загальної ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності і фінансової заборгованості в 2022 році можна констатувати їх незначне покращення.

2.3. Розрахунок показників рентабельності (ефективності) власного капіталу підприємства

В підрозділі 1.3 було обґрунтовано вибір низки показників, за якими можна оцінити рівень рентабельності власного капіталу підприємства. Такими показниками були обрані: динаміка зміни частки власного капіталу у пасивах підприємства; динаміка зміни частки статутного капіталу у власному капіталі підприємства; коефіцієнт самофінансування розвитку підприємства; коефіцієнти оборотності основних засобів, активів, оборотних активів, власного капіталу, авансованого капіталу; рентабельність чистих активів підприємства; рентабельність власного капіталу підприємства; коефіцієнт захисту власного капіталу підприємства; коефіцієнт ризику власного капіталу; коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства [див. формули (1.6...1.18)].

Оскільки практично в усі зазначені вище формули (1.16 – 1.18) підставляється середньорічна вартість конкретних показників, то спочатку розрахуємо середньорічне значення $X_{\text{сер}}$ кожного показника:

$$X_{\text{сер}} = \frac{X_{\text{поч}} + X_{\text{кін}}}{2}, \quad (2.8)$$

де $X_{\text{поч}}$ – значення конкретного показника на початок року;

$X_{\text{кін}}$ – значення конкретного показника на кінець року.

Інформацію для розрахунку зазначених вище показників, якими можна оцінити ефективність (рентабельність) власного капіталу підприємства, взято із [82]. Цю інформацію і самі розрахунки зведено в таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Початкова інформація для розрахунку показників, що характеризують рентабельність (ефективність використання) власного капіталу підприємства, млн грн (округлено)

Показники	Період	2020	2021	2022
1.Власний капітал – ВК _{сер}	початок року	174,8	245,1	264,2
	кінець року	245,1	264,2	315,0
	середнє знач.	≈210	≈255	≈290
2.Пасиви (активи) підприємства – П _{сер} (А _{сер})	початок року	968,4	1353	1466
	кінець року	1353	1466	1610
	середнє знач.	≈1161	≈1410	1538
3.Статутний капітал підприємства – СК _{сер}	початок року	3,5	3,5	3,5
	кінець року	3,5	3,5	3,5
	середнє знач.	3522	3522	3522
4. Чистий дохід підприємства – ЧД	за рік	1230	1370	1005
5.Основні засоби – ОЗ _{сер}	початок року	504,4	605,8	755
	кінець року	605,8	755	754
	середнє знач.	≈555	≈680	≈755
6.Оборотні активи – ОА _{сер}	початок року	431	641	660
	кінець року	641	660	788
	середнє знач.	536	≈651	734
7.Довгострокові зобов'язання – ДЗ _{сер}	початок року	86	103	163
	кінець року	103	163	120
	середнє знач.	≈95	133	≈142
8.Чистий прибуток – ЧП	за рік	41,4	41,7	51,2
9. Поточні зобов'язання – ПЗ _{сер}	початок року	707	1005	1038
	кінець року	1005	1038	1175
	середнє знач.	856	≈1022	1107
10.Додатковий капітал – ДК _{сер}	початок року	0	0	0
	кінець року	0	0	0
	середнє знач.	0	0	0
11.Резервний капітал – РК _{сер}	початок року	0,880	0,880	0,880
	кінець року	0,880	0,880	0,880
	середнє знач.	0,880	0,880	0,880
12.Нерозподілений прибуток – НП _{сер}	початок року	170,4	238,8	258,0
	кінець року	238,8	258,0	308,7
	середнє знач.	≈205	≈248	≈283

Далі, керуючись даними таблиці 2.9, проведемо розрахунок вищенаведених показників, якими можна оцінювати рентабельність (ефективність) власного капіталу підприємства.

Так, частка власного капіталу ΔBK у пасивах підприємства становила (див. ф.-лу 1.6):

$$\Delta BK^{2020} = \frac{210}{1161} = 0,18; \quad \Delta BK^{2021} = \frac{255}{1410} = 0,18; \quad \Delta BK^{2022} = \frac{290}{1538} = 0,19.$$

Частка статутного капіталу ΔSK у власному капіталі підприємства становила (див. ф.-лу 1.7):

$$\Delta SK^{2020} = \frac{3,5}{210} = 0,017; \quad \Delta SK^{2021} = \frac{3,5}{255} = 0,014; \quad \Delta SK^{2022} = \frac{3,5}{290} = 0,012.$$

Розраховані показники ΔBK і ΔSK показано на графіках рис. 2.8.

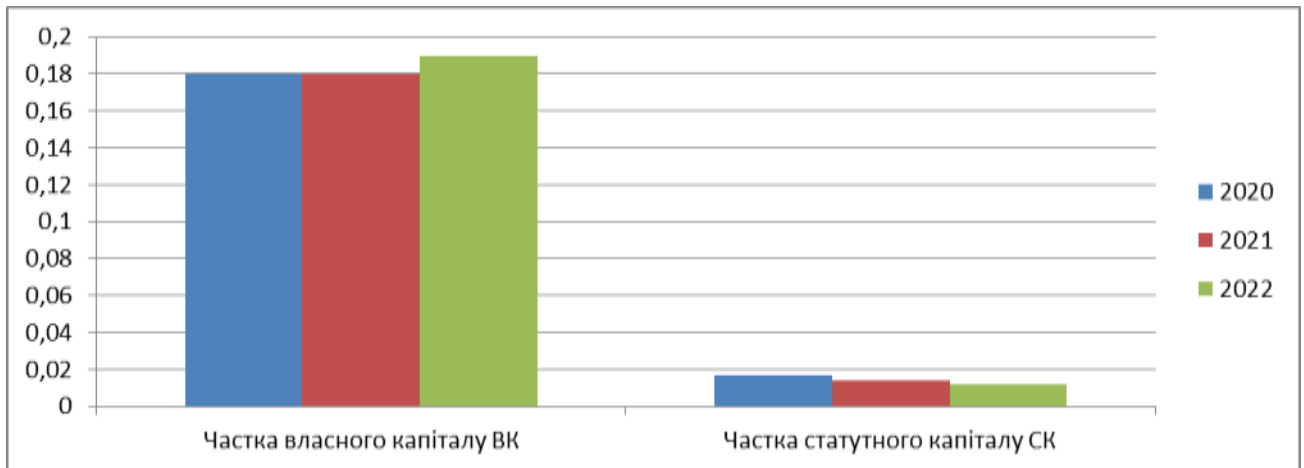

Рисунок 2.8 – Частки власного та статутного капіталу підприємства

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.8, показує, що протягом 2020-2022 років частка власного капіталу у пасивах підприємства незначно зросла (з 0,18 до 0,19), що можна вважати позитивним явищем (більша довіра партнерів), а частка статутного капіталу у власному капіталі підприємства навпаки зменшувалася (з 0,017 до 0,012), що можна вважати негативним сигналом для потенційних кредиторів підприємства тощо.

Далі розрахуємо коефіцієнт самофінансування K_{cf} розвитку підприємства (див. ф.-лу 1.8).

Для 2021 року відносно 2020 року коефіцієнт самофінансування становив:

$$K_{cf}^{2021/2020} = \frac{255 - 210}{1410 - 1161} = \frac{45}{249} = 0,18, \text{ тобто кожна додаткова гривня пасивів}$$

підприємства забезпечувалася 0,18 гривнями вкладеного власного капіталу.

Для 2022 року відносно 2021 року коефіцієнт самофінансування становив:

$$K_{cf}^{2022/2021} = \frac{290 - 255}{1538 - 1410} = \frac{35}{128} = 0,27, \text{ тобто кожна додаткова гривня пасивів}$$

підприємства забезпечувалася вже 0,27 гривнями вкладеного власного капіталу.

Тобто можна стверджувати, що протягом 2022-2020 років рівень самофінансування підприємства за рахунок власного капіталу зріс.

Далі розрахуємо низку коефіцієнтів оборотності окремих статей бухгалтерського балансу підприємства (див. ф.-ли 1.9...1.13).

Так, коефіцієнт оборотності основних засобів підприємства $K_{об-ОЗ}$ становив (див. ф.-лу 1.9):

$$K_{об-ОЗ}^{2020} = \frac{1230}{555} = 2,2; \quad K_{об-ОЗ}^{2021} = \frac{1370}{680} = 2,0; \quad K_{об-ОЗ}^{2022} = \frac{1005}{755} = 1,33.$$

Коефіцієнт оборотності активів підприємства $K_{об-А}$ становив (ф.-ла 1.10):

$$K_{об-А}^{2020} = \frac{1230}{1161} = 1,06, \quad K_{об-А}^{2021} = \frac{1370}{1410} = 0,97, \quad K_{об-А}^{2022} = \frac{1005}{1538} = 0,65.$$

Коефіцієнт оборотності оборотних активів $K_{об-ОА}$ становив (див. ф.-лу 1.11):

$$K_{об-ОА}^{2020} = \frac{1230}{536} = 2,29, \quad K_{об-ОА}^{2021} = \frac{1370}{651} = 2,10, \quad K_{об-ОА}^{2022} = \frac{1005}{724} = 1,39.$$

Коефіцієнт оборотності власного капіталу підприємства $K_{об-ВК}$ становив (див. ф.-лу 1.12):

$$K_{об-ВК}^{2020} = \frac{1230}{210} = 5,86, \quad K_{об-ВК}^{2021} = \frac{1370}{255} = 5,4, \quad K_{об-ВК}^{2022} = \frac{1005}{290} \approx 3,5.$$

Коефіцієнт оборотності авансованого капіталу $K_{об-АвК}$ становив (ф.-ла 1.13)

$$K_{об-АвК}^{2020} = \frac{1230}{210+95} = 4,03; \quad K_{об-АвК}^{2021} = \frac{1370}{255+133} \approx 3,5; \quad K_{об-АвК}^{2022} = \frac{1005}{290+142} = 2,3.$$

Розраховані вище коефіцієнти показані на графіках рис. 2.9.

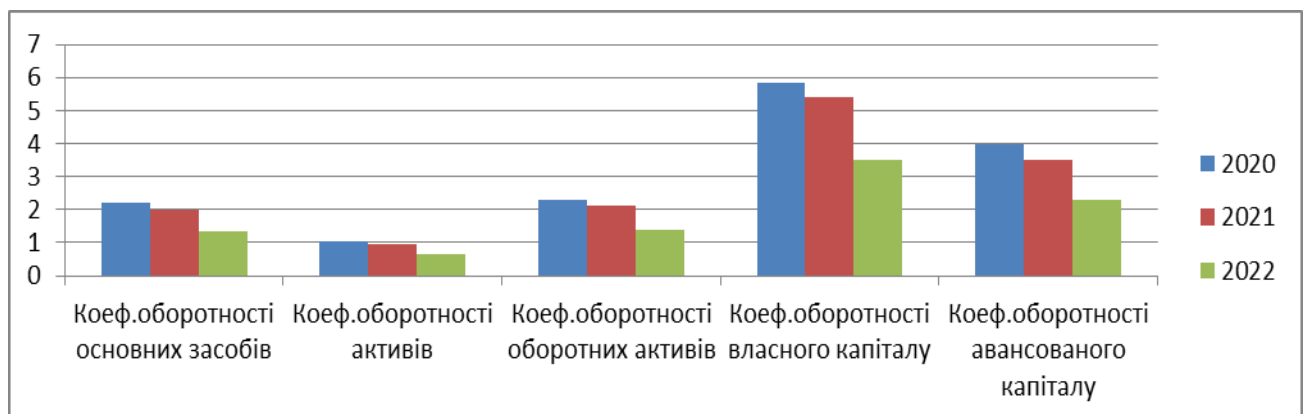

Рисунок 2.9 – Коефіцієнти оборотності окремих статей бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.9, показує, що всі розраховані коефіцієнти оборотності виокремлених нами статей бухгалтерського балансу підприємства мають стійку тенденцію до зменшення, що може свідчити про погіршення ділової активності підприємства протягом 2020-2022 років. Особливо це погіршення спостерігається в 2022 році

Далі розрахуємо низку коефіцієнтів рентабельності (див. ф.-ли 1.14...1.15).

Рентабельність чистих активів підприємства $R_{ЧА}$ становила [91] (ф.ла 1.14):

$$R_{ЧА}^{2020} = \frac{41,4}{555 + 536 - 856} \cdot 100\% = 17,6\%; \quad R_{ЧА}^{2021} = \frac{41,7}{680 + 651 - 1022} \cdot 100\% = 13,5\%;$$

$$R_{ЧА}^{2022} = \frac{51,2}{755 + 734 - 1107} \cdot 100\% = 13,4\%.$$

Рентабельність власного капіталу підприємства $R_{БК}$ становила (ф.-ла 1.15):

$$R_{БК}^{2020} = \frac{41,4}{210} \cdot 100\% = 19,7\%; \quad R_{БК}^{2021} = \frac{41,7}{255} \cdot 100\% = 16,4\%;$$

$$R_{БК}^{2022} = \frac{51,2}{290} \cdot 100\% = 17,7\%.$$

Розраховані вище коефіцієнти показано на графіках рис. 2.10.

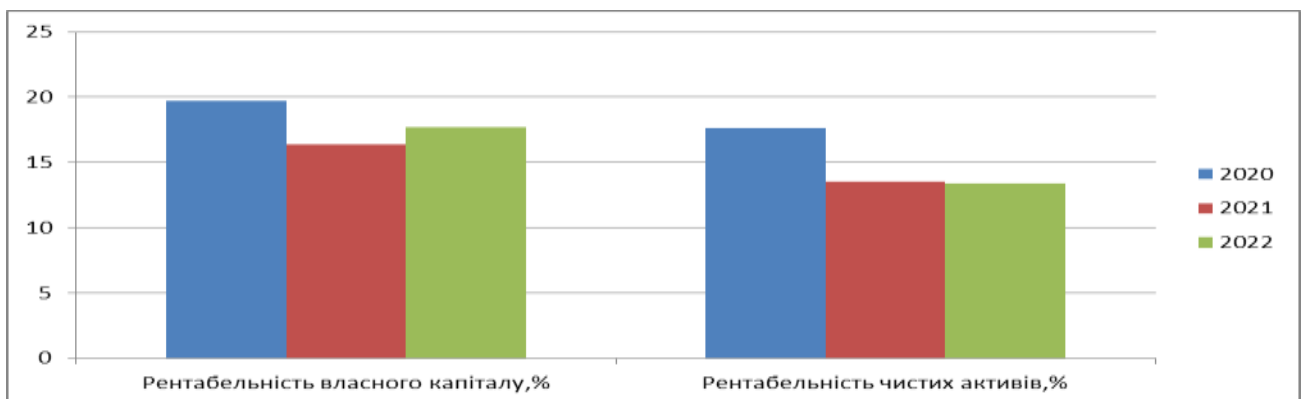

Рисунок 2.10 – Рентабельність власного капіталу та рентабельність чистих активів підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

Аналіз графіків, наведених на рис. 2.10, показує, що всі вище розраховані коефіцієнти рентабельності (власного капіталу і чистих активів) протягом 2020-2022 років перебувають на рівні (14...19)% і змінюються не суттєво, що пояснюється, на наш погляд, тією складною та невизначеною економічною ситуацією, яка складається в країні в даний час.

Далі розрахуємо низку таких коефіцієнтів, як коефіцієнт захисту власного капіталу, коефіцієнт ризику власного капіталу та коефіцієнт захисту статутного капіталу (який входить до складу власного капіталу підприємства).

Так, коефіцієнт захисту власного капіталу $K_{\text{зах-БК}}$ протягом 2020-2022 років становив (див. ф.-лу 1.16):

$$K_{\text{зах-БК}}^{2020} = \frac{0+0,88}{210-205} \approx 0,18; \quad K_{\text{зах-БК}}^{2021} = \frac{0+0,88}{255-248} \approx 0,13;$$

$$K_{\text{зах-БК}}^{2022} = \frac{0+0,88}{290-283} \approx 0,13.$$

Зменшення цього коефіцієнта свідчить про зменшення обсягів резервного та додаткового капіталу, який може бути використаним у випадку виникнення непередбачуваних подій та при погіршенні фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт ризику власного капіталу $K_{\text{риз-БК}}$ протягом 2020-2022 років становив (див. ф.-лу 1.17):

$$K_{\text{риз-БК}}^{2020} = \frac{(210-205)-(0+0,88)}{0+0,88} = 4,68; \quad K_{\text{риз-БК}}^{2021} = \frac{(255-248)-(0+0,88)}{0+0,88} = 6,95;$$

$$K_{\text{риз-БК}}^{2022} = \frac{(290-283)-(0+0,88)}{0+0,88} = 6,95.$$

Цей коефіцієнт визначає рівень ризику втрати підприємством свого статутного капіталу та накопиченого нерозподіленого прибутку. Зростання цього коефіцієнта свідчить про зростання ризику вкладення коштів у розвиток цього підприємства. Чим вище його значення, тим вищий ризик будуть мати вкладення капіталу в це підприємство.

Коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства $K_{\text{зах-СК}}$ (див. ф.-лу 1.18):

$$K_{\text{зах-СК}}^{2020} = \frac{0,88}{210-205} = 0,176; \quad K_{\text{зах-СК}}^{2021} = \frac{0,88}{255-248} = 0,126;$$

$$K_{\text{зах-СК}}^{2022} = \frac{0,88}{290-283} = 0,126.$$

Цей коефіцієнт вказує на захищеність статутного капіталу у випадку настання непередбачуваних ситуацій. Нормативний коефіцієнт $K_{\text{зах-СК}} > 0,25$ [92].

Якщо значення цього коефіцієнта є меншим, то рекомендовано збільшувати резервний капітал підприємства щорічно на 5%.

Розраховані за формулами 1.16, 1.17 та 1.18 коефіцієнти, які опосередковано характеризують рентабельність власного капіталу підприємства, показано на графіках рисунка 2.11.

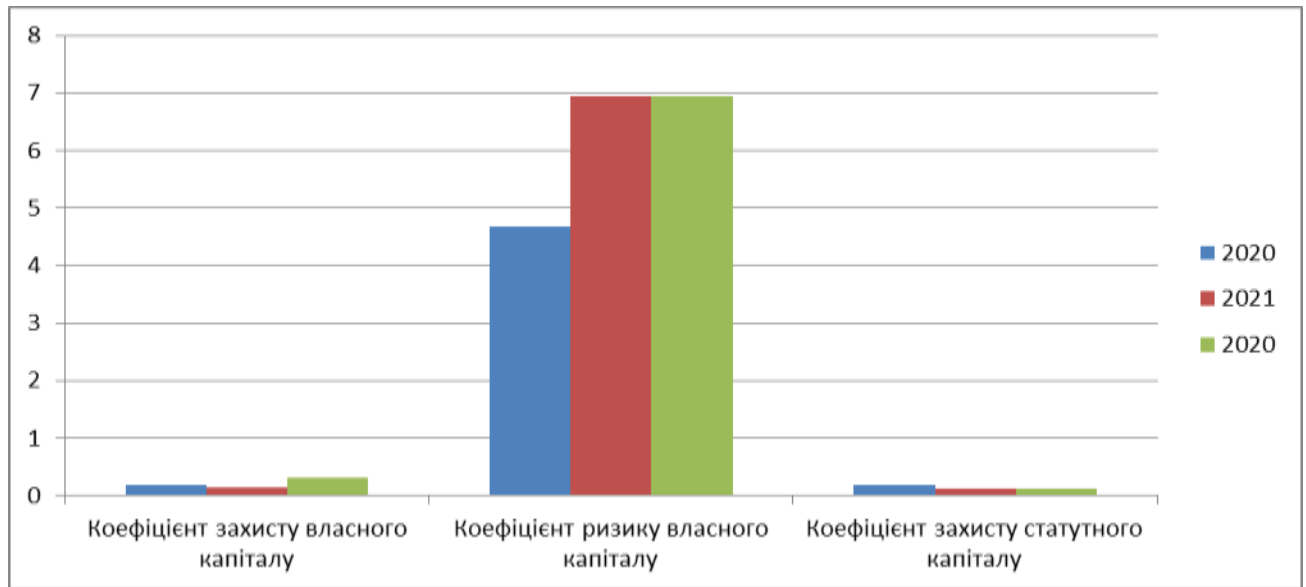

Рисунок 2.11 – Коефіцієнти захисту і ризику власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

Аналіз інформації, наведеної на рис. (2.8, 2.9, 2.10 та 2.11), показує, що практично всі розраховані коефіцієнти і показники, які прямо або опосередковано характеризують рентабельність (ефективність) власного капіталу підприємства, перебувають поза межами своїх нормативних значень чи мають тенденцію до погіршення.

Так, коефіцієнт оборотності власного капіталу підприємства скоротився з рівня 5,88 у 2020 році до рівня 3,5 у 2022 році; коефіцієнт оборотності авансованого капіталу скоротився з рівня 4,03 у 2020 році до 2,3 у 2022 році. Коефіцієнт оборотності основних засобів скоротився з 2,2 у 2020 році до 1,33 у 2022 році. Коефіцієнт оборотності оборотних а знизився з рівня 2,29 у 2020 році до 0,65 у 2022 році. Коефіцієнт оборотності авансованого капіталу знизився з рівня 4,03 у 2020 році до рівня 2,3 у 2022 році.

Невисокими є рівні рентабельності власного капіталу підприємства та його чистих активів. Так, рентабельність власного капіталу становить (16,4..19,7)%, рентабельність чистих активів – (13,4...17,6)%. Ці показники також мають не-стабільну тенденцію змін, тяжіючи до їх зниження.

Негативним є те, що протягом 2020-2022 років коефіцієнт захисту власного капіталу підприємства є нижче нормативного і зменшився з 0,18 до 0,13, коефіцієнт ризику втрати власного капіталу підприємства, навпаки, зріс з 4,68 до рівня 6,95, а коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства зменшився з 0,176 до 0,126. Все це свідчить, про наявність на підприємстві суттєвих проблем з функціонуванням власного капіталу та викликає необхідність розробки і впровадження певних заходів щодо підвищення рівня його рентабельності.

2.4 Аналіз організаційної структури управління ПрАТ «ПлазмаТек»

На підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» створена і тривалий час функціонує організаційна структура управління, яку наведено на рис. 2.12.

Аналіз організаційної структури управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек» показав, що підприємство використовує організаційно-правову форму управління у вигляді приватного акціонерного товариства (ПрАТ). На підприємстві функціонують всі обов'язкові структурні складові управління акціонерним товариством, а саме – Наглядова рада та ревізійна комісія.

Поточне управління всім підприємством здійснює Генеральний директор, у безпосередньому підпорядкуванні якого перебуває (не враховуючи декількох заступників), фінансовий директор, комерційний директор, виконавчий директор, а також науково-дослідний центр та технологічне бюро (зі своїми підрозділами).

Тип організаційної структури управління підприємством – лінійно-функціональний, тобто всі управлінські рішення доводяться до виконавців безпосередньо від їх лінійних керівників; функціональні підрозділи практично позбавлені права безпосереднього впливу на виконавців – вони тільки (в межах своїх повноважень) готують проєкти рішень для лінійних керівників, які доводять ці рішення до конкретних виконавців, здійснюючи прямий адміністративний вплив.

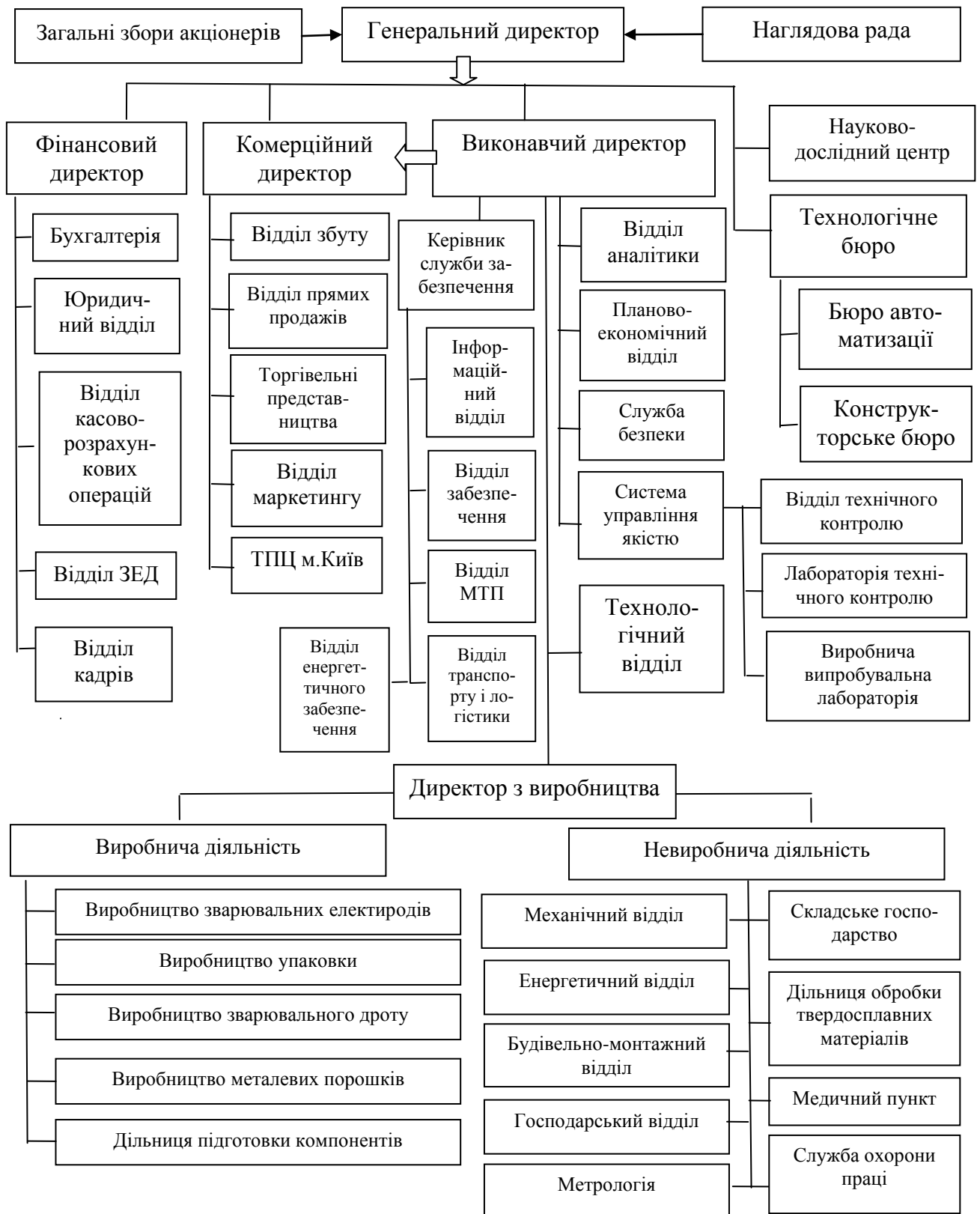

Рисунок 2.12 – Організаційна (укрупнена) структура управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек»

Дамо коротку характеристику окремим підрозділам організаційної структури управління підприємства та визначимо їх основні функції.

Так, *фінансовий директор* підприємства керує роботою бухгалтерії, юридичного відділу, відділу касових розрахунків, відділу ЗЕД, відділом кадрів, відповідаючи при цьому за надійне фінансування потреб будь-якого відділу підприємства, проведення розподілу зароблених підприємством (та запозичених) грошових коштів, організацію оперативного і бухгалтерського обліку результатів діяльності підприємства, ведення статистичної звітності та багато інших питань.

В підпорядкуванні фінансового директора перебувають також відділ кадрів, який здійснює планування, набір, відбір, підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів, а також юридичний відділ, який супроводжує підготовку контрактів, здійснює правове забезпечення діяльності підприємства тощо.

До сфери керування *комерційного директора* входять підрозділи, які безпосередньо пов'язані з маркетинговою діяльністю підприємства: відділ збуту, який вивчає «портфель замовлень» та хід виконання договірних зобов'язань, вирішує питання, пов'язані з відвантаженням та реалізацією готової продукції тощо; відділ маркетингу, який вивчає ринок та рекламує продукцію підприємства тощо.

Найвпливовішим (з точки зору обсягу виконуваних функцій) є *виконавчий директор* підприємства зі своїми заступниками. Виконавчому директору безпосередньо підпорядковуються відділ аналітики, планово-економічний відділ, служба безпеки, технологічний відділ, служба управління якістю (зі своїми підрозділами: відділом технічного контролю, лабораторією технічного контролю тощо), а також служба забезпечення та директор з виробництва.

У свою чергу, значні повноваження покладені на *керівника служби забезпечення*, який прямо підпорядковується виконавчому директору і який керує інформаційним відділом, відділом матеріально-технічного постачання, відділом транспорту і логістики, відділом енергетичного забезпечення тощо. Зміст задач, виконання яких покладається на ці підрозділи, прямо впливає із назв цих підрозділів.

Основна відповідальність за виготовлення продукції підприємства лежить на *директорові підприємства з виробництва*, який також прямо підпорядковується виконавчому директору підприємства. В підпорядкуванні директора з виробниц-

тва перебуває низка підрозділів, які безпосередньо беруть участь у виробництві продукції: це дільниці з виробництва зварювальних електродів, упаковки, зварювального дроту, металевих порошків, підготовки компонентів тощо; а також це низка допоміжних відділів: механічного, енергетичного, будівельно-монтажного, господарського, метрології, складського господарства, охорони праці та інших.

В результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що підприємство ПрАТ «ПлазмаТек» має досить складну розгалужену організаційну структуру управління, спроможну розв'язати ті складні задачі, які постають перед підприємством в наш час.

Разом з тим, аналіз існуючої на підприємстві організаційної структури управління показав, що:

- 1) на підприємстві практично відсутня служба, яка безпосередньо займається управлінням підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства;
- 2) не опрацьований алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства і не створена відповідна система управління цим процесом.

Тобто підприємству, на наш погляд, доцільно модернізувати організаційну структуру управління підприємством в напрямі удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу, оскільки це питання постійно перебуває на контролі у засновників і співвласників підприємства.

2.5 Висновки до другого розділу

У цьому розділі роботи було проаналізовано основні економічні та фінансові показники діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки; розраховано показники, що характеризують рівень рентабельності власного капіталу підприємства; проаналізовано організаційну структуру управління підприємством.

Аналіз динаміки основних економічних та фінансових показників діяльності підприємства за 2019-2022 роки показав, що ця динаміка є нестабільною. Так, якщо протягом 2019-2021 років чистий дохід підприємства зріс з 999 млн грн у

2019 році до 1370 млн грн у 2021 році, тобто зріс на 37,1%, то у 2022 році спостерігається значне падіння величини чистого доходу підприємства до рівня до 1005 млн грн, тобто падіння становило 26,6%. Це може свідчити про появу в роботі підприємства значних проблем, викликаних край несприятливими подіями, які виникли в Україні з 24 лютого 2022 року.

Аналіз динаміки основних видів прибутку підприємства в цілому вказує на позитивні тенденції їх змін. Так, величина валового прибутку підприємства у 2022 році порівняно з 2019 роком зросла з рівня 221 млн грн до 237 млн грн, тобто зросла на 7,2%, величина прибутку від операційної діяльності зросла з рівня 95 млн грн до 222 млн грн; величина чистого прибутку підприємства зросла з 41 млн грн у 2019 році до 51 млн грн у 2022 році, тобто зросла на 10 млн грн або на 24,3%.

Проведений аналіз основних статей активу бухгалтерського балансу підприємства показав, що величина цих статей постійно зростала. Так, вартість активів підприємства (на кінець року) зросла з 968 млн грн у 2019-му році до 1610 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на 66,3%. Вартість оборотних активів підприємства зросла з величини 431 млн грн у 2019-му році до 788 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на 82,8%.

Що ж стосується вартості основних засобів підприємства, то протягом 2019-2022 років вона також динамічно зростала: з 504 млн грн у 2019 році до 754 млн грн у 2022 році, тобто за 2019-2022 роки вартість основних засобів підприємства зросла на 49,6%.

Протягом останніх 4-х років вартість пасивів, власного капіталу та поточних зобов'язань підприємства (на кінець року) поступово і стабільно зростала. Так, вартість власного капіталу підприємства (в розрахунку на кінець року) зросла з величини 175 млн грн у 2019-му році до 315 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на 80%. Величина поточних зобов'язань підприємства (в розрахунку на кінець року) зросла з величини 707 млн грн у 2019-му році до 1175 млн грн у 2022-му році, тобто за 4 роки (2019-2022 рр.) величина поточних зобов'язань підприємства зросла на 468 млн грн чи зросла на 66,2%.

Протягом 4-х років (2019-2022 рр.) показники рентабельності, які досліджувалися, мали тенденцію до зниження. Так, рентабельність активів підприємства у 2022-му році зменшилася відносно 2019 року з 4,2% до 3,2%, тобто зменшилася на 1 процентний пункт; рентабельність власного капіталу підприємства у 2022-му році зменшилася відносно 2019-го року з 23,4% до 16,2%, або зменшилася на 7,2 процентних пунктів; рентабельність основних засобів підприємства у 2022 році зменшилася відносно 2019-го року з 8,1% до 6,8%, або зменшилася на 1,3 процентних пунктів.

Протягом 2019-2022 років всі показники оборотності, які прямо або опосередковано характеризують рентабельність власного капіталу підприємства, перебували поза межами своїх нормативних значень чи мали тенденцію до погіршення. Так, коефіцієнт оборотності власного капіталу підприємства скоротився з 5,88 у 2020 році до рівня 3,5 у 2022 році; коефіцієнт оборотності авансованого капіталу скоротився з рівня 4,03 у 2020 році до 2,3 у 2022 році; коефіцієнт оборотності основних засобів скоротився з 2,2 у 2020 році до 1,33 у 2022 році.

Протягом останніх років коефіцієнт захисту власного капіталу підприємства є нижче нормативного і зменшився з 0,18 до 0,13, коефіцієнт ризику втрати власного капіталу підприємства, навпаки, зріс з 4,68 до рівня 6,95, а коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства зменшився з 0,176 до 0,126. Все це викликає необхідність розробки і впровадження на підприємстві певних заходів щодо підвищенням рівня рентабельності власного капіталу і його захисту.

Аналіз існуючої на підприємстві організаційної структури управління показав, що: а) на підприємстві практично відсутня служба, яка безпосередньо займається управлінням підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства; б) не опрацьований алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

Тобто підприємству, на наш погляд, доцільно модифікувати організаційну структуру управління підприємством в напрямі удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу, оскільки це питання постійно перебуває на контролі у засновників і співвласників підприємства.

РОЗДІЛ 3 УПРАВЛІННЯ ПІДВИЩЕННЯМ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ПрАТ «ПЛАЗМАТЕК»

3.1 Обґрунтування вибору базової стратегії розвитку підприємства та стратегії, принципів і методів управління його власним капіталом

Нестабільне економічне зовнішнє і внутрішнє середовище, в якому протягом 2022-2023 років працює приватне акціонерне товариство «ПлазмаТек», порушення налагоджених партнерських ділових відносин з традиційними підприємствами-постачальниками, підприємствами-суміжниками та зі споживачами продукції підприємства тощо, поставили перед підприємством ПрАТ «ПлазмаТек» задачу уточнити свою базову стратегію розвитку на найближчу перспективу, проаналізувати можливість застосування більш ефективної стратегії управління власним капіталом підприємства, а також використання більш дієвих принципів і методів управління власним капіталом підприємства.

Обґрунтування вибору базової стратегії розвитку підприємства будемо здійснювати з врахуванням рекомендацій, наведених в [3], [93], [94]. В основу обґрунтування вибору базової стратегії розвитку підприємства покладемо проведення так званого SWOT-аналізу.

Першим етапом є проведення стратегічного аналізу, під час якого здійснюється ретельний аналіз стану макро- і мікросередовища, в якому функціонує підприємство, тобто виявляються сприятливі можливості та потенційні загрози для розвитку підприємства в даний час.

Другим етапом є проведення стратегічної діагностики економічної та фінансової діяльності підприємства, в результаті якої виявляються сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, а також встановлюються ключові фактори успіху на сучасному ринку виробництва виробів із дроту, ланцюгів і пружин.

На підставі отриманих результатів складається таблиця SWOT-аналізу, в яку заносяться конкретизовані сильні і слабкі сторони (показники) діяльності підприємства, а також виявлені під час проведення стратегічного аналізу сприятливі можливості і потенційні загрози для розвитку підприємства, які на сьогодні є більш-менш прогнозованими і актуальними.

Отримані результати досліджень занесено в таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Таблиця SWOT-аналізу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек»

<i>Сильні сторони підприємства</i>	<i>Слабкі сторони підприємства</i>
Компетентне керівництво	Недостатній рівень автоматизації виробництва
Достатньо висока якість продукції	Наявність застарілого обладнання
Широкий асортимент продукції та її ціновий діапазон	Невисока заробітна плата працівників
Можливість запропонувати додаткові послуги замовникам	Відсутність значних фінансових ресурсів для розвитку
<i>Сприятливі можливості</i>	<i>Потенційні небезпеки (загрози)</i>
Наявність стабільного попиту на продукцію підприємства	Нестабільна і часто непрогнозована економічна політика уряду
Фінансова підтримка держави та місцевої влади	Посилення конкуренції з боку виробників аналогічної продукції
Наявність партнерських взаємовідносин з іншими підприємствами (контрагентами)	Можливе руйнування інфраструктури підприємства через військові дії

Аналіз інформації, наведеної в таблиці 3.1, показує, що підприємство ПрАТ «ПлазмаТек» має як сильні, так і слабкі сторони; окрім цього підприємство працює в складних умовах сьогодення, які відкривають як сприятливі можливості для розвитку діяльності підприємства, так і створюють значні потенційні небезпеки для діяльності підприємства, переважна більшість яких спричинена оголошенням в Україні з 24 лютого 2022 року воєнного стану.

Потрібно також підкреслити, що фінансові показники діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» (тобто всі види прибутків), що аналізувалися, були хоча і позитивними, але не стабільними, а фінансові коефіцієнти, що були розраховані, мали значення, яке було гіршим за встановлені загальносередні нормативні рівні (хоча значення цих коефіцієнтів не є критичними), тим не менш підприємство у принципі здатне у найближчій перспективі ефективно працювати на опанованому ринку виробів із дроту, ланцюгів і пружин.

Далі, зіставляючи між собою сильні та слабкі сторони підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» зі сприятливими можливостями, що відкриваються для розвитку підприємства, та з потенційними загрозами, що можуть перешкоджати розвитку діяльності підприємства, побудуємо матрицю SWOT-аналізу (див. таблицю 3.2), в якій дамо відповіді на низку питань, що наведені в цій таблиці.

Таблиця 3.2 – Матриця SWOT-аналізу

<i>Як скористатися сприятливими можливостями, спираючись на сильні сторони підприємства</i>	<i>За рахунок яких сильних сторін підприємства можна нейтралізувати деякі потенційні загрози</i>
За рахунок високої компетентності керівників підприємства отримати фінансову підтримку з боку держави та місцевих органів влади; за рахунок достатньо високої якості продукції збільшити попит на продукцію підприємства; за рахунок надання додаткових послуг клієнтам збільшити кількість надійних партнерів (споживачів) тощо	За рахунок достатньо високої якості продукції зменшити тиск з боку конкурентів; за рахунок великого досвіду керівників підприємства зменшити наслідки нестабільної і непрогнозованої політики уряду; за рахунок випуску широкого асортименту продукції та її цінового діапазону забезпечити успішну конкуренцію з іншими виробниками
<i>Які слабкі сторони підприємства можуть перешкоджати скористатися сприятливими можливостями</i>	<i>Яких загроз, посиленних слабкими сторонами підприємства, потрібно побоюватися найбільше</i>
Недостатній рівень автоматизації виробництва може перешкоджати збільшенню замовлень на продукцію підприємства і знизити попит на неї; відсутність значних фінансових ресурсів може стримувати розвиток підприємства та зменшити бажання потенційних клієнтів співпрацювати з підприємством; невисока заробітна плата працівників може привести до втрати кваліфікованих працівників тощо	Можливе руйнування інфраструктури підприємства через військові дії може викликати зупинку підприємства та призвести до втрати значних фінансових ресурсів; нестабільна і часто непрогнозована економічна політика уряду може викликати зростання цін на сировину та матеріали і призвести до значного підвищення собівартості продукції підприємства та цін на неї, до посилення тиску з боку конкурентів тощо

Аналізуючи інформацію, яку наведено в таблиці 3.2, можна зробити висновок, що підприємство ПрАТ «ПлазмаТек» спроможне за рахунок своїх сильних сторін скористатися сприятливими можливостями, що відкриваються перед ним, та забезпечити у короткостроковій перспективі свій більш-менш успішний розвиток, виготовляючи якісні вироби із дроту, ланцюгів і пружин та займаючись виробництвом чавуну, сталі і феросплавів тощо, а також дещо зменшити негативний вплив окремих потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, в якому працює підприємство, на кінцеві результати його діяльності.

У зв'язку з цим, нами пропонується обрати для підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» на короткострокову (і на більш віддалену) перспективу базову стратегію розвитку під назвою *стратегія стабілізації діяльності*, суть та основні складові якої наведено на рис. 3.1.

Стратегія стабілізації діяльності підприємства [95] застосовується в умовах несподіваного погіршення економічної ситуації і в умовах, коли розвиток підприємства має коливний характер (що було підтверджено нами при виконанні 2-го розділу цієї роботи).

Рисунок 3.1 – Мета та основні складові базової стратегії розвитку – стратегії стабілізації, рекомендованої для ПрАТ «ПлазмаТек» (Власна розробка)

Одним із багатьох шляхів успішної реалізації базової стратегії стабілізації діяльності підприємства є підвищення рентабельності власного капіталу підприємства. А для цього потрібно обрати ефективну функціональну стратегію управління власним капіталом підприємства, а також застосовувати дієві принципи і методи управління власним капіталом підприємства і його рентабельністю, які б відповідали реаліям сьогодення.

Проведений нами (в першому розділі) цієї роботи аналіз показав, що більшість дослідників виокремлює такі основні види стратегій управління капіталом підприємства: консервативну, збалансовану, ризикову і індексну (див. рис. 1.16 та [41], [42], [96]). Аналізуючи зміст цих стратегій, нами пропонується обрати для підприємства *збалансовану стратегію* управління капіталом підприємства, яка передбачає отримання підприємством середньоринкового рівня прибутку, який можуть дати найбільш ліквідні цінні папери, але які мають менший ризик.

Як вже було зазначено вище, для успішної реалізації базової стратегії розвитку підприємства та підвищення рентабельності його власного капіталу потрібно обрати дієві принципи і методи управління власним капіталом підприємства.

ва, які б відповідали реаліям сьогодення. У першому розділі виконаної нами роботи нами було проаналізовано та запропоновано певну систему принципів управління капіталом сучасного підприємства (див. рис. 1.10).

Разом з тим, як зазначають фахівці (див. [75]), для успішного управління власним капіталом підприємства і його рентабельністю доцільно застосовувати й інші, специфічні принципи, деякі з яких наведено нами на рис. 3.2.

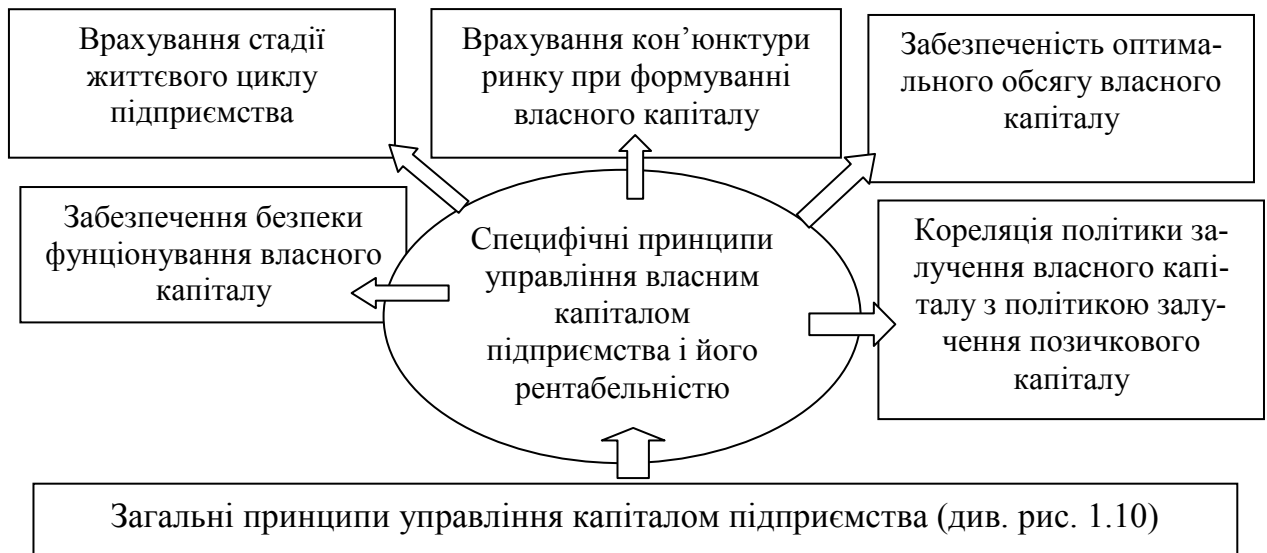

Рисунок 3.2 – Основні принципи управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю, які нами рекомендується впровадити на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» (Власна розробка з використанням [75])

Зробимо коротке пояснення наведених на рис. 3.2 специфічних принципів управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю. Так, принцип *врахування стадії життєвого циклу* підприємства передбачає наявність відмінностей у структурі власного капіталу та різну питому вагу окремих складових частин власного капіталу, що пояснюється різними цілями підприємства в різні періоди його існування. Принцип *формування власного капіталу* з урахуванням кон'юнктури ринку передбачає повне і своєчасне надання інформації щодо підходів, які застосовуються під час формування та управління власним капіталом підприємства. Принцип *забезпеченості оптимального обсягу* власного капіталу передбачає формування оптимального обсягу власного капіталу з найменшими витратами. Принцип *кореляції політики залучення* власного капіта-

лу з політикою залучення позичкового капіталу передбачає врахування потреб підприємства як для розвитку свого бізнесу, так і здатності підприємства забезпечувати своєчасну виплату процентів за отримані кредити. Принцип *безпеки функціонування власного капіталу* передбачає суворе дотримання підприємствами законодавчих і нормативних актів, вимог і обмежень, які встановлюють держава і Національний банк України з метою не допущення підприємствами порушень, за які на підприємства можуть накладатися різні штрафні (фінансові) санкції.

Успішна реалізація підприємством базової стратегії розвитку – стратегії стабілізації діяльності, вимагає застосування на підприємстві відповідних методів управління власним капіталом та його рентабельністю.

Як відомо, методи управління – це способи впливу суб'єкта управління (тобто керівництва підприємства) на об'єкт управління (тобто на виконавців, які відповідають за підвищення рівня рентабельності власного капіталу) за допомогою певних засобів і інструментів управління.

На основі проведення аналізу низки наукових праць, нами пропонується використовувати на підприємстві (окрім традиційних, загальновідомих у менеджменті методів управління) низку специфічних методів управління рентабельністю власного капіталу підприємства, які показано на рис. 3.3.

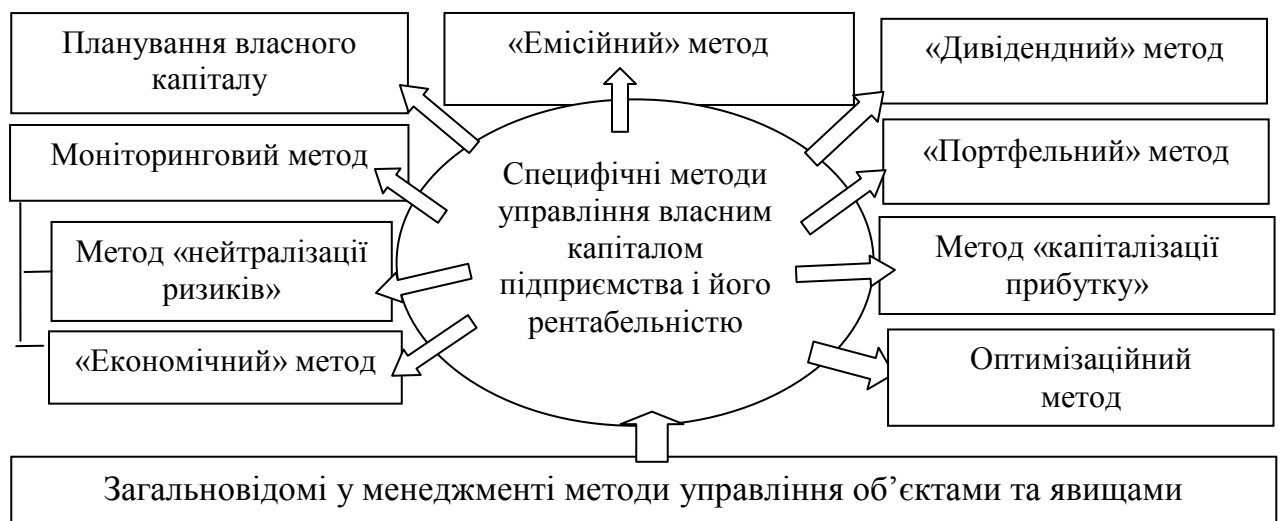

Рисунок 3.3 – Специфічні методи управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю, які рекомендується впровадити на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» (Власна розробка з використанням [75])

Дамо коротку характеристику наведених на рис. 3.3 специфічних методів управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю.

Планування власного капіталу підприємства має забезпечити врахування перспектив виробничого, економічного та науково-технічного розвитку підприємства. *Емісійний метод* покликаний забезпечувати залучення коштів для фінансування діяльності підприємства із зовнішніх джерел найбільш ефективним способом (наприклад, шляхом додаткової емісії акцій).

Портфельний метод розглядає активи підприємства як його особливі «портфельні цінності», здійснюючи розрахунок рівня прибутковості, який має забезпечувати кожен елемент активу підприємства. *Дивідендний* метод дозволяє підприємству забезпечувати і підтримувати на певному рівні грошові виплати власникам підприємства, підвищуючи їх зацікавленість у розвитку підприємства. Метод «*капіталізації прибутку*» безпосередньо пов'язаний з дивідендною політикою і передбачає поступове нарощування власного капіталу підприємства для забезпечення подальшого розширення обсягу діяльності підприємства.

Оптимізаційний метод передбачає встановлення оптимальної структури власного капіталу підприємства і, насамперед, співвідношення між його власним і позичковим капіталом. Як було зазначено вище [15], [46], оптимальним є таке співвідношення власного та позичкового капіталу підприємства, при якому забезпечується найефективніше досягнення обраного підприємством критерію оптимальності, а саме: а) досягнення максимального рівня рентабельності власного капіталу підприємства; б) або мінімізація вартості капіталу підприємства; в) або досягнення бажаного рівня фінансової стійкості підприємства і мінімізація рівня фінансових ризиків.

Моніторинговий метод управління власним капіталом та його рентабельністю являє процес постійного збирання інформації про стан та ефективність функціонування власного капіталу підприємства. Основною метою цього методу є визначення «вузьких місць» у джерелах фінансування та напрямках використання власного капіталу, а також встановлення факторів ризику, які можуть впливати (або вже впливають) на ефективність управління власним капіталом підприємства.

ва та його рентабельністю. В результаті аналізу цих явищ на підприємстві мають розроблятися і ухвалюватися управлінські рішення щодо усунення виявлених недоліків (так званий «економічний підхід») та нейтралізації ризиків, які можуть виникнути (або вже виникнули) в діяльності підприємства в результаті прийняття на підприємстві тих чи інших управлінських рішень, які виявилися неефективними або взагалі неправильними (так званий «метод нейтралізації ризиків») (див. рис. 3.3).

3.2 Макетування нової організаційної структури управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек» та підвищенням рентабельності його власного капіталу

Під час проведеного в підрозділі 2.4 аналізу було зазначено, що на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» практично відсутня структура, яка безпосередньо займається управлінням підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства; а також практично не опрацьований алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства. Тому підприємству було рекомендовано модернізувати організаційну структуру управління підприємством в напрямі удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу, оскільки це питання постійно перебуває на контролі як у засновників, та і у співвласників підприємства.

Слід також підкреслити, що це питання не є простим, оскільки, як справедливо пише С.А. Харчук [16], на ефективність використання власного капіталу підприємства впливає дуже багато чинників, серед яких можна виділити: наявність на підприємстві ресурсозберігаючих технологій, рівень автоматизації виробничих процесів; наявність високопродуктивного устаткування; рівень використання нових матеріалів і нових видів енергії; рівень якості продукції, що її випускає підприємство; кваліфікація працівників підприємства; стан соціально-психологічного клімату в трудовому колективі тощо; численні зовнішні чинники: економічна і соціальна політика держави; стан законодавчо-нормативної бази в країні; економічні нормативи (мінімальний рівень заробітної плати в країні, рі-

вень оподаткування доходів тощо; контроль за рівнем цін з боку держави, наявність системи ліцензування та патентування окремих видів підприємницької діяльності; стан виробничої і соціальної інфраструктури в регіоні і країні та багато-багато інших.

Тому, підсумовуючи все сказане вище, а також та основі проведеного аналізу низки наукових праць (на які ми вже робили посилання у попередніх розділах роботи), нами було рекомендовано:

- змоделювати нову організаційну структуру управління підприємством (дивись рис. 3.4);
- розробити та впровадити алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства (див. рис. 3.5).

Наші рекомендації полягають у тому, що, не змінюючи організаційну структуру управління підприємством, створити при Генеральному директорі ПрАТ «ПлазмаТек» постійно діючий Координаційний центр, вплив на який могли би здійснювати не тільки Генеральний директор підприємства (безпосередньо), а і «вагомі» акціонери підприємства (опосередковано) (див. рис. 3.4).

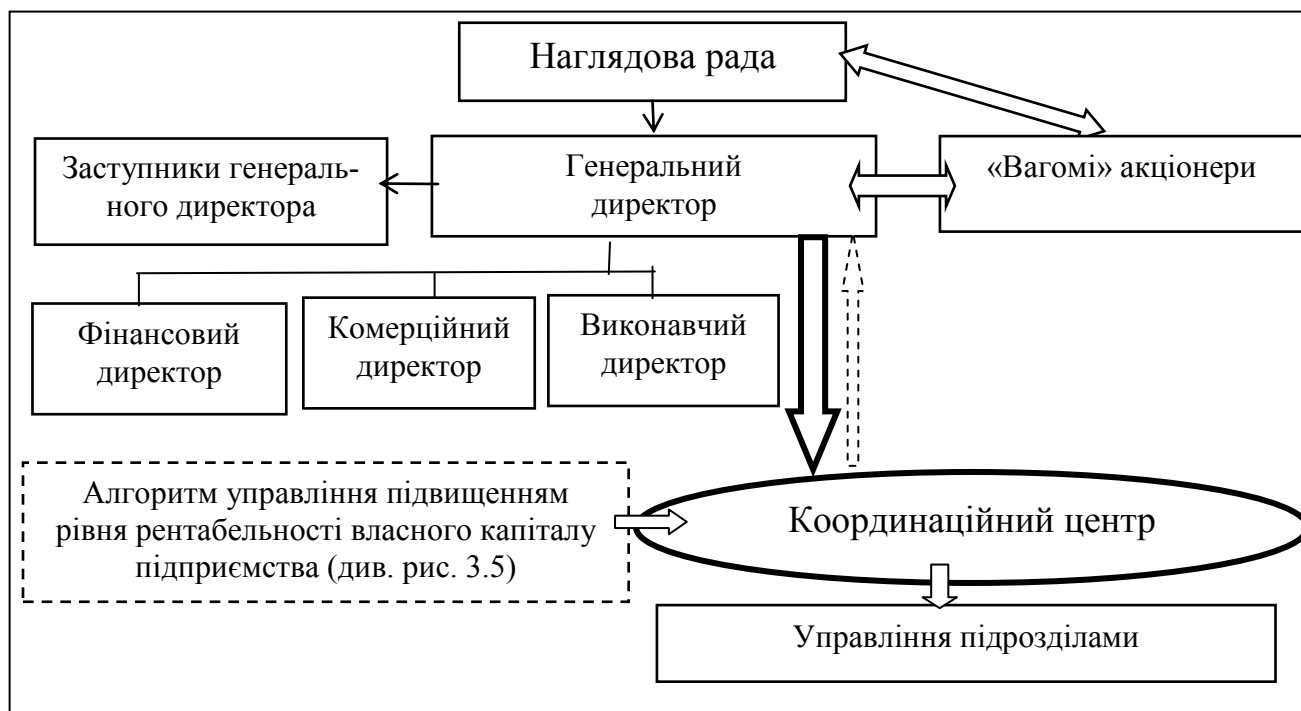

Рисунок 3.4 – Змакетована (укрупнена) організаційна структура управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек», яка пропонується до впровадження (фрагмент)

Основними функціями новостворюваного координаційного центру є: захист економічних інтересів власників підприємства; постійне проведення моніторингу діяльності підприємства за основними економічними і фінансовими показниками а також розробка і контроль виконання заходів, спрямованих на підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства. При необхідності до роботи в координаційному центрі можуть залучатися кваліфіковані фахівці з інших підрозділів підприємства.

У своїй діяльності фахівці Координаційного центру можуть користуватися розробленим нами алгоритмом управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства (див. рис. 3.5).

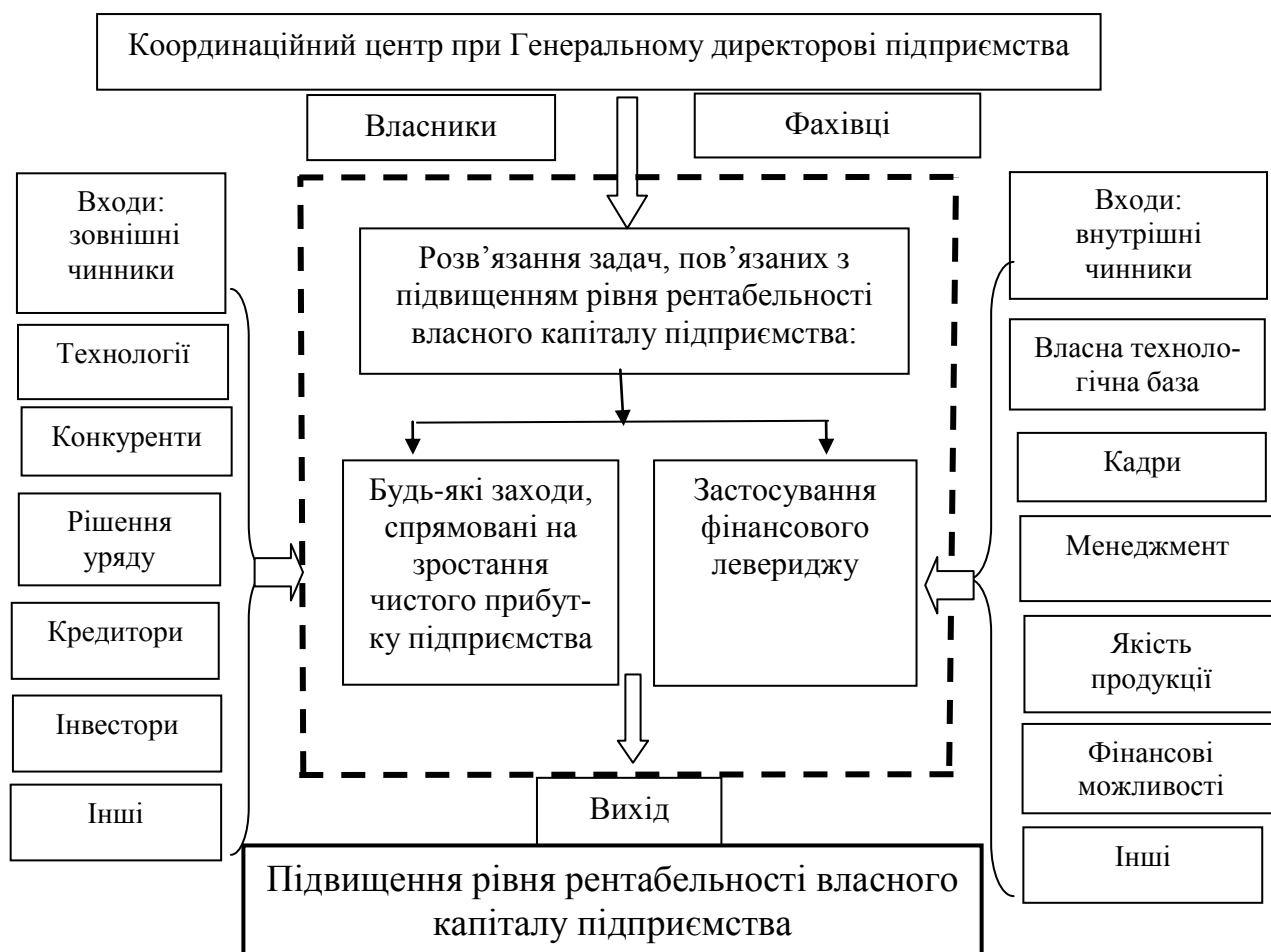

Рисунок 3.5 – Укрупнений алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства (Власна розробка)

Особливістю розробленого алгоритму є такі основні положення:

1. До безпосереднього контролю за управлінням власного капіталу підприємства обов'язково мають бути залучені його власники (засновники).

2. Будь-які заходи, що проводяться на підприємстві і які спрямовуються на зростання чистого прибутку підприємства, практично завжди сприяють підвищенню рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

3. Одним із методів підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства є метод фінансового левериджу (див. фор.лу 1.5) [15], [46].

На наше переконання, змакетована нами нова організаційна структура управління підприємством, створення Координаційного центру та застосування в його роботі запропонованого алгоритму управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства дозволять скоординувати діяльність фахівців різних підрозділів підприємства ПрАТ «Плазматек» (і особливо власників підприємства) у розв'язанні питань, пов'язаних з підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

Практична реалізація наведеного на рис. 3.5 алгоритму управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства може бути, на наше переконання, впроваджена на багатьох підприємствах.

3.3 Рекомендований план заходів з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек» та розрахунок їх економічної ефективності

Як було зазначено вище, алгоритм удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства (див. рис. 3.5) має складатися з 2-х частин: *перша частина* – це загальні заходи, які передбачають підвищення ефективності діяльності підприємства загалом, оскільки покращення основних показників діяльності підприємства може спричинити зростання чистого прибутку підприємства і автоматично приведе до підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства; *друга частина* – це застосування так званого фінансового левериджу (фінансового важеля), який дозволяє (за певних умов) підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства за рахунок залучення позичкових коштів і їх використання у виробництві з метою здійснення модернізації обладнання, розробки нових видів продукції, підвищення її якості тощо. При цьому потрібно обов'язково контролювати, щоб запозичення

коштів для розвитку підприємства не спричинило втрати підприємством своєї фінансової стабільності, тобто щоб коефіцієнт фінансової заборгованості підприємства не вийшов за допустимі межі.

Рекомендований план заходів з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на ПрАТ «ПлазмаТек» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Рекомендований план заходів з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на ПрАТ «ПлазмаТек»»

Найменування заходів та їх зміст	Відповідальні	Витрати
<i>1. Організаційні заходи</i>		
1. Створення координаційного центру при Генеральному директорові	Наглядова рада	100 тисяч грн одноразово
2. Організація роботи координаційного центру на основі розробленого алгоритму (див. рис. 3.6) управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства	Генеральний директор	300 тис грн щорічно
<i>2. Загальні заходи, що підвищують прибутковість діяльності підприємства загалом</i>		
3. Впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, які сприяють мінімізації витрат матеріалів, економії часу. 4. Постійна модернізація виробництва і підвищення рівня якості продукції тощо. 5. Впровадження у виробничий процес сучасних інформаційних технологій, діджиталізація виробництва. 6. Удосконалення роботи маркетингової служби підприємства та служби збуту продукції. 7. Застосування ефективних цінових стратегій. 8. Пошук і опанування нових ринків збуту продукції. 9. Впровадження на підприємстві сучасних систем управлінського обліку. 10. Підвищення кваліфікації працівників підприємства, організація їх навчання та перенавчання. 11. Розробка гнучкої системи матеріального стимулювання працівників підприємства за успіхи у забезпеченні економії всіх видів ресурсів та у підвищенні рівня рентабельності власного капіталу підприємства. 12. Впровадження на підприємстві прогресивних норм витрат ресурсів, матеріалів, праці тощо. 13. Інші актуальні та термінові заходи	Генеральний директор. Заступники генерального директора Лінійні та функціональні керівники відповідних підрозділів та служб підприємства	Щорічно по 2500 тис. грн Ці кошти будуть розподілятися залежно від ситуації, що складається на ринку, можливих дій конкурентів, економічної ситуації в країні тощо
<i>3. Вплив застосування методу фінансового левериджу</i>		
4. Залучення підприємством позичкового капіталу для свого розвитку	Генеральний директор	Можливий кредит у 20000 тис грн
Всього		100 тис грн одноразово та по 2500 тис грн щороку.

Початком виконання нашої роботи є 1 вересня 2023 року, а практичну реалізацію запропонованих рекомендацій можна здійснювати з 1 січня 2024 року. Тобто економічний ефект від можливої реалізації розроблених нами рекомендацій і їх впровадження на підприємстві планується отримувати у 2024-у, 2025-у і 2026-у роках.

Як свідчить інформація, яку наведено в таблиці 3.3, початкові (одноразові) витрати на удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на ПрАТ «ПлазмаТек» становлять 100 тисяч грн (станом на 1 січня 2024 року), а щорічні поточні витрати підприємства протягом 3-х років впровадження зроблених рекомендацій (2024-й, 2025-й та 2026-й роки) становлять приблизно по 2500 тисяч грн щороку.

Тоді протягом 3-х років загальні витрати ЗВ підприємства на впровадження наших рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» становитимуть (в цінах 2023 року) $ZB = (100 + 2500 \times 3) = 7600$ тисяч грн.

Реалізація запропонованих нами рекомендацій дозволить, на наше переконання, суттєво збільшити величину чистого прибутку, що його може отримати підприємство протягом найближчих 3-х років.

За інформацією економічної служби підприємства прогнозоване збільшення величини чистого прибутку, що його планує отримати підприємство від реалізації загальних рекомендацій, становитиме по роках: 2024 рік – $+\Delta 4000$ тис грн, 2025 рік – $+\Delta 6000$ тисяч грн та 2026 рік – $+\Delta 8000$ тисяч грн.

Тоді абсолютний економічний ефект від реалізації зроблених нами рекомендацій $E_{абс}$ становитиме [3]:

$$E_{абс} = ПЧ - ЗВ, \quad (3.1)$$

де ПЧ – приведена вартість збільшення величини чистого прибутку, що його може отримати підприємство протягом 2024-2026 років від реалізації зроблених рекомендацій, грн;

ЗВ – загальні витрати на розробку та впровадження рекомендацій, грн.

Приведена вартість збільшення всіх чистих прибутків ПЧ підприємства розраховується за формулою [3]:

$$\text{ПЧ} = \sum_1^t \frac{\Delta\text{ПЧ}^t}{(1 + \tau_1)^t}, \quad (3.2)$$

де $\Delta\text{ПЧ}^t$ – збільшення величини чистого прибутку підприємства у кожному із років, грн;

t – період часу, за який отримуються додаткові чисті прибутки; $t = 3$ роки;

τ_1 – ставка дисконтування, за яку можна взяти рівень інфляції в країні. За інформацією Міністерства фінансів України [97] у 2023 році рівень інфляції в країні може становити $\tau_1 = 0,10$ (10,0%);

t – період часу (роки) від моменту отримання додаткових чистих прибутків до розрахункової точки, за яку було взято початок розроблення рекомендацій; тобто $t = 4$ років: це 2023 рік (рік розробки рекомендацій), 2024 рік, 2025 рік та 2026 рік.

Тоді приведена вартість збільшення всіх чистих прибутків ПЧ підприємства за 2024-2026 роки становитиме:

$$\text{ПЧ} = \frac{4,0}{(1 + 0,10)^2} + \frac{6,0}{(1 + 0,10)^3} + \frac{8,0}{(1 + 0,10)^4} \approx 3,31 + 4,51 + 5,46 = 13,28 \text{ млн грн.}$$

Абсолютний ефект від впровадження наших рекомендацій за 3 роки складе:

$$E_{\text{абс}} = \text{ПЧ} - \text{ЗВ} = 13200 - 7600 = 5680 \text{ тис грн.}$$

Далі розрахуємо відносну дохідність (ефективність) $E_{\text{в}}$ вкладених коштів:

$$E_{\text{в}} = \sqrt[T_{\text{ж}}]{1 + \frac{E_{\text{абс}}}{\text{ЗВ}}} - 1, \quad (3.3)$$

де $E_{\text{абс}}$ – абсолютний ефект, грн; $E_{\text{абс}} = 5680$ тисяч грн;

ЗВ – загальна величина всіх витрат; $\text{ЗВ} = 7600$ тисяч грн;

$T_{\text{ж}}$ – життєвий цикл нашої розробки, роки; $T_{\text{ж}} = 4$ рок.

Для нашого випадку:

$$E_{\text{в}} = \sqrt[4]{1 + \frac{5680}{7600}} - 1 = \sqrt[4]{1 + 0,7474} - 1 = \sqrt[4]{1,7474} - 1 \approx 1,15 - 1 = 0,15 \approx 15,0\% .$$

Оскільки внутрішня дохідність вкладних в реалізацію наших рекомендацій коштів становить $E_B \approx 15\%$, то економічну доцільність впровадження наших загальних рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» можна вважати обґрунтованою.

Далі підрахуємо, як збільшиться рівень рентабельності власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» при впровадженні зроблених нами загальних рекомендацій. Необхідна для цього інформація а також самі розрахунки зведено в таблицю 3.4 та показано на рис. 3.6.

Таблиця 3.4 – Розрахунки рівня рентабельності власного капіталу підприємства від впровадження зроблених загальних рекомендацій

	Розраховано в пп. 2.3			2023	Спрогнозовано		
	2020	2021	2022		2024	2025	2026
1. Чистий прибуток, млн грн	41,4	41,7	51,2	Роз- робка реко- мен- дацій	55,2	57,2	59,2
2. Середньорічна вартість власного капіталу, млн грн	210	255	290		290	290	290
3. Рентабельність власного капіталу, %	19,7	16,4	17,7		19,0	19,7	20,4

Примітки. 1. Розрахунки проводились на формулою 1.15.

2. Середньорічна вартість власного капіталу була зафіксована на рівні 290 млн грн.

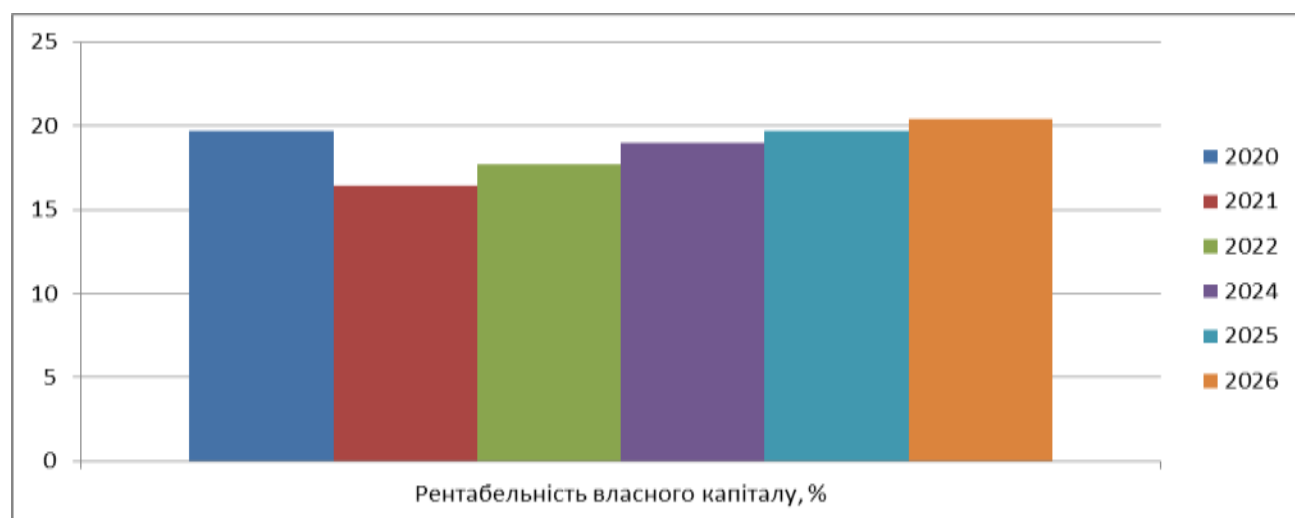

Рисунок 3.6 – Динаміка зміни рентабельності власного капіталу підприємства залежно від впровадження загальних рекомендацій, спрямованих на покращення результатів діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек»

Тобто проведені розрахунки показали, що реалізація запропонованих нами загальних рекомендацій, яка вимагає протягом 3-х років витрат у 7600 тисяч грн, може забезпечити отримання підприємством (при середньому прогнозованому

рівні інфляції в країні у 10%) абсолютного економічного ефекту у 5600 тисяч грн при внутрішній дохідності вкладених коштів 15%.

Окрім того, впровадження запропонованих нами рекомендацій дозволить підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства «ПрАТ «ПлазмаТек» з 17,7% у 2022 році до 20,4% у 2026 році (див. рис. 3.6).

3.4 Моделювання отриманих результатів

Ще одним резервом можливого підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства є застосування так званого фінансового левериджу (фінансового важеля), сутність якого полягає в тому, що за рахунок залучення певної величини позичкового капіталу також можна підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства.

Як було зазначено в першому розділі нашої роботи, можливе зростання рентабельності власного капіталу підприємства $E_{ф-л}$ за рахунок залучення позичкового капіталу може бути розраховане за формулою 1.5 і становити:

$$E_{ф-л} = (1 - \alpha) \cdot \left(\frac{ВК_{сер}}{A_{сер}} - \frac{\beta\%}{100\%} \right) \cdot \frac{ДЗ_{сер} + ПК}{ВК_{сер}} \cdot 100\%,$$

де $ВК_{сер}$ – середньорічна вартість власного капіталу у попередньому році;

$A_{сер}$ – середньорічна вартість активів підприємства;

α – ставка податку на прибуток, в Україні в 2023 році $\alpha = 0,18$;

β – середньозважена ставка за кредитами в Україні, %;

$ДЗ_{сер}$ – середньорічна величина довгострокових зобов'язань підприємства;

$ПК$ – вартість кредиту, який планує взяти підприємство для свого розвитку;

$ВК_{сер}/A_{сер}$ – валова рентабельність активів підприємства.

Проведемо моделювання можливого зростання рентабельності власного капіталу підприємства при отриманні ним кредиту в комерційному банку розміром 20000 тисяч грн при ставках кредиту у $\beta_1 = 5\%$, $\beta_2 = 10\%$, $\beta_3 = 15\%$ та $\beta_4 = 20\%$.

Інформацію для проведення розрахунків взято з таблиці 2.9, а саме: $\alpha = 0,18$, $ВК_{сер} = 290$ млн грн; $A_{сер} = 1538$ млн грн; $ДЗ_{сер} = 142$ млн грн; $ПК = 20$ млн грн (тобто це вартість кредиту, який ми плануємо взяти для розвитку підприємства).

Тоді при ставки за кредитом $\beta_1 = 5\%$ ефект фінансового важеля становитиме:

$$E_{\text{ф-л}}^5 = (1 - 0,18) \cdot \left(\frac{290}{1538} - \frac{5}{100} \right) \cdot \frac{142 + 20}{290} 100\% = 1,39\%.$$

Для ставки за кредитом $\beta_2 = 10\%$ ефект фінансового важеля становитиме:

$$E_{\text{ф-л}}^{10} = (1 - 0,18) \cdot \left(\frac{290}{1538} - \frac{10}{100} \right) \cdot \frac{142 + 20}{290} 100\% = 0,89\%.$$

Для ставки за кредитом $\beta_3 = 15\%$ ефект фінансового важеля становитиме:

$$E_{\text{ф-л}}^{15} = (1 - 0,18) \cdot \left(\frac{290}{1538} - \frac{15}{100} \right) \cdot \frac{142 + 20}{290} 100\% = 0,39\%.$$

Для ставки за кредитом $\beta_4 = 20\%$ ефект фінансового важеля становитиме:

$$E_{\text{ф-л}}^{20} = (1 - 0,18) \cdot \left(\frac{290}{1538} - \frac{20}{100} \right) \cdot \frac{142 + 20}{290} 100\% \approx -0,12\%.$$

Графічно залежність між величиною фінансового важеля, тобто можливим зростанням рівня рентабельності власного капіталу підприємства (при взятому кредиті у 20 000 тисяч грн) та рівнем ставки за банківськими кредитами наведено на рис. 3.7.

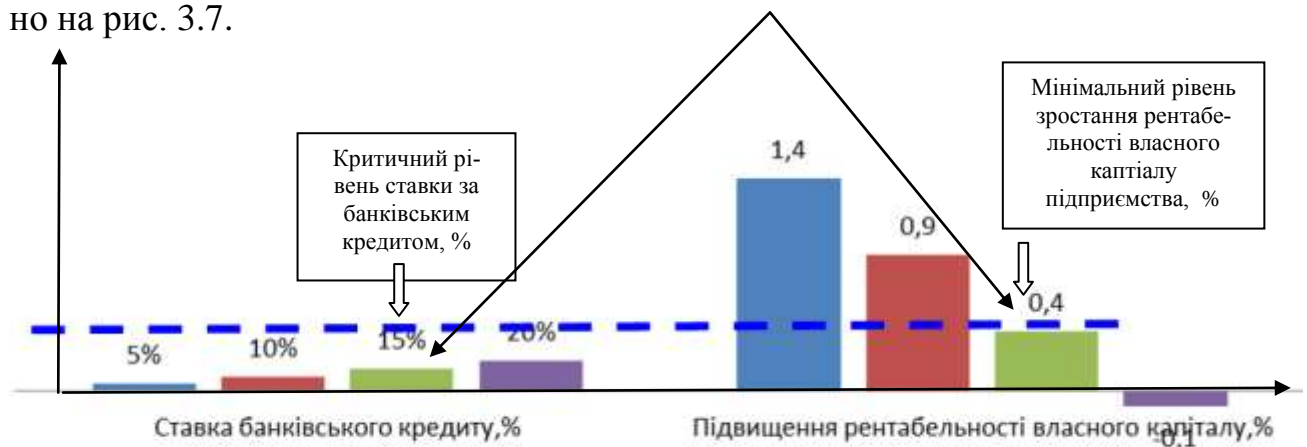

Рисунок 3.7 – Залежність величини зростання рівня рентабельності власного капіталу підприємства від рівня ставки за отриманим банківським кредит

Аналіз графіка, наведеного на рис. 3.7 показує, що у випадку, коли підприємство візьме у комерційному банку кредит вартістю у 20000 тисяч грн під процентну ставку 15% або нижчу за 15% і використає цей кредит для розвитку підприємства і отримання додаткового чистого прибутку, то рівень рентабельності власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у цьому випадку може зрости приблизно на 0,39% і вище.

3.4 Висновки до третього розділу

В цьому розділі було обґрунтовано обрання для підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» базової стратегії розвитку під назвою «стратегія стабілізації» а також стратегій, принципів та методів, якими потрібно керуватися підприємству для ефективного управління рентабельністю власного капіталу.

Було змакетовано нову організаційну структуру управління підприємством, яка передбачає створення спеціального Координаційного центру, на який покладається задача забезпечувати підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства та захист власників підприємства ПрАТ «ПлазмаТек».

Проведені розрахунки показали, що реалізація запропонованих нами загальних рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства, яка вимагає протягом 3-х років витрат у 7600 тисяч грн, може забезпечити отримання підприємством (при середньому прогнозованому рівні інфляції в країні у 10%) абсолютного економічного ефекту у 5600 тисяч грн при внутрішній дохідності вкладених коштів 15%.

Окрім цього, реалізація загальних рекомендацій дозволить підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства з 17,7% у 2022 році до 20,4% у 2026 році.

В роботі обґрунтовано, що кредит у 20 000 тисяч грн, який підприємство може взяти в комерційному банку для забезпечення свого подальшого розвитку, підприємству доцільно брати у тільки випадку, коли ставка за банківськими процентами не перевищує 15%, що дозволить підняти рентабельність власного капіталу на 0,39% і вище. В іншому випадку (при ставці банківського кредиту вище за 15%) рівень рентабельності власного капіталу підприємства від застосування фінансового важеля (фінансового левериджу) не підвищиться, а навпаки знизиться.

ВИСНОВКИ

В результаті виконання магістерської кваліфікаційної роботи можна констатувати, що мета, яка була поставлена в роботі, досягнута, і основні завдання роботи також виконані. Конкретний перелік виконаних завдань наведено в кожному розділі цієї магістерської кваліфікаційної роботи.

Зокрема, було зроблено висновок, що основними концепціями, що досліджують сутність терміну «капітал» є предметно-натуралістична, монетаристська, економічна та соціальна концепції. Було встановлено, що капітал підприємства є необхідною умовою для здійснення підприємницької діяльності, реальним джерелом для отримання підприємствами своїх прибутків, і що капітал – це об'єктивний фактор будь-якого виробництва та основне джерело отримання доданої вартості.

Ретельно було вивчено основні види капіталу, які мають місце на сучасному підприємстві, та складено їх класифікацію. Основними класифікаційними ознаками визнані: джерела формування; національна належність капіталу; цілі використання; способи формування, організаційно-правові форми; форми власності; способи перенесення вартості на готову продукцію; характер використання; етапи перебування у кругообігу; рівень ризикованості капіталу та багато інших.

Проаналізовано основні задачі управління капіталом підприємства. Такими задачами визнані: формування достатнього обсягу капіталу; оптимізація розподілу капіталу за напрямками використання; забезпечення максимальної дохідності капіталу на стадії його формування та використання; оптимізація співвідношення власного і позикового капіталу та залучення його в таких обсягах, які в конкретних умовах господарювання зможуть забезпечити для підприємства отримання найвищого рівня прибутку тощо.

Було визначено основні види стратегій управління капіталом підприємства, до яких віднесено консервативну, збалансовану, ризикову та індексну стратегії, а також основні принципи управління капіталом підприємства: інтегрованість, комплексність, динамізм, гнучкість, варіантність, оптимальність, перспективність, найвища ефективність, збалансованість та інші.

Було досліджено функції управління капіталом підприємства, які були об'єднані у дві основні групи: а) загальні, які є характерними для будь-якої системи управління; б) специфічні функції управління, які є характерними тільки для системи управління капіталом підприємства.

При дослідженні поняття «власний капітал» було доведено, що власний капітал – це сукупність всіх коштів підприємства, що знаходяться в його власності, а величина власного капіталу – одна із важливих характеристик фінансової стійкості будь-якого підприємства.

Ретельно було вивчено структуру власного капіталу підприємства та дано пояснення таким його складовим, як вкладений капітал, зареєстрований капітал, додатково вкладений капітал; сплачений капітал; неоплачений капітал; вилучений капітал; накопичений капітал; нерозподілений прибуток; резервний капітал; капітал від дооцінки необоротних активів; дарчий капітал.

Було виокремлено характерні риси власного капіталу підприємства, до яких віднесено: відносну простоту залучення; високу здатність генерувати збільшення прибутку підприємства; забезпечення фінансової стійкості підприємства та його платоспроможності в довгостроковому періоді; формування потенціалу підприємства для залучення додаткових ресурсів; створення бази для оцінювання ринкової вартості підприємства тощо.

Було проаналізовано функції, які виконає власний капітал на підприємстві. До таких функції віднесено: створювальну, формувальну, гарантувальну, стимулювальну, стабілізаційну, іміджеву, управлінську, розподільчу, захисну, контролювальну, інформаційну.

На основі аналізу низки наукових праць було наведено формули для розрахунку загальної потреби підприємства у власних фінансових ресурсах, а також складено порівняльну характеристику критеріїв для встановлення оптимального співвідношення між вартістю власного та позикового капіталу підприємства. Такими критеріями було обрано: а) максимізацію рівня рентабельності власного капіталу; б) мінімізацію вартості капіталу при створенні підприємства; в) мінімізацію рівня фінансових ризиків тощо.

Обґрунтовано вибір показників, за якими доцільно оцінювати рівень рентабельності (ефективності) власного капіталу підприємства, та наведено формули розрахунку цих показників.

Було проаналізовано основні економічні та фінансові показники діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки та розраховано показники, що характеризують рівень рентабельності власного капіталу підприємства.

Аналіз динаміки основних економічних та фінансових показників діяльності підприємства за 2019-2022 роки показав, що ця динаміка є нестабільною. Так, якщо протягом 2019-2021 років чистий дохід підприємства зріс з 999 млн грн у 2019 році до 1370 млн грн у 2021 році, тобто зріс на 37,1%, то у 2022 році спостерігається значне падіння величини чистого доходу підприємства до рівня до 1005 млн грн, тобто падіння становило 26,6%. Це може свідчити про появу в роботі підприємства значних проблем, викликаних край несприятливими подіями, які виникли в Україні з 24 лютого 2022 року.

Величина валового прибутку підприємства у 2022 році порівняно з 2019 роком зросла з рівня 221 млн грн до 237 млн грн, тобто зросла на 7,2%, величина прибутку від операційної діяльності зросла з рівня 95 млн грн до 222 млн грн; величина чистого прибутку підприємства зросла з рівня 41 млн грн у 2019 році до 51 млн грн у 2022 році, тобто зросла на 10 млн грн або на 24,3%.

Проведений аналіз основних статей активу і пасиву бухгалтерського балансу підприємства показав, що величина цих статей постійно зростала. Так, вартість активів підприємства (на кінець року) зросла з 968 млн грн у 2019-му році до 1610 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на 66,3%. Вартість власного капіталу підприємства (на кінець року) зросла з величини 175 млн грн у 2019-му році до 315 млн грн у 2022-му році, тобто зросла за 4 роки на 80%.

Протягом 4-х років (2019-2022 рр.) показники рентабельності, які досліджувалися, мали тенденцію до зниження, а всі фінансові коефіцієнти, які аналізувалися, мали значення, яке було значно гіршим за встановлений загальносередній нормативний рівень, що можна вважати недоліком в роботі цього підприємства. Хоча для фінансових коефіцієнтів загальної ліквідності, платоспроможності, фі-

нансової незалежності і фінансової заборгованості в 2022 році можна констатувати їх незначне покращення.

Всі показники оборотності, які прямо або опосередковано характеризують рентабельність власного капіталу підприємства, перебували поза межами своїх нормативних значень чи мали тенденцію до погіршення. Так, коефіцієнт оборотності власного капіталу підприємства скоротився з 5,88 у 2020 році до рівня 3,5 у 2022 році; коефіцієнт захисту власного капіталу підприємства є нижче нормативного і зменшився з 0,18 до 0,13, коефіцієнт ризику втрати власного капіталу підприємства, навпаки, зріс з 4,68 до рівня 6,95, а коефіцієнт захисту статутного капіталу підприємства зменшився з 0,176 до 0,126. Все це викликає необхідність розробки і впровадження на підприємстві певних заходів щодо підвищенням рівня рентабельності власного капіталу і його захисту.

Аналіз існуючої на підприємстві організаційної структури управління показав, що: а) на підприємстві практично відсутня структура, яка безпосередньо займається управлінням підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства; б) не опрацьований алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства.

В результаті було обгрунтовано обрання для підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» базової стратегії розвитку під назвою «стратегія стабілізації» а також стратегій, принципів та методів, якими потрібно керуватися підприємству для ефективного управління рентабельністю власного капіталу.

Було змакетовано нову організаційну структуру управління підприємством, яка передбачає створення спеціального Координаційного центру, на який покладається задача забезпечувати підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства та захист власників підприємства ПрАТ «ПлазмаТек».

Наведено загальні рекомендації, реалізація яких дозволить підвищити рівень рентабельності власного капіталу підприємства з 17,7% у 2022 році до 20,4% у 2026 році, а також обгрунтовано, що кредит у 20 000 тисяч грн підприємству доцільно брати у випадку, коли ставка за банківськими процентами не перевищує 15%, що дозволить підняти рентабельність власного капіталу на 0,39% і вище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козловський В.О., Мамашвілі Л.О. Підвищення ефективності управління власним капіталом підприємства. Тези доповіді Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи 15.10.2023-24.05.2024. Режим доступу : [<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2024/paper/viewFile/19031/15807>].

2. Положення «Про кваліфікаційні роботи на другому (магістерському) рівні вищої освіти». Затверджене Наказом ВНТУ № 203 від 29.06.2021 р. Режим доступу : [<https://iq.vntu.edu.ua/repository/getfile.php/3091.pdf>]. (Дата звернення 1 вересня 2023 р). Назва з екрана.

3. Методичні вказівки до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентами спеціальності «Менеджмент організацій» освітньої програми «Менеджмент підприємств, організацій і установ» / Уклад. В. О. Козловський, О. Й. Лесько, 3-є видання, переробл. і доповнене. Вінниця : ВНТУ, 2021. 63 с. (Дата звернення 2 вересня 2023 року). Назва з екрана.

4. Капітал : [сайт]. Режим доступу : [<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BF%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%BB>]. Дата звернення 5 вересня 2023 року. Назва з екрана.

5. Хрестистика : [сайт]. Режим доступу : [<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0>]. (Дата звернення 5 вересня 2023 року). Назва з екрана.

6. Капітал як економічна категорія, види капіталу та його рух : [сайт]. Режим доступу : [https://pidru4niki.com/18830311/politekonomiya/kapital_ekonomichna_kategoriya_vidi_kapitalu_yogo_ruh]. Дата звернення 7 вересня 2023 року. Назва з екрана.

7. Капітал як економічна категорія : [сайт]. Режим доступу : [<https://studentam.net.ua/content/view/5393/132/>]. Дата звернення 7 вересня 2023 року. Назва з екрана.

8. Ящук Т.А. Сутність концепції людського капіталу – Міжнародний науково-виробничий журнал, 2013, № 4 (21), с. 71-74.

9. Палагусинець Р.В. Управління розвитком людського капіталу.... Електронний журнал «Державне управління». 2020. № 11 : [сайт]. [<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1845>]. Дата звернення 9 вересня 2023 року. Назва з екрана.

10. Кене Франсуа : [сайт]. Режим доступу : [<https://uk.wikipedia.org/wiki/...>]. Дата звернення 11 вересня 2023 року. Назва з екрана.

11. Пол Самуельсон : [сайт]. Режим доступу : [<https://uk.wikipedia.org/wiki/..>] Дата звернення 11 вересня 2023 року. Назва з екрана.

12. Кількісна теорія грошей і сучасний монетаризм : [сайт]. Режим доступу : [<https://referatss.com.ua/work/kilkisna-teorija-groshej-i-suchasnij-monetarizm/>]. Дата звернення 11 вересня 2023 року. Назва з екрана.

13. Економічні концепції «Капіталу» К.Маркса : [сайт]. Режим доступу [https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/22657/]. Дата звернення 11 вересня 2023 року. Назва з екрана.

14. Фонарьова Т.А. Людський капітал як економічний, культурний і соціальний феномен. Мукачевський державний університет. Електронне видання «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика». 2017. № 9. С.940-946 : [сайт]. Режим доступу : [https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/162.pdf]. Дата звернення 11 вересня 2023 року. Назва з екрана. 2019.

15. Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. Тернопіль, ТНЕУ, 2019. 105 с.

16. Харчук С.А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. Ж-л «Економіка та держава», 2015, № 6, С. 110-113.

17. Капітал підприємства: сутність, джерела формування та засади управління : [сайт]. Режим доступу : [https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/17664/]. Дата звернення 15 вересня 2023 року. Назва з екрана.

18. Пігуль Н.Г., Дехтяр Н.А., Пігуль Є.І. Теоретичні засади управління підприємством. Видання «Гроші, фінанси, кредит», 2020. № 48. С.-251-256 : [сайт]. Режим доступу : [http://www.market-infr.od.ua/journals /2020/ 48_2020_ukr/48.pdf]. Дата звернення 17 вересня 2023 року. Назва з екрана.

19. Сініок В.О. Розробка та управління системою підвищення рівня рентабельності власного капіталу на ПрАТ «Могилів-Подільський Машинобудівний завод». БДР. Вінниця : ВНТУ, 119 с.

20. Богацька Н.М., Клімова В.В. Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення : [сайт]. Режим доступу : [http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Economics/57526.doc.htm]. Дата звернення 20 вересня 2023 року. Назва з екрана.

21. Бондарчук А.В. Облік і фінанси АПК...Освітній портал : [сайт]. Режим доступу : [https://magazine.faaf.org.ua/ekonomichna-sutnist-kapitalu.html]/ Режим звернення 21 вересня 2023 року. Назва з екрана.

22. Чалий І.Г., Тофанюк О.В. Обґрунтування змісту процесу формування капіталу акціонерних товариств: вартісно-орієнтований підхід. Науково технічний збірник № 102. С.274-286 : [сайт]. Режим доступу : [http://eprints.kname.edu.ua/25074/1/274287%20%D0%A7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D0%86%D0%93.pdf]. Дата звернення 24 вересня 2023 року. Назва з екрана.

23. Фінансове забезпечення розвитку підприємства : монографія /І. О. Бланк, Г. В. Ситник, Н. М. Гуляєва та ін. ; за заг. ред. І.О. Бланка. Київ. : КНТЕУ, 2011. 344 с.

24. Каламбет С.В., Остимчук Г.В. Сутність ефективності фінансового планування на підприємстві. Журнал «Економіка і держава». 2015. № 9. С.84-87.

25. Ловінська І.Г. Фінансова стійкість організації як індикатор економічного потенціалу. Журнал «Фінанси, облік і аудит», 2014. Випуск 1 (23). С. 252-258.

26. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент : Підручник. 2-ге вид. К.: «Знання». 2013. 375 с.

27. Бусигін, А. В. Ділове проектування та управління проектом / А. В. Бусигін: ІІ Бусигін, 2015. 518 с.
28. Зятківський, І.В. Теоретичні засади фінансів підприємств. Журнал «Фінанси України». 2000. № 4. С. 25.
29. Пікалова Н.О., Бобирь О.І. Економічна суть фінансових ресурсів підприємства. Електронний журнал «ефективна економіка», 2010, № 3 : [сайт]. Режим доступу : [http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=165]. Дата звернення 26 вересня 2023 року. Назва з екрана.
30. Мочерний С.В., Довбенко М.В. Економічна теорія. Київ. «Академія», 2004. 856 с.
31. Фінансово-економічний словник //Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Київ. 2007. 1072 с.
32. Сутність : [сайт]. Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/....%D]. Дата звернення 30 вересня 2023 року. Назва з екрана.
33. Стемблевська О.Г. Сучасні методи та методики управління капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу : [http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/D1BCD097-8F9E-42D1-9D7C-0A2C94A0C7ED.pdf]. Дата звернення 3 жовтня 2023 року. Назва з екрана.
34. Горовий Д.А., Федотова К.О. Капітал підприємства: формування та розподіл. Навчальний посібник в схемах та таблицях. Харків: ХНАДУ, 2009. 100 с.
35. Дмитрієв І.А. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / І.А. Дмитрієв, І.Ю. Шевченко. Х.: ХНАДУ, 2018. 292 с.
36. Види капіталу підприємства та їх характеристика : [сайт]. Режим доступу [https://studfile.net/preview/5433252/page:38/]. Дата звернення 4 жовтня 2023 року. Назва з екрана.
37. Югас Е.Ф., Олексик О.І. Економічна сутність та види капіталу підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. 2014. Серія Економіка, Випуск 2 (43), С. 63-67.
38. Сутність і види капіталу : [сайт]. Режим доступу : [https://buklib.net/books/32401/]. Дата звернення 11 жовтня 2023 року. Назва з екрана.
39. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2006. 440 с.
40. Управління використанням капіталу : [сайт]. Режим доступу : [https://library.if.ua/book/157/10257.html] (Дата звернення 19 жовтня 2023 року). Назва з екрана.
41. Сабліна Н.В. Управління капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу: [http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/12920/1/1_tezi_Sablina.PDF]. Дата звернення 20 жовтня 2023 року. Назва з екрана.
42. Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В. Управління капіталом промислових підприємств. Електронне видання «Держава і регіони». Серія «Економіка і підприємництво», 2021. № 5. С.32-39.
43. Мінцберг Г. Школи стратегій: стратегічне сафарі / Генрі Мінцберг, Брюс Альстранд, Жозеф Лампель. СПб.: Київ, 2013. 367 с.

44. Городня Т.А., Стефанюк О.Р. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. вип. 18.10. С.-250-253 : [сайт]. Режим доступу : [file:///C:/Users/Master/Downloads/suchasna-strategiya-upravlinnya-kapitalom-pidpriemstva.pdf]. Дата звернення 24 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

45. Оріх І.В. Сучасні підходи до управління капіталом промислових підприємств : [сайт]. Режим доступу [inmad.vntu.edu.ua/portal/static/DE330A8E-1A6E-4217-9120-771CA8897E62.pdf]. Дата звернення 25 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

46. Єпіфанова І.Ю., Стемблевська О.Г. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України. МДУ. «Економіка і суспільство». 2016. Випуск 7. С.313-319.

47. Управління капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу : [https://naub.oa.edu.ua/2013/upravlinnya-kapitalom-pidpryjemstva/]. Дата звернення 25 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

48. Круш П., Мастюк Д. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2015. № 12. С. 198–206.

49. Шпак Н.З., Рудницька О.М. Система управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. Секція «Економіка, планування і управління галузі». 2010. Вип 20.10. С.257-261 : [сайт]. Режим доступу : [file:///C:/Users/Master/Downloads/sistema-upravlinnya-kapitalom-pidpriemstva.pdf]. Дата звернення 26 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

50. Лубкей Н.П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Електронне видання «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку». Т.1, № 1, 2019. С.38-45 : [сайт]. Режим доступу : [https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf]. Дата звернення 27 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

51. Бондар Н.Р. Управління капіталом підприємства: [сайт]. Режим доступу : [http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/4_bondar.htm]. Дата звернення 27 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

52. Єпіфанова І.Ю. Власний капітал у системі фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Електронне видання «Економіка та управління підприємствами». 2016. № 3. С.- 239-244. : [сайт]. Режим доступу : [file:///C:/Users/Master/Downloads/Pekon_2016_3_31.pdf]. Дата звернення 28 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

53. Міщук Є.В., Міщенко В.О. Особливості системи управління власним капіталом підприємства та шляхи її вдосконалення. «Агросвіт», 2015, № 24, С.46-49. [сайт]. Режим доступу : [http://www.agrosvit.info/pdf/24_2015/10.pdf]. Дата звернення 29 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

54. Кириченко А., Слав'юк Н. Управління власним капіталом підприємства. Києво-Могилянська академія. 2020. 110 с.

55. Олександренко І.В. Управління власним капіталом підприємства. Економічний форум, 2016, № 3, С. 211-216.

56. Погрішук Г.Б., Волощук Р.Є. Класний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. Економіка та держава, 2020. № 7. С.16-23.

57. Журба І.А. Управління власним капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу [<https://core.ac.uk/download/pdf/14059625.pdf>]. Дата звернення 30 жовтня 2023 року.

58. Сарапіна О. А. Управління власним капіталом підприємства / О. А. Сарапіна, Т. В. Шептіка // Молодий вчений. Економічні науки. 2015. № 1 (16). С. 53 – 57.

59.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік. Оподаткування і звітність / Н. М. Ткаченко. Київ : НУХТ 2011. 976 с.

60. Єпіфанова І. Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності управління власним капіталом підприємства / І. Ю. Єпіфанова, І. В. Дрозд // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет: Економічна думка. 2015. Том 19. № 2. С. 71–76.

61. Чалий І.Г., Тофанюк О.В. Обґрунтування змісту процесу формування капіталу акціонерних товариств: вартісно-орієнтований підхід. Комунальне господарство міст. Науково-технічний збірник № 102. С.274-287. [сайт] : Режим доступу [<http://eprints.kname.edu.ua/25074/1/274-287%20%D0%A7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B9%20%D0%86%D0%93.pdf>]. Дата звернення 30 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

62. Азарова А.О., Кілімник Л.А., Новіцька О.В. Джерела формування та способи залучення позикового капіталу : [сайт]. Режим звернення : [<https://core.ac.uk/download/pdf/52158795.pdf>]. Дата звернення 31 жовтня 2023 року. Назва з екрана.

63. Залучений капітал та особливості його формування : [сайт] : Режим доступу : [https://pidru4niki.com/84353/ekonomika/zalucheniya_kapital_osoblivosti_for_tuvannya]. Дата звернення 1 листопада 2023 року. Назва з екрана.

64. Євстігнеєва В.Р. Управління формуванням капіталу підприємств енергетичної галузі. МКР. ДНУ ім. Василя Стуса. Вінниця. 2022. 103 с.

65. Необоротні та оборотні активи, власний капітал та зобов'язання великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності станом на 30 вересня 2022 року : [сайт]. Режим доступу : [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/arh_noa_ved_u.htm]. Дата звернення 2 листопада 2023 року. Назва з екрана.

66. Малишко В.В. Визначення структури власного капіталу як елемент підвищення якості управління власним капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу : [<http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/1294/1/....>], дата звернення 2 листопада 2023 року. Назва з екрана.

67. Домбровська С.О., Лапіна І.С. Структура капіталу підприємства: сучасні проблеми та парадигма розвитку. Монографія. Харків. Вид-во «Діса плюс». 2020. 256 с.

68. Воськало Н.М. Аналіз власного капіталу підприємства : [сайт] : Режим доступу : [<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/9b9ad18e-dc36-4a4e-acb6-5f6d69ae5431/content>]. Дата звернення 2 листопада 2023 р. Назва з екрана.

69. Благодар Л.М., Мотрук Д.А. Структура капіталу сучасного підприємства та її особливості : [сайт] : Режим доступу [https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/37346/127206.pdf?sequence=2&isAllowed=y]. Дата звернення 3 листопада 2023 року. Назва з екрана.

70. Резервний капітал: призначення, створення, використання : [сайт]. Режим доступу : [https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2013...]. Дата звернення 3 листопада 2023 року. Назва з екрана.

71. Власний капітал підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2013-2021): [сайт]. Режим доступу [https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm]. Дата звернення 4 листопада 2023 року. Назва з екрана.

72. Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові : [сайт]. Режим доступу : [https://buklib.net/books/24838/]. Режим звернення 4 листопада 2023 року. Назва з екрана.

73. Гальченко В.Г. Шляхи підвищення ефективності використання власного капіталу суб'єкта господарювання. БДР. Полтава. ПУЕТ. 2019. 138 с.

74. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В. Управління власним капіталом підприємства : [сайт]. Режим доступу : [https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/71573/3/Dekhciar_upravlinnia_kapitalom.pdf]. Дата звернення 5 листопада 2023 року. Назва з екрана.

75. Сілакова Г.В., Петухова О.М. Сучасні погляди на управління власним капіталом підприємства. Електронне видання «Національна економіка». Інтеллект XXI, 2018, № 3. С. 101-105.

76. Аналіз ефективності використання власного капіталу підприємства [сайт]. Режим доступу : [https://studfile.net/preview/4000883/page:4/] (Дата звернення 5 листопада 2023 року). Назва з екрана.

77. Фурик В.Г., Кулик І.М. Аналіз власного капіталу підприємства : [сайт]. Режим доступу : [https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/11furik_finansy_pidpryyemstv_praktykum/2.htm]. Дата звернення 5 листопада 2023 року. Назва з екрана.

78. Фурик В.Г., Кулик І.М. Фінанси підприємств: практикум : [сайт]. Режим доступу : [https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/11furik_finansy_pidpryyemstv_praktykum/]. Дата звернення 5 листопада 2023 року.

79. N. Kuprina, T. Markova, M. Stupnytska, O. Volodina. Особливості аналізу власного капіталу підприємства в сучасних умовах. Електронне видання «Економіка харчової промисловості». Том 12. № 1 (2020) : [сайт]. Режим доступу : [https://journals.ontu.edu.ua/index.php/fie/article/view/1667]. Дата звернення 6 листопада 2023 року. Назва з екрана.

80. ПрАТ «ПлазмаТек» : [сайт]. Режим доступу : [http://plasmatec.pat.ua/]. Дата звернення 6 листопада 2023 року. Назва з екрана.

81. «ПлазмаТек», ПрАТ : [сайт]. Режим доступу : [https://plasmatec.business-guide.com.ua/]. Дата звернення 6 листопада 2023 року. Назва з екрана.

82. Бухгалтерська звітність ПрАТ «ПлазмаТек» за 2020-2022 роки (6 звітів).

83. Синькевич Н.І. Економічний аналіз. Курс лекцій. Тернопіль: ТНТУ ім. Івана Пилюя, 2018. 97 с.
84. Черниш С.С. Економічний аналіз. К.: Вид-во ЦУЛ, 2019, 312 с.
85. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А. / Н.А.Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ. 2015. 310 с.
86. Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник О.М. Економічний аналіз: навч. посібник. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
87. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.
88. Фінансовий аналіз [текст] навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І. О. [І.О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.]. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.
89. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д.е.н., проф. М.І.Крупки ; Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
90. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] : підручник /[А.М. Поддєрьогін, Н. Д. Бабяк М. Д. Білик та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534] с.
91. Чисті активи : [сайт]. Режим доступу : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96_%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B8]. Дата звернення 15 листопада 2023 року. Назва з екрана.
92. Джавлюк В.В. Оцінка рівня захищеності власного капіталу підприємства, ХНЕУ. Економічні науки. № 10 : [сайт]. Режим доступу : [http://www.rusnauka.com/15_APSN_2011/Economics/10_87766.doc.htm]. Дата звернення 15 листопада 2023 року. Назва з екрана.
93. Козловський В.О., Лесько О.Й. Бізнес-планування. Навчальний посібник. Видання 2-ге, доповн. та переробл. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 241 с.
94. Бізнес планування: навчальний посібник / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. К.: Знання, 2013. 173 с.
95. Стратегія стабілізації діяльності підприємства : [сайт]. Режим доступу : [https://studfile.net/preview/382171/page:20/]. Дата звернення 16 листопада 2023 року. Назва з екрана.
96. Ліпич Л.Г., Гадзевич І.О. Капітал в системі управління підприємством : [сайт]. Режим доступу : [https://core.ac.uk/download/pdf/153583713.pdf]. Дата звернення 16 листопада 2023 року. Назва з екрана.
97. Індекс інфляції в Україні : [сайт Мінфіна України]. Режим доступу : [https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/]. Дата звернення 16 листопада 2023 року. Назва з екрана.

Додаток А
Додаток 2 до
до розпорядження № 03/15 від 01.06.2022

ПРОТОКОЛ ПЕРЕВІРКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ НА НАЯВНІСТЬ ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ

Назва роботи: «Управління підвищенням рентабельності власного капіталу у приватному акціонерному товаристві «ПлазмаТек»

Тип роботи: магістерська кваліфікаційна робота

Підрозділ: факультет менеджменту та інформаційної безпеки, кафедра економіки підприємства та виробничого менеджменту

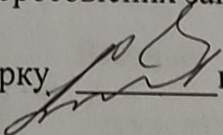
Показники звіту подібності Unicheck

Оригінальність – 93,81%

Схожість – 6,19%

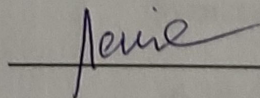
Аналіз звіту подібності (відмітити потрібне)

- V Запозичення, виявлені у роботі, оформлені коректно і не містять ознак плагіату.
- Виявлені у роботі запозичення не мають ознак плагіату, але їх надмірна кількість викликає сумніви щодо цінності роботи і відсутності самостійності її автора. Роботу направити на доопрацювання.
- Виявлені у роботі запозичення є недобросовісними і мають ознаки плагіату та/або в ній містяться навмисні спотворення тексту, що вказують на спроби приховування недобросовісних запозичень.

Особа, відповідальна за перевірку к.е.н., доцент Нікіфорова Л.О.

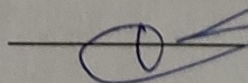
Ознайомлені з повним звітом подібності, який був генерований Системою щодо роботи.

Автор роботи

Мамашвілі Л.О.

Керівник роботи

Козловський В.О.

Додаток Б

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра економіки підприємства та виробничого менеджменту
Спеціальність 073 «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ЕПВМ
професор
О. Й. Лесько

16.10 2023 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання магістерської кваліфікаційної роботи
на тему:

«Управління підвищенням рентабельності власного капіталу
у приватному акціонерному товаристві «ПламзаТек»»

08-71.МКР.210.00.000.ТЗ

Керівник

підпис

к.е.н., професор кафедри ЕПВМ
Козловський В.О.
16.10.2023 р.

Виконав

підпис

студент 2-го курсу
магістратури групи 2МПОУ-22 м
спеціальності 073 «Менеджмент»
Мамашвілі Л.О.

16.10.2023 р.

1. Підстава для виконання роботи:

Підставою для виконання роботи є Наказ ВНТУ № 247 від 18.09.2023 р. та індивідуальне завдання до виконання магістерської кваліфікаційної роботи, затверджене протоколом № 4 засідання кафедри ЕПВМ від 03.10.2023 року.

2. Мета та призначення роботи:

Метою роботи є аналіз теоретичних та методологічних основ управління власним капіталом підприємства та розроблення рекомендацій з підвищення ефективності управління рівнем рентабельності власного капіталу підприємства.

В рамках поставленої мети потрібно: вивчити та проаналізувати зміст основних сутнісних характеристик капіталу підприємства; встановити і проаналізувати існуючі основні види капіталу підприємства, пояснити їх зміст та скласти їх класифікацію; дослідити сутність поняття «управління капіталом підприємства», дослідити сутність поняття «власний капітал» підприємства, встановити та вивчити його основні сутнісні характеристики; систематизувати та обґрунтувати вибір показників оцінювання рівня рентабельності власного капіталу підприємства та методів їх розрахунку; проаналізувати основні економічні та фінансові показники діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки; розрахувати показники, що характеризують рівень рентабельності використання власного капіталу підприємства; змакетувати нову організаційну структуру управління підприємством та систему управління підвищенням рівня рентабельності його власного капіталу; запропонувати алгоритм управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства; розробити рекомендації щодо підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства та розрахувати їх ефективність; провести моделювання отриманих результатів.

3. Вихідні дані для виконання роботи:

1) Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання. Тернопіль, ТНЕУ. 2019. 105 с. 2) Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. д.е.н., проф. М.І.Крупки; Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с. 3) Закони України, нормативні документи Кабінету Міністрів України, матеріали наукових конференцій, монографії та статті у наукових журналах. 4) Фінансова звітність підприємства ПрАТ «ПлазмаТек». 5) Інформаційні ресурси Інтернет тощо.

4. Методи дослідження та аналізу:

Табличний, порівняння та узагальнення; метод системного аналізу; методи кількісного аналізу та синтезу; прогнозування, моделювання тощо.

5. Етапи та терміни виконання:

1. Вибір напрямку дослідження: добір, вивчення та узагальнення науково-економічної інформації та статистичної інформації; розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання; обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ: вересень 2023 р.

2. Розділ 1. Теоретико-методологічні основи формування, функціонування та управління власним капіталом підприємства.

3. Розділ 2. Аналіз результатів діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки.

4. Розділ 3. Управління підвищенням рентабельності власного капіталу на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек».

5. Узагальнення результатів дослідження - оформлення пояснювальної і графічної частини МКР, складання висновків за результатами досліджень: грудень 2023 р.

6. Очікувані результати та форма звітності:

Впровадження рекомендацій з удосконалення управління підвищенням рентабельності власного капіталу підприємства має забезпечити отримання економічного ефекту не менше 5 000 тисяч грн при відносній внутрішній дохідності вкладених коштів не менше 10,0%, а також забезпечити зростання рівня рентабельності власного капіталу підприємства не менше, ніж на (2..3) процентні пункти.

7. Вимоги до розробленої документації:

МКР має бути виконана згідно «Методичних вказівок до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентами спеціальності «Менеджмент організацій» освітньої програми «Менеджмент підприємств, організацій і установ» / Уклад. В. О. Козловський, О. Й. Лесько, 3-є видання, перероблене і доповнене. Вінниця: ВНТУ, 2021. 63 с.

8. Порядок приймання роботи:

Засідання екзаменаційної комісії

Попередній захист

Початок розробки

Граничний термін виконання

Розробив:

Науковий керівник

Грудень 2023 р.

Грудень 2023 р.

16.10.2023 р.

01.12.2023 р.

магістрант Мамішвілі Л.О.

професор кафедри Козловський В.О.

Додаток В

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПІЛАЗМАТЕК»
ЄДРПОУ

Дата (рік, місяць, число) за

КОДИ		
2021	1	1
03567397		

(найменування)

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за 2020 р.

Форма №2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Код за ДКУД

1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1230 126	998 673
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1001 945)	(777 237)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	228 181	221 436
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	80 790	56 914
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(33 436)	(32 110)
Витрати на збут	2150	(49 440)	(39 004)
Інші операційні витрати	2180	(60 047)	(112 079)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльн.:			
прибуток	2190	166 048	95 157
збиток	2195	0	0

Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	47	187
Інші доходи	2240	53 494	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(37 585)	(42 814)
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(131 485)	0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	50 521	52 530
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(9 138)	(11 272)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	41 383	41 258
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	41 383	41 258

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	787 262	641 266
Витрати на оплату праці	2505	117 631	65 894
Відрахування на соціальні заходи	2510	23 797	13 282
Амортизація	2515	53 161	35 606
Інші операційні витрати	2520	100 244	103 335
Разом	2550	1082 095	859 383

Примітка. Звіт на 2020 рік зкоригований за звітами 2021 та 2022 років

Чистий прибуток на одну акцію	2610	2,93	2,93
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л. О.

Додаток Г

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПЛАЗМАТЕК» за ЄДРПОУ
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

КОДИ		
2022	1	1
03567397		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2021 р.
Форма №2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Код за ДКУД

1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1370 220	1230 126
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1161 881)	(1001 945)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий:			
прибуток	2090	208 339	228 181
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	62 249	80 790
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(38 970)	(33 436)
Витрати на збут	2150	(62 830)	(49 440)
Інші операційні витрати	2180	(64 923)	(60 047)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	103 865	166 048
збиток	2195	0	0

Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	40 295	53 496
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(33 744)	(37 585)
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(45 772)	(131 485)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	60 644	50 521
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(10 593)	(9 138)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	49 691	41 383
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	49 691	41 383

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Матеріальні затрати	2500	942 191	787 262
Витрати на оплату праці	2505	112 261	117 631
Відрахування на соціальні заходи	2510	22 783	23 797
Амортизація	2515	57 637	53 161
Інші операційні витрати	2520	141 850	100 244
Разом	2550	1 276 722	1 082 095

Чистий прибуток на одну акцію	2610	3,52	2,93
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л. О.

Додаток Д

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ПІЛАЗМАТЕК»
(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2023	1	1
03567397		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 р.
Форма №2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Код за ДКУД

1801001

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 004 766	1 370 220
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(767 819)	(1 161 881)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	
Валовий:			
прибуток	2090	236 947	208 399
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	214 975	62 249
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(46 204)	(38 970)
Витрати на збут	2150	(54 994)	(62 830)
Інші операційні витрати	2180	(128 674)	(64 923)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	222 050	103 865
збиток	2195	0	0

Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	212 079	0
Інші доходи	2240	65 778	40 295
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(55 734)	(37 744)
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	(378 823)	(45 772)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	65 350	60 644
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(14 138)	(10 953)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	51 212	49 691
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	51 212	49 691

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	643 656	942 191
Витрати на оплату праці	2505	90 612	112 261
Відрахування на соціальні заходи	2510	15 284	22 783
Амортизація	2515	64 216	57 637
Інші операційні витрати	2520	188 056	141 850
Разом	2550	1 001 824	1 276 772

Чистий прибуток на одну акцію	2610	3,63	3,52
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Керівник
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л.О.

Додаток Е

Підприємство Приватне акціонерне товариство «Плазматек» Дата (рік, місяць, число) _____ за ЄДРПОУ
 Територія Рудниця за КОАТУУ
 Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство за КОПФГ
 Вид економічної діяльності Виробництво виробів з дроту, ланцюгів і пружин за КВЕД
устаткування

КОДИ		
2021	1	1
03567397		
0523255400		
230		
25,93		

Середня кількість працівників 927

Адреса, телефон вул. Максимовича, буд. 18, м. Вінниця, Вінницька обл., 21036, Україна, 0432

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

x

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801007

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	10 339	4 988
первісна вартість	1001	16 344	15 266
накопичена амортизація	1002	6 005	10 278
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	84 406
Основні засоби	1010	504 386	605 781
первісна вартість	1011	650 129	794 218
знос	1012	145 743	188 437
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:		0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	16 914	16 914
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	5 544	0
Усього за розділом I	1095	536 883	712 089
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	144 314	159 061
Виробничі запаси	1101	86 004	124 459
Незавершене виробництво	1102	14 986	0
Готова продукція	1103	14 002	21 479
Товари	1104	17 992	13 124
Поточні біологічні активи	1110	0	0

Депозити перестраховання	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	39 292	100 922
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	72 492	72 943
з бюджетом	1135	14 938	17 451
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	151 466	237 708
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	7 607	46 390
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	7 607	46 390
Витрати майбутніх періодів	1170	0	154
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:		0	0
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	1 374	6 152
Усього за розділом II	1195	431 483	640 781
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	968 366	1 352 870

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 522	3 522
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	1 877
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	880	880
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	170 408	238 783
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	174 810	245 062
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	299	823
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	84 826	101 880

Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 265	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	86 390	102 703
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	432 779	197 336
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	57 687	0
товари, роботи, послуги	1615	129 861	126 579
розрахунками з бюджетом	1620	7 085	4 408
у тому числі з податку на прибуток	1621	6 203	2 780
розрахунками зі страхування	1625	917	1 815
розрахунками з оплати праці	1630	4 925	8 777
одержаними авансами	1635	61 831	153 255
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	4 924	4 095
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	16 157	508 840
Усього за розділом III	1695	707 166	1 005 105
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	968 366	1 352 870

Директор
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л. О.

Додаток Ж

Дата (рік, місяць, число) _____
 Підприємство Приватне акціонерне товариство «ПлазмаТек» за ЄДРПОУ _____
 Територія Вінницька за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання Закрите акціонерне товариство за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності Виробництво виробів із дроту, ланцюгів і пружин за КВЕД _____

КОДИ		
2022	1	1
03567397		
UA05020030010063857		
232		
25,93		

Середня кількість працівників 992

Адреса, телефон вул. Максимовича, 18, м. Вінниця, Вінницький р-н., Вінницька обл., 21036

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

x

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2021 р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 988	4 661
первісна вартість	1001	15 266	19 610
накопичена амортизація	1002	10 278	14 949
Незавершені капітальні інвестиції	1005	84 406	28 794
Основні засоби	1010	605 781	755 032
первісна вартість	1011	794 218	985 957
знос	1012	188 437	230 925
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:		0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	16 914	16 914
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	712 089	805 401
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	159 061	232 020
Виробничі запаси	1101	124 458	183 767
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	21 479	31 865
Товари	1104	13 124	16 388
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, ро-		100 922	89 992

боти, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	72 943	96 560
з бюджетом	1135	17 451	20 801
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	237 708	144 306
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	46 390	72 877
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	46 390	72 877
Витрати майбутніх періодів	1170	154	157
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:		0	0
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	6 152	3 597
Усього за розділом II	1195	640 781	660 310
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 352 870	1 465 711

Пасив	Код рядка	На початок зві- тного періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 522	3 522
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	1 877	1 877
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	880	880
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	238 783	258 018
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	245 062	264 297
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	823	933
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	101 880	141 930
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0

Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	102 703	163 094
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	197 336	273 575
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	126 579	183 212
розрахунками з бюджетом	1620	4 408	7 454
у тому числі з податку на прибуток	1621	2 780	6 637
розрахунками зі страхування	1625	1 815	958
розрахунками з оплати праці	1630	8 777	6 010
одержаними авансами	1635	153 255	257 765
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	4 095	2 085
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	508 840	307 261
Усього за розділом III	1695	1 005 105	1 038 320
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	1 352 870	1 465 711

Директор
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л. О.

Додаток И

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство Приватне акціонерне товариство «ПлазмаТек»

за ЄДРПОУ

Територія Вінницька

за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання Закрите акціонерне товариство

за КОПФГ

Вид економічної діяльності Виробництво виробів із дроту, ланцюгів і пружин

за КВЕД

КОДИ		
2023	1	1
03567397		
UA05020030010063857		
232		
25,93		

Середня кількість працівників 607Адреса, телефон вул. Праведників світу, 18, м. Вінниця, Вінницький р-н., Вінницька обл., 21036

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

x

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2022 р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 661	4 507
первісна вартість	1001	19 610	23 688
накопичена амортизація	1002	14 949	19 181
Незавершені капітальні інвестиції	1005	28 794	45 951
Основні засоби	1010	755 032	753 986
первісна вартість	1011	985 957	1 036 925
знос	1012	230 925	282 939
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість	1016	0	0
знос	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість	1021	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:		0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	16 914	16 914
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0
Гудвіл	1050	0	0
Гудвіл при консолідації	1055	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	805 401	821 358
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	232 020	288 697
Виробничі запаси	1101	183 767	193 184
Незавершене виробництво	1102	0	0
Готова продукція	1103	31 865	83 875
Товари	1104	16 388	11 638
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Депозити перестрахування	1115	0	0
Векселі одержані	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	89 922	112 936
Дебіторська заборгованість за розрахунками:		96 560	101 679

за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	20 801	42 274
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	144 306	206 971
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	72 877	33 116
Готівка	1166	0	0
Рахунки в банках	1167	72 877	33 116
Витрати майбутніх періодів	1170	157	176
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0
у тому числі в:		0	0
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	3 497	2 616
Усього за розділом II	1195	660 310	788 465
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	1 465 711	1 609 823
	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Пасив			
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 522	3 522
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	1 877	1 877
Додатковий капітал	1410	0	0
Емісійний дохід	1411	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0
Резервний капітал	1415	880	880
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	258 018	308 736
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Інші резерви	1435	0	0
Неконтрольована частка	1490	0	0
Усього за розділом I	1495	264 297	315 015
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення		933	4 064
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	141 930	115 517
Інші довгострокові зобов'язання	1515	20 231	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:		0	0
резерв довгострокових зобов'язань	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0	0
резерв незароблених премій	1533	0	0
інші страхові резерви	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0

Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	163 094	119 581
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	183 212	108 555
розрахунками з бюджетом	1620	7 454	10 475
у тому числі з податку на прибуток	1621	6 637	7 031
розрахунками зі страхування	1625	958	628
розрахунками з оплати праці	1630	6 010	17 093
одержаними авансами	1635	257 765	32 280
розрахунками з учасниками	1640	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	2 085	5 639
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	307 261	659 897
Усього за розділом III	1695	1 038 320	1 175 227
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	1 465 711	1 609 823

Директор
Головний бухгалтер

Слободянюк В. П.
Бойчук Л. О.

Додаток К**ІЛЮСТРАТИВНА ЧАСТИНА
МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:**

**«Управління підвищенням рентабельності
власного капіталу у приватному акціонерному
товаристві «ПлазмаТек»»**

1. Мета, задачі, новизна одержаних результатів

Мета дослідження:

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних та методологічних основ управління власним капіталом підприємства та розроблення рекомендацій з підвищення ефективності управління рівнем рентабельності власного капіталу підприємства

Основні задачі, які потрібно розв'язати:

- дослідити сутність поняття «капітал», його основні концепції та сутнісні характеристики капіталу підприємства;
- встановити і проаналізувати існуючі основні види капіталу підприємства, пояснити їх зміст та скласти їх класифікацію;
- встановити та проаналізувати зміст основних стратегій, принципів і функцій управління капіталом підприємства;
- визначити основні підходи до розуміння терміну «власний капітал підприємства» та встановити його основні сутнісні характеристики;
- проаналізувати основні функції, що їх відіграє власний капітал підприємства в діяльності підприємства; склад елементів та структуру власного та позичкового капіталу підприємства;
- вивчити сутність, умови та переваги застосування фінансового левериджу у підвищенні рентабельності власного капіталу підприємства;
- проаналізувати основні економічні та фінансові показники діяльності ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки;
- розрахувати показники, що характеризують рівень рентабельності використання власного капіталу підприємства;
- змакетувати нову організаційну структуру управління підприємством та систему управління підвищенням рівня рентабельності його власного капіталу;
- розробити рекомендації щодо підвищення рівня рентабельності власного капіталу підприємства та розрахувати їх ефективність;
- провести моделювання отриманих результатів.

Новизна одержаних результатів дослідження:

Запропоновано власне тлумачення терміну «капітал підприємства», яке має певні елементи наукової новизни. *Капітал підприємства* – це фінансові ресурси, які вкладені їх власниками та іншими зацікавленими особами у придбання матеріальних, трудових, інтелектуальних та інших цінностей з метою організації на підприємстві виробництва певної продукції (товарів, послуг тощо) і створення нової (доданої) вартості, формуючи при цьому відповідну систему економічних (виробничих) відносин між учасниками процесу виробництва, розподілу і споживання матеріальних благ.

Іншими словами, *капітал підприємства* – це загальна вартість засобів виробництва у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються власником підприємства у формування його активів з метою створення на підприємстві нової (доданої) вартості.

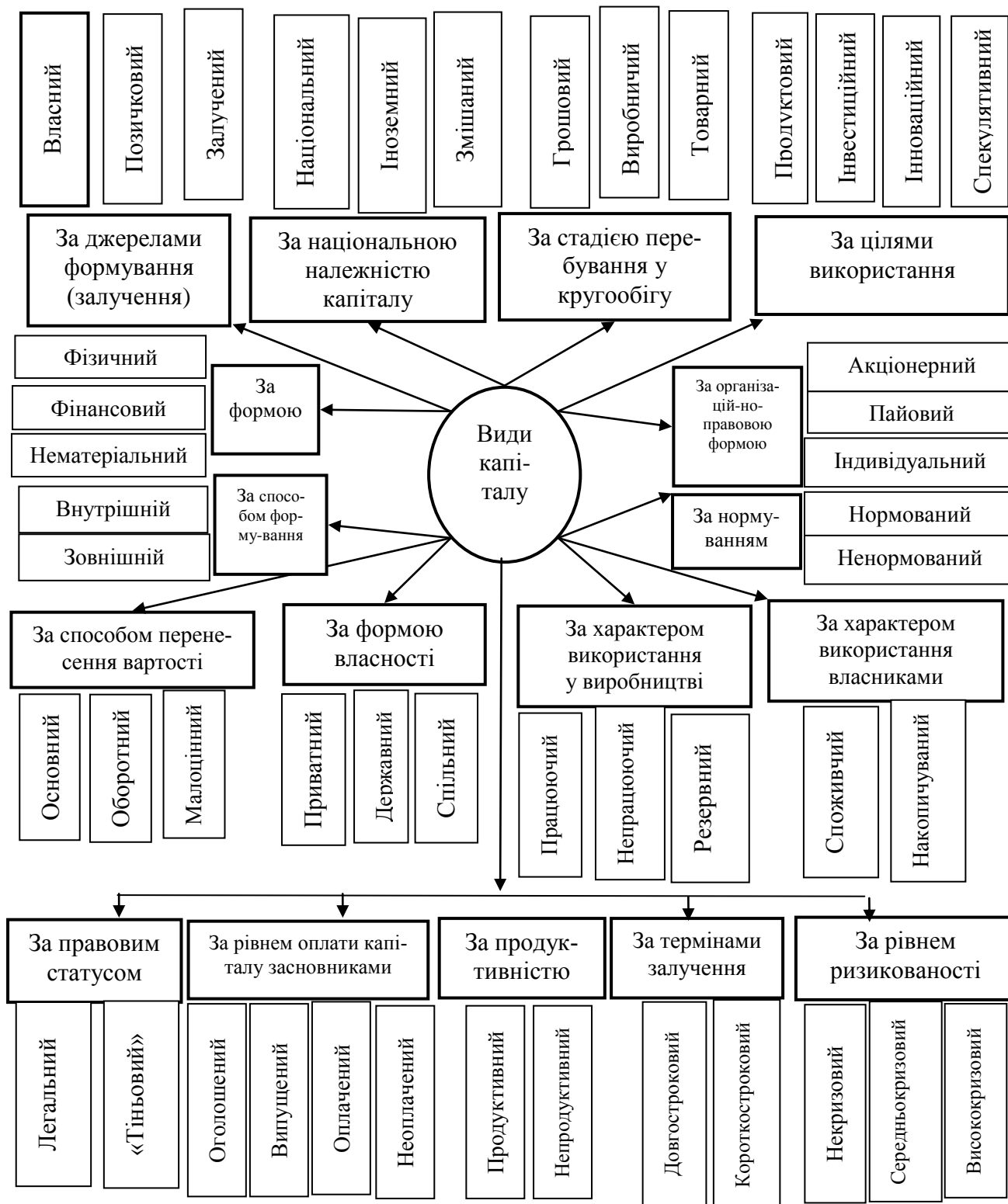
2. Висловлювання сучасних дослідників про сутність терміну «капітал підприємства»

Автор	Трактування сутності терміну «капітал підприємства»
Л.Л. Куц	Капітал підприємства – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів з метою отримання прибутку (доходу)
С.А. Харчук	Капітал (підприємства) – основний фактор виробництва . . .
Колектив акторів	Капітал підприємства – вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів
Пігуль Н.Г., Дехтяр Н.А., Пігуль Є.І.	Капітал підприємства – це кошти, якими володіє суб'єкт господарювання, ... тобто це частина фінансових ресурсів. Або капітал – це вартість, яка в процесі виробництва генерує нову додану вартість
І.Т. Балабанов	Капітал (підприємства) — це частина фінансових ресурсів..... пущених в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу
Д.В. Пономарьов	Капітал підприємства – загальна вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення його активів....Це загальна сума фінансових ресурсів підприємства
А.І. Балабанов	Капітал... — це гроші, призначені для отримання прибутку
С.В. Моїсєєв, В.І. Терьохін	Капітал підприємства — це грошові кошти підприємства, наведені в пасиві його бухгалтерського балансу. ...
В.В. Селезньов	Капітал (підприємства) – це певна сума грошей, що використовуються ...для купівлі засобів виробництва,...сировини, товарів, ...робочої сили, інших елементів виробництва
Н.А. Русак, В.А. Русак	Капітал – ... це кошти, вкладені для початку або продовження діяльності з метою одержаннядоходу (прибутку)
А.В.Бондарчук	Капітал (підприємства)... – це все, що здатне приносити дохід; це початкова сума коштів, призначена для здійснення підприємницької діяльності
В.Г. Белоліпецький	Капітал (підприємства) – ... частина фінансових ресурсів, залучених в оборот, і нові доходи, що вони приносять від цього обороту
І.О. Бланк та інші	Капітал підприємства – загальна вартість коштів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай	Капітал (підприємства) – сукупність власних і позикових фінансових ресурсів (грошових коштів), що використовуються для фінансування активів підприємства з метою одержання підприємством доходу
В.М.Родіонова	Капітал підприємства – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в розпорядженні (підприємства) і призначені для виконання фінансових зобов'язань ...
В.М. Шелудько	Капітал підприємства – це та частина фінансових ресурсів, яка спеціально сформована і призначена для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку
А.В. Бусигін	Капітал (підприємства) – це все те, що допомагає реалізувати підприємницьку ідею та досягати цілей, які ставить підприємець
І.В. Зятківський	Капітал (підприємства) – це сукупність грошових засобів, доходів, відрахувань або надходжень, якими розпоряджається підприємство
Н.О. Пікалова, О.І. Бобирь	Капітал підприємств – це засоби, які акумулюються підприємством із внутрішніх і зовнішніх джерел з метою забезпечення процесу розширеного відтворення шляхом трансформації їх в інші види ресурсів, а також з метою досягнення фінансових результатів

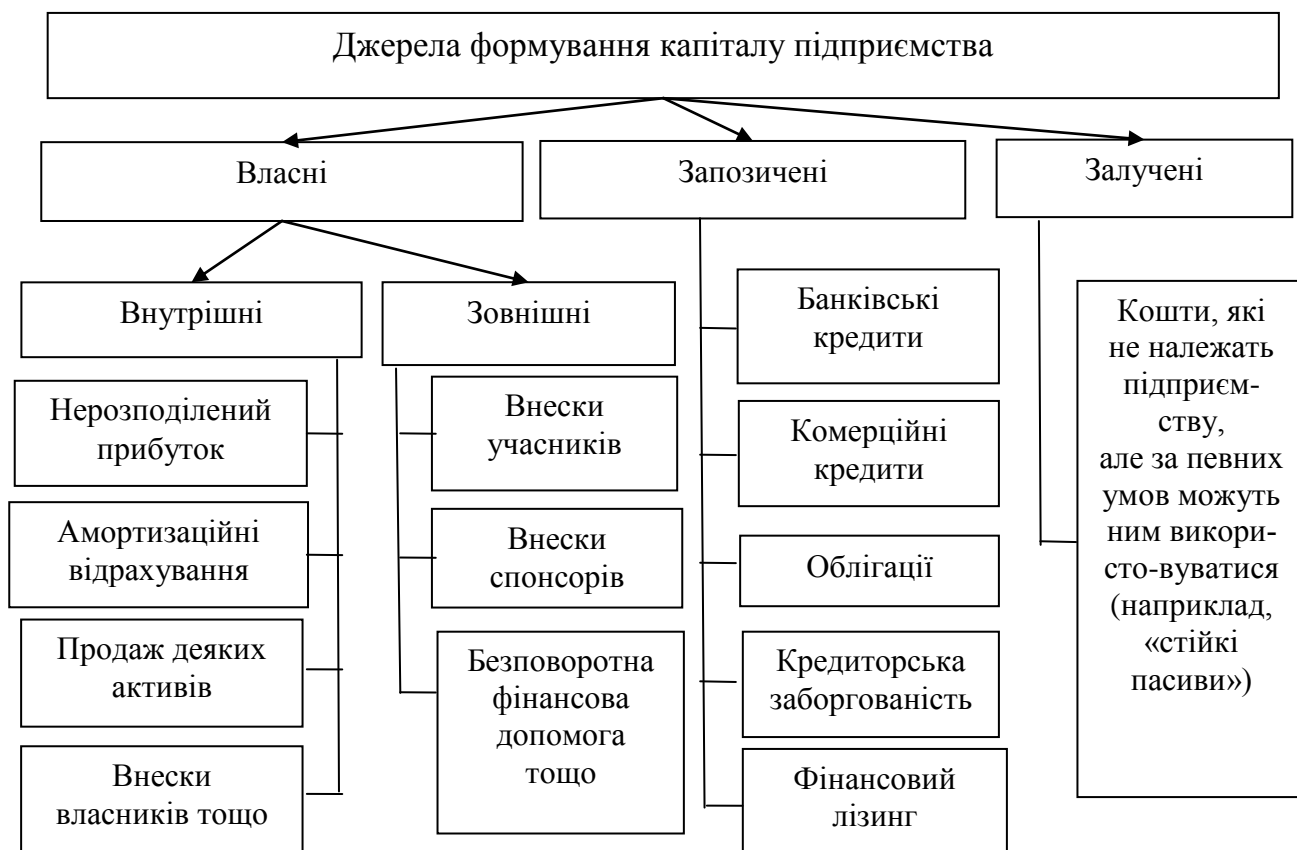
3. Основні сутнісні характеристики капіталу підприємства

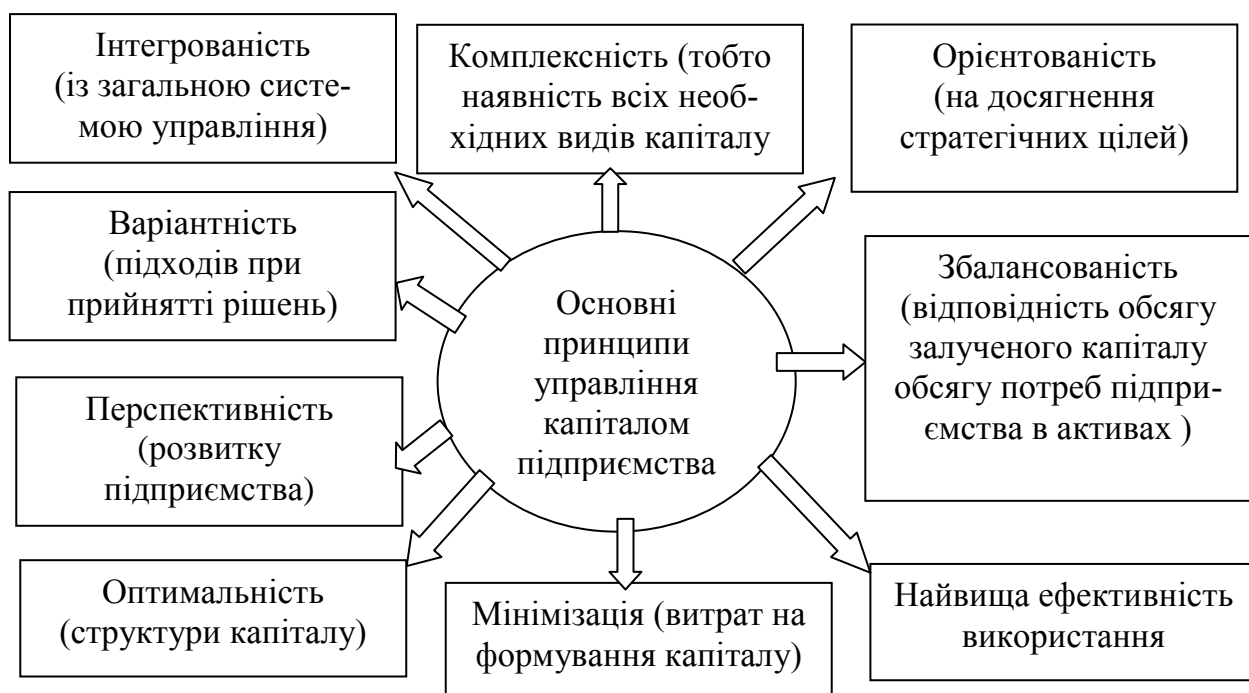
4. Основні види капіталу підприємства та їх класифікація

5. Основні джерела формування капіталу будь-якого сучасного підприємства

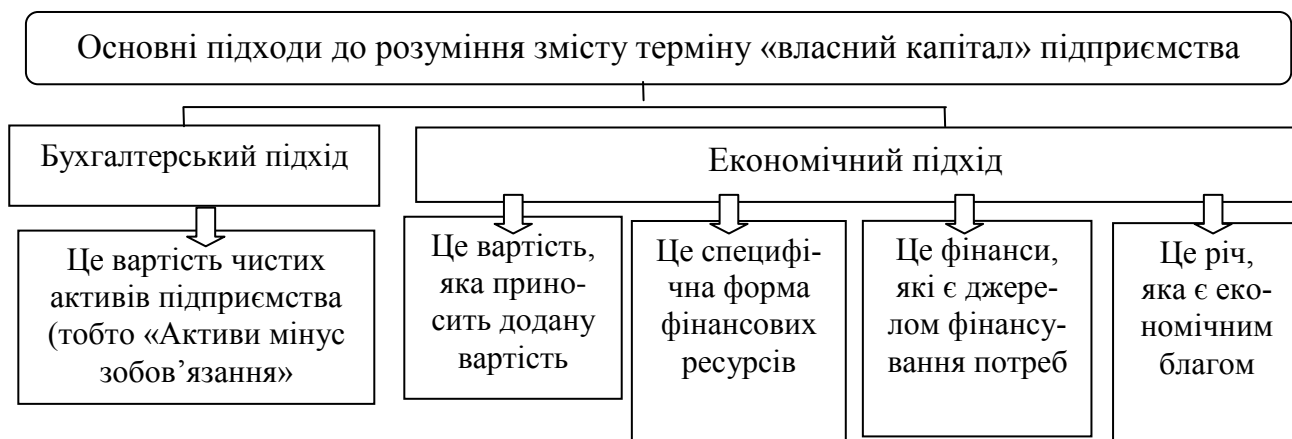
Основні принципи управління капіталом підприємства

6. Загальні та специфічні функції управління капіталом підприємства

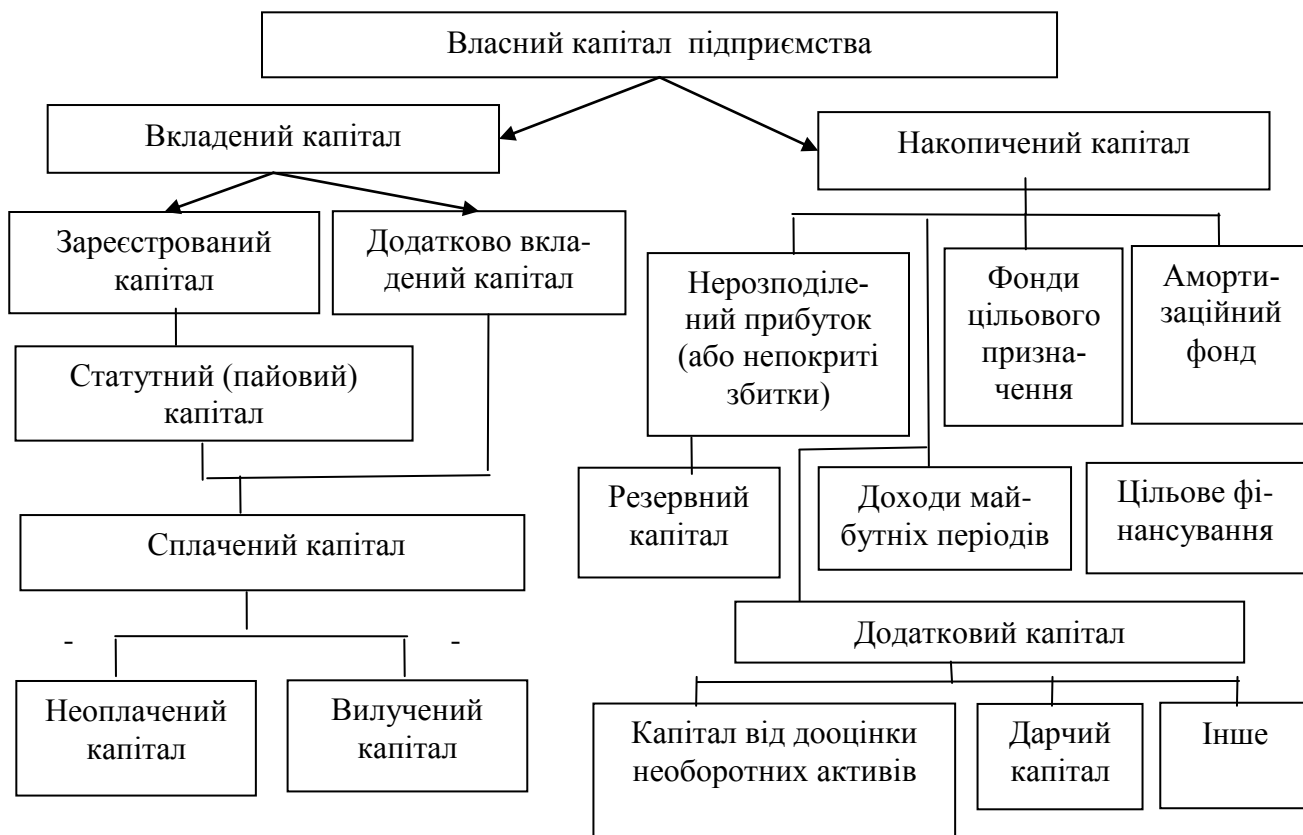
7. Підходи до розуміння змісту терміну «власний капітал підприємства»

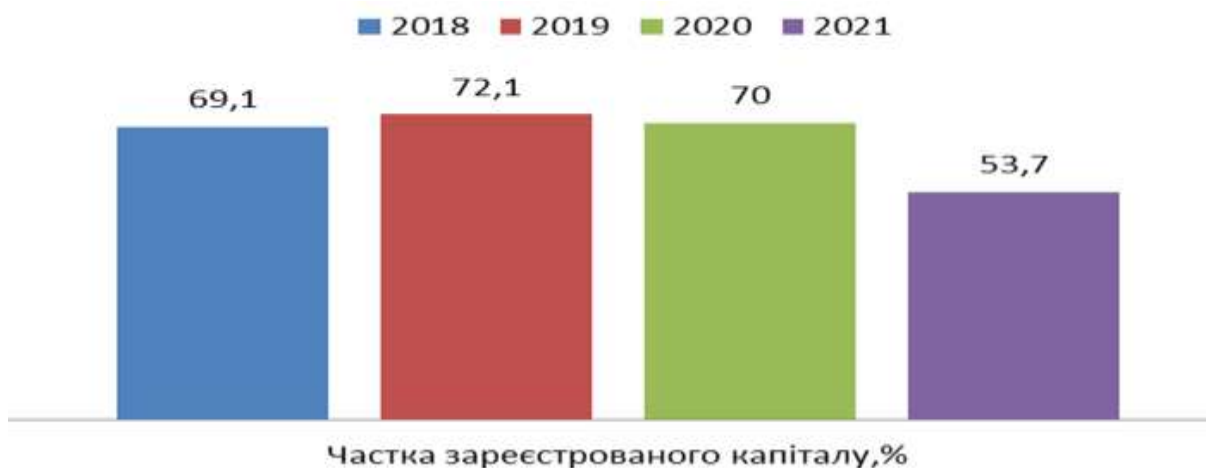
Основні сутнісні характеристики власного капіталу підприємства

8. Основні структурні складові власного капіталу підприємства

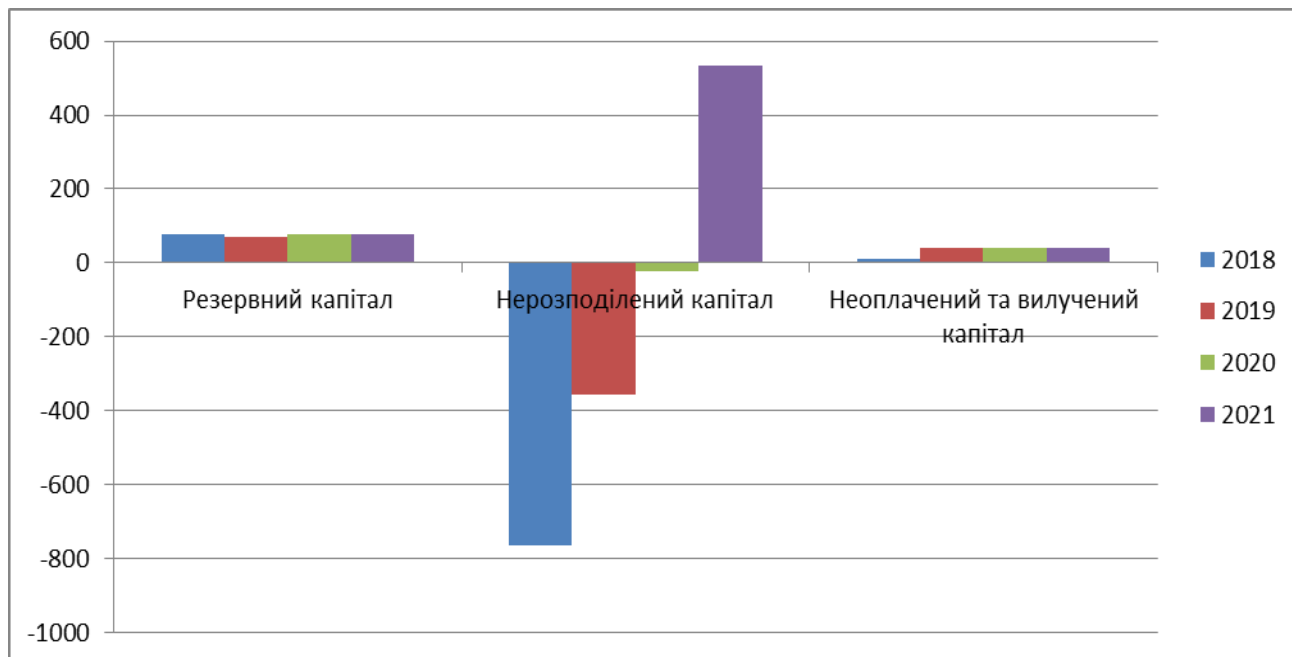
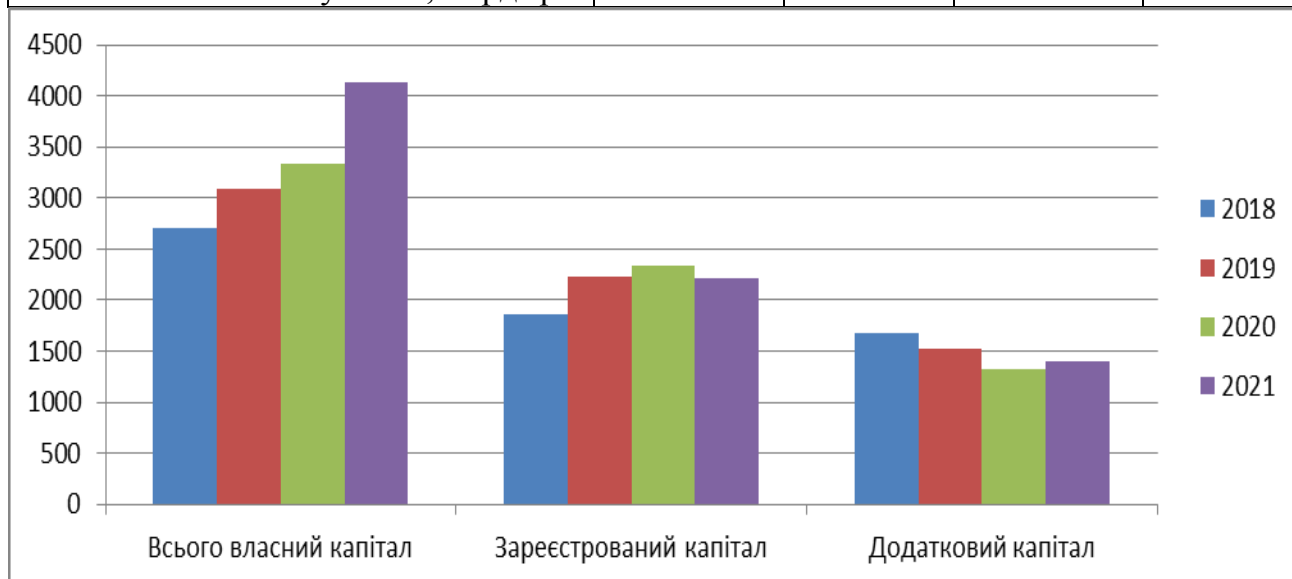

Частка зареєстрованого капіталу у вартості власного капіталу підприємств України

9. Вартість окремих складових власного капіталу підприємств України (округлено, в млрд грн)

Показники	2018	2019	2020	2021
Вартість власного капіталу, млрд грн.	2706	3093	3340	4112
Зареєстрований капітал, млрд грн	1869	2230	2340	2219
в % від вартості власного капіталу	69,1	72,1	70	53,7
Додатковий капітал, млрд грн	1675	1529	1330	1404
Резервний, млрд грн	76	71	77	78
Нерозподілений прибуток, млрд грн	-765	-357	-21	+533
Неоплачений та вилучений, млрд грн	9,1	42,1	42,1	41,6

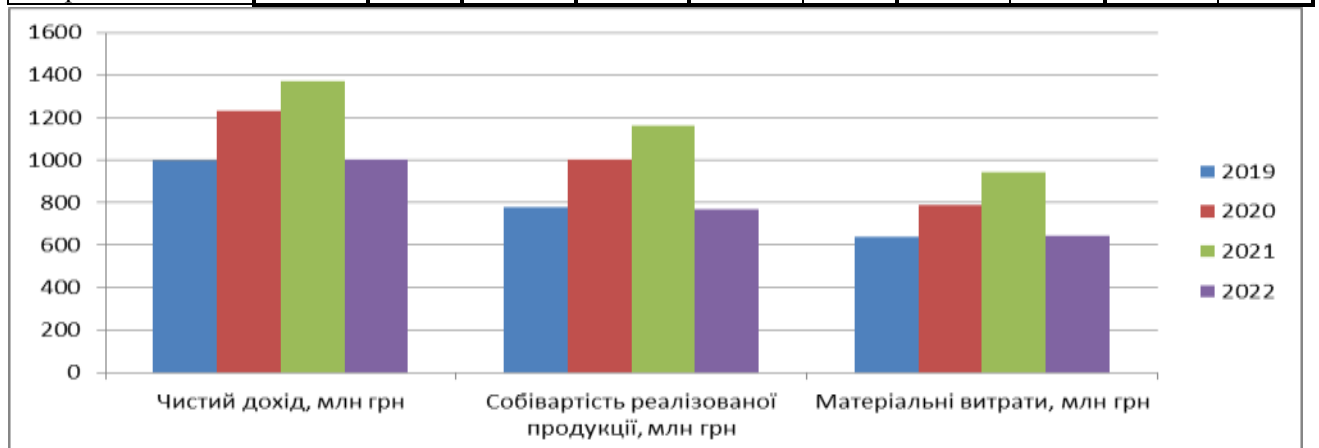

10. Укрупнена і спрощена система управління власним капіталом підприємства і його рентабельністю

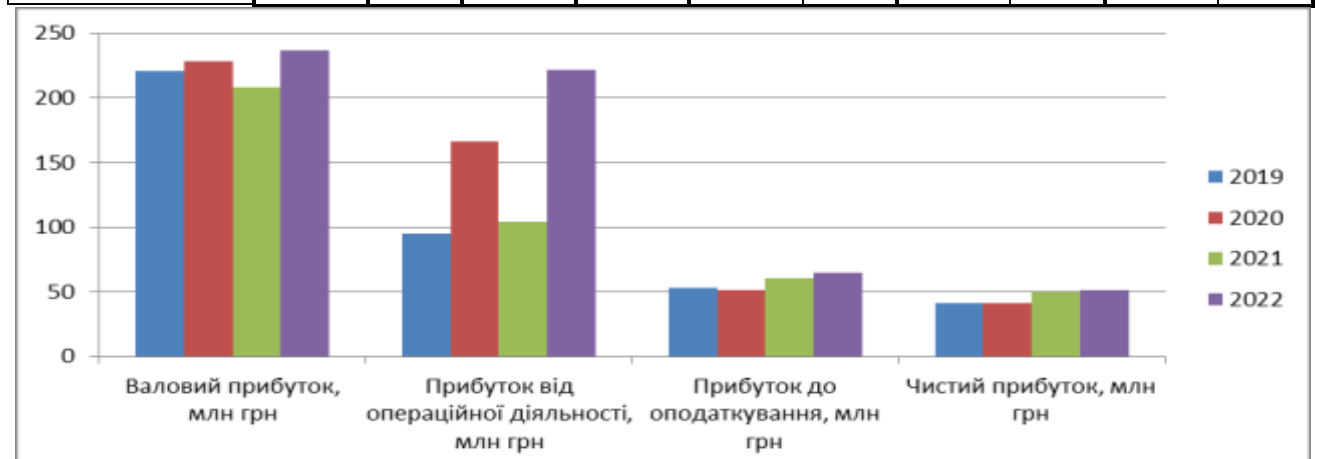

11. Основні економічні показники діяльності підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» за 2019-2022 роки, млн грн.

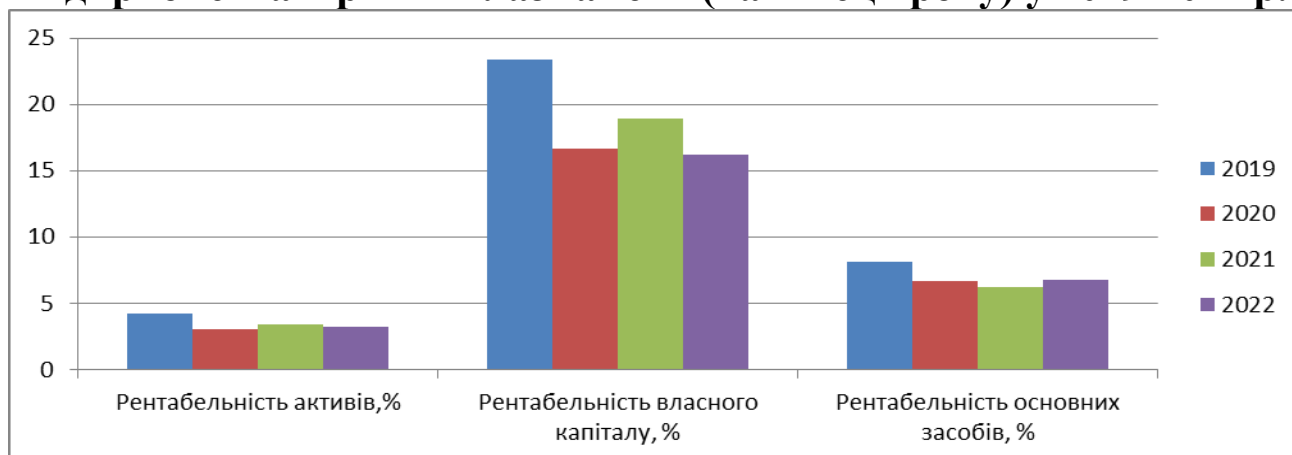
Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Чистий дохід	999	1230	1370	1005	+231	+23	+140	+11	-365	-27
2. Собівартість реалізованої продукції	777	1002	1161	768	+225	+29	+159	+16	-393	-34
3. Матеріальні витрати	641	787	942	643	+146	+23	+155	+20	-299	-32

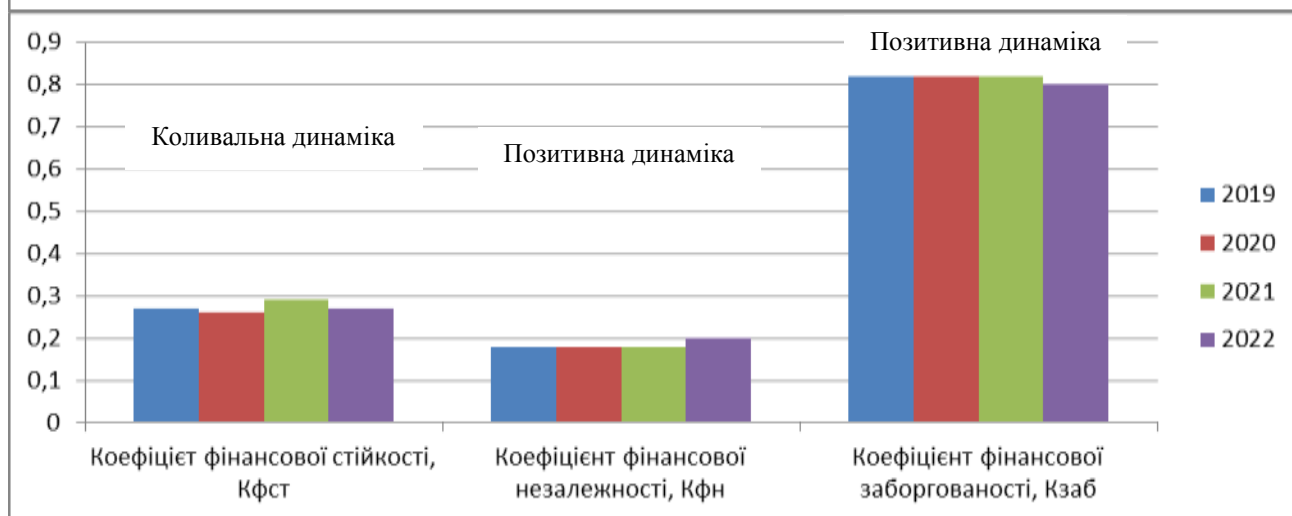
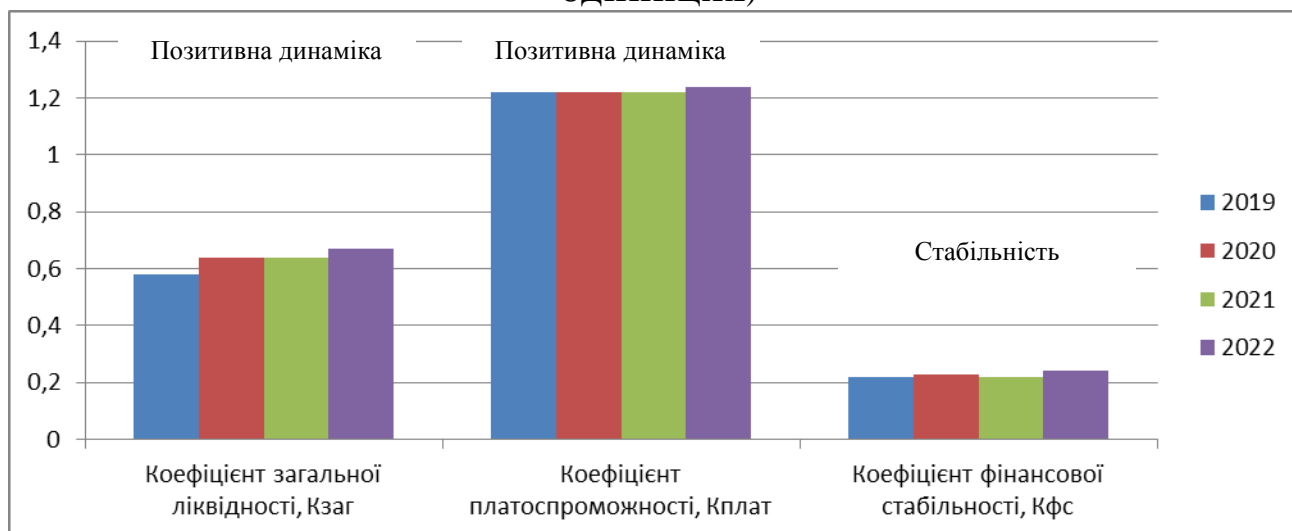
Показники	Роки				Відхилення					
	2019	2020	2021	2022	2020/2019		2021/2020		2022 /2021	
					Абс. знач.	%	Абс. знач.	%	Абс. знач.	%
1. Валовий прибуток	221	228	208	237	+7	+3	-20	-9	+29	+14
2. Прибуток від операційної діяльності	95	166	104	222	+71	+75	-62	-37	+118	+113
3. Прибуток до оподаткування	53	51	61	65	-2	-4	+10	+20	+4	+7
3. Чистий прибуток	41	41	50	51	0	0	+9	+22	+1	+2

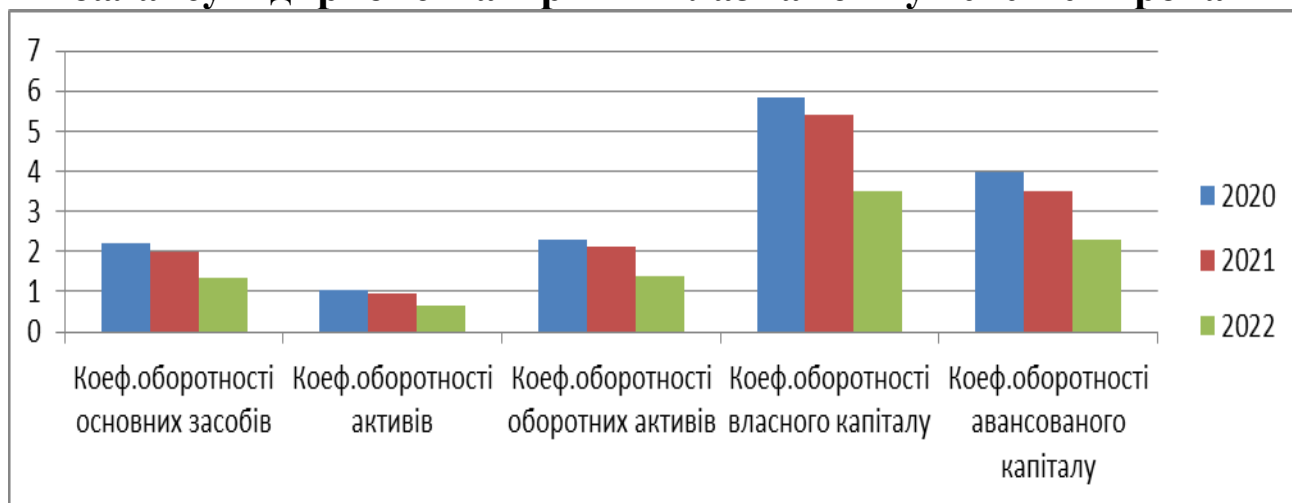
12. Динаміка зміни показників окремих видів рентабельності (%) підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» (на кінець року) у 2019-2022 р.

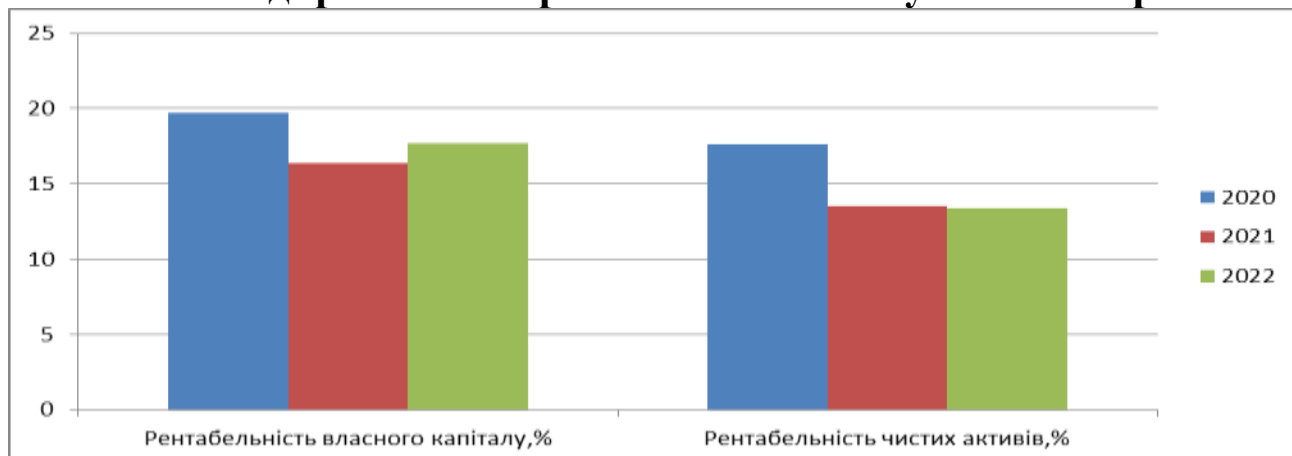
Динаміка зміни фінансових коефіцієнтів підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2019-2022 роках на кінець року (у відносних одиницях)

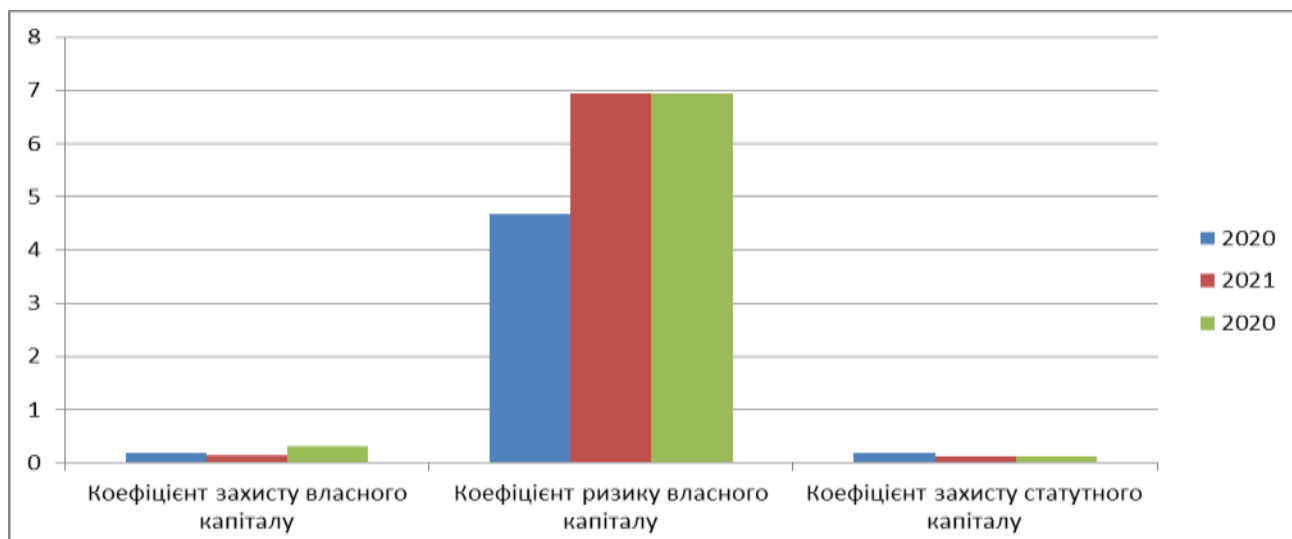
13. Коефіцієнти оборотності окремих статей бухгалтерського балансу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

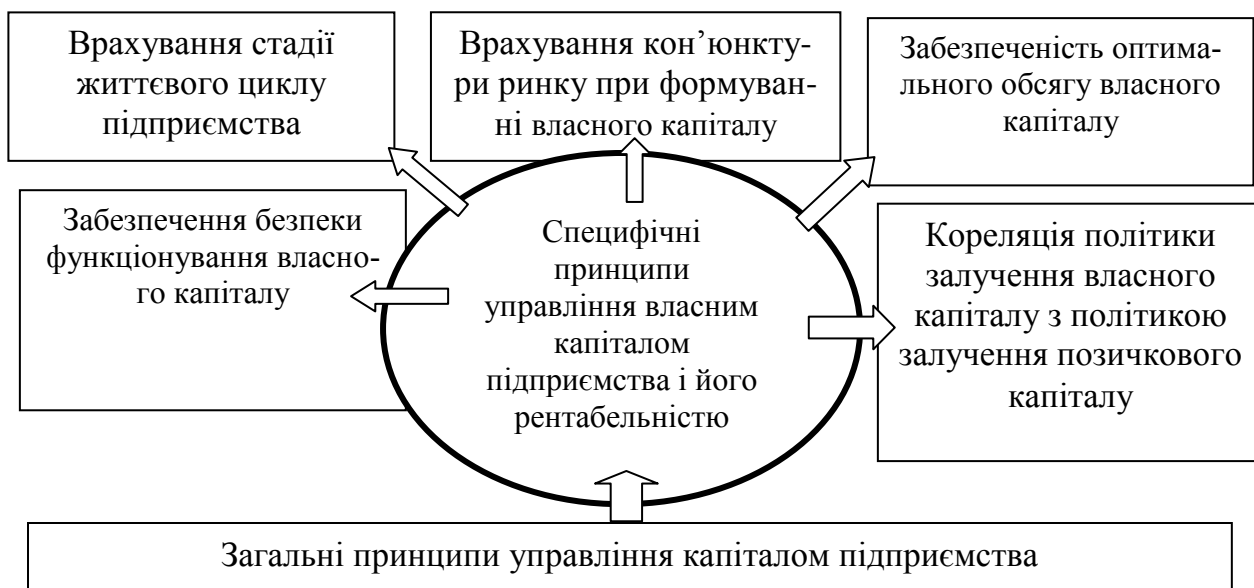
Рентабельність власного капіталу та рентабельність чистих активів підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

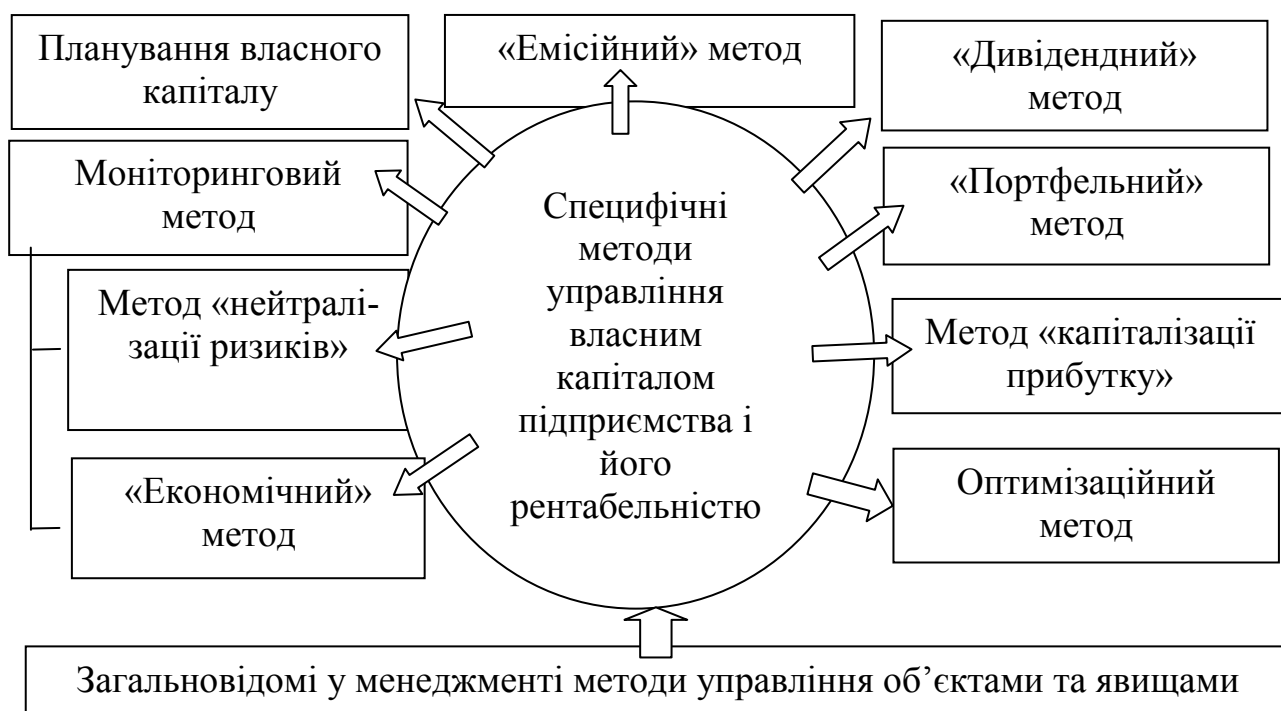
Коефіцієнти захисту і ризику власного капіталу підприємства ПрАТ «ПлазмаТек» у 2020-2022 роках

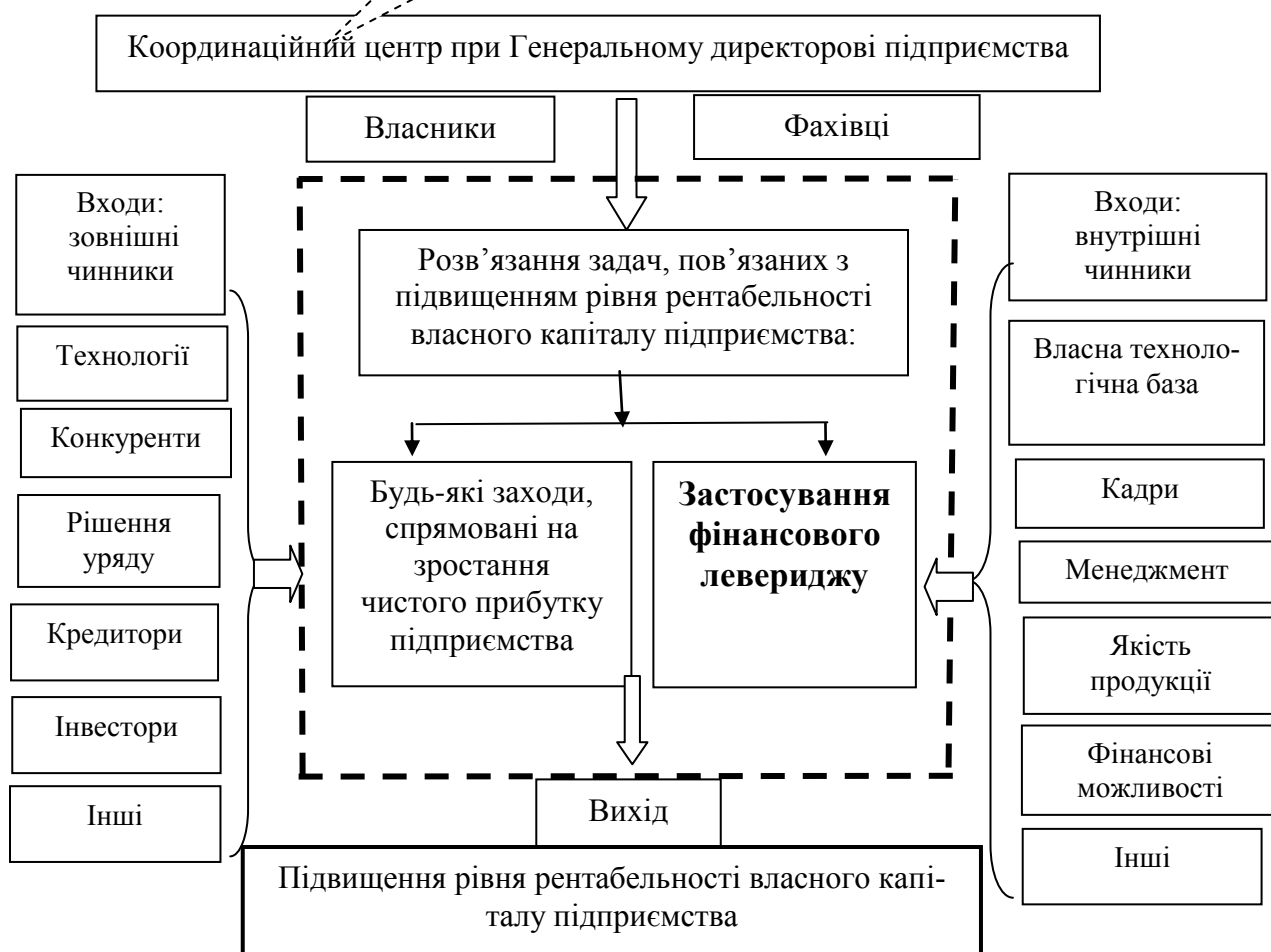
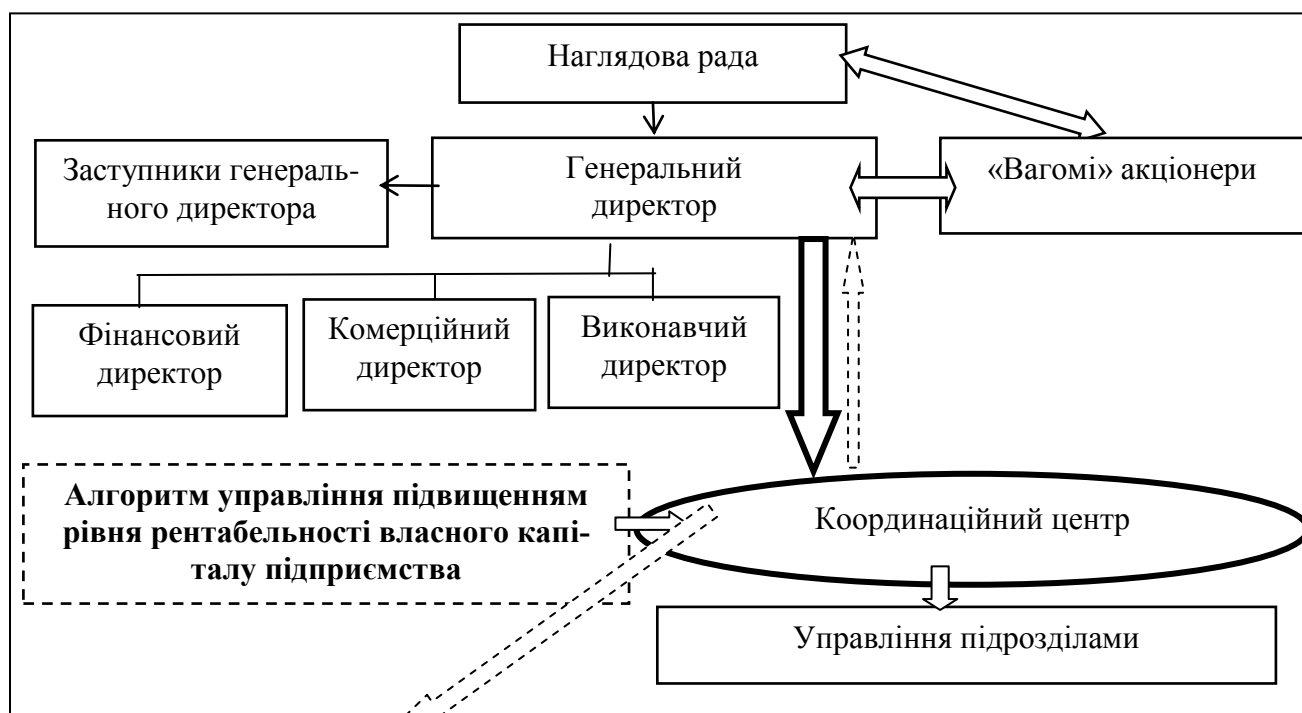
14. Основні принципи управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю, які нами рекомендується впровадити на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек»

Специфічні методи управління власним капіталом підприємства та його рентабельністю, які рекомендується впровадити на підприємстві ПрАТ «ПлазмаТек»

15. Змакетована (укрупнена) організаційна структура управління підприємством ПрАТ «ПлазмаТек», яка пропонується до впровадження (фрагмент)

16. Рекомендований план заходів з удосконалення управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу на ПрАТ «ПлазмаТек» у 2024-2026 роках

Найменування заходів та їх зміст	Відповідальні	Витрати
<i>1. Організаційні заходи</i>		
1. Створення координаційного центру при Генеральному директорі	Наглядова рада	100 тисяч грн одноразово
2. Організація роботи координаційного центру на основі розробленого алгоритму управління підвищенням рівня рентабельності власного капіталу підприємства	Генеральний директор	300 тис грн щорічно
<i>2. Загальні заходи, що підвищують прибутковість діяльності підприємства загалом</i>		
3. Впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, які сприяють мінімізації витрат матеріалів, економії часу. 4. Постійна модернізація виробництва і підвищення рівня якості продукції тощо. 5. Впровадження у виробничий процес сучасних інформаційних технологій, діджиталізація виробництва. 6. Удосконалення роботи маркетингової служби підприємства та служби збуту продукції. 7. Застосування ефективних цінових стратегій. 8. Пошук і опанування нових ринків збуту продукції. 9. Впровадження на підприємстві сучасних систем управлінського обліку. 10. Підвищення кваліфікації працівників підприємства, організація їх навчання та перенавчання. 11. Розробка гнучкої системи матеріального стимулювання працівників підприємства за успіхи у забезпеченні економії всіх видів ресурсів та у підвищенні рівня рентабельності власного капіталу підприємства. 12. Впровадження на підприємстві прогресивних норм витрат ресурсів, матеріалів, праці тощо. 13. Інші актуальні та термінові заходи	Генеральний директор. Заступники генерального директора Лінійні та функціональні керівники відповідних підрозділів та служб підприємства	Щорічно по 2500 тис. грн Ці кошти будуть розподілятися залежно від ситуації, що складається на ринку, можливих дій конкурентів, економічної ситуації в країні тощо
<i>3. Вплив застосування методу фінансового левериджу</i>		
4. Залучення підприємством позичкового капіталу для свого розвитку	Генеральний директор	Можливий кредит у 20000 тис грн
Всього		100 тис грн одноразово та по 2500 тис грн щороку.

Абсолютний ефект від впровадження рекомендацій за 3 роки складе: 5680 тис грн при дохідності вкладених коштів 15%